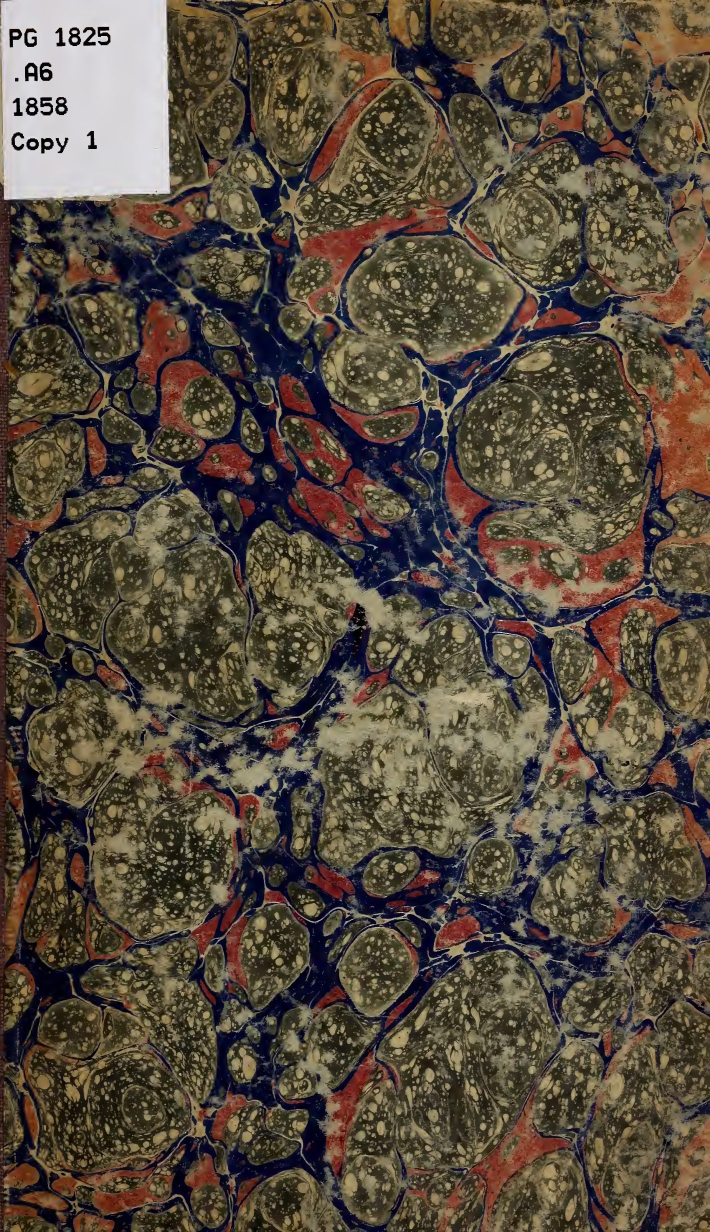

Little Reader
for
the Slovenian elementary
schools

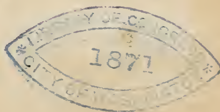
Vienna
1858

Malo berilo

za

slovenske ljudske šole.

Veljajo zvezane v usnjatem he 27 novi krajc.

Na Dunaju.

V ces. kralj. založbi šolskih bukev.

1858.

V c. k. ljudskih šolah se smejo, ako ministerstvo uka in bogačastja izjeme ne dovoli, samo predpisane, s štempeljnom ces. kralj. bukvarnice za šole zaznamvane bukve rabiti. Tudi ne smejo dražje biti, kakor je na pervem listu postavljeno.

Lépa beséda,

učenikom in učencom.

Ni dobro veliko brati,) pa slabo in brez prida; bolje je malo brati, pa to čedno in umevno. Rajši se sliši verstic pet, ktere šolarček lepó bere, kakor bi jih bral petdeset, pa gerdo zavijal in brez glave. Brez glave brati je šole velik greh.*

---

*) brati ali šteti.

Dveh reči je treba, da se prav in pridno bere: ločnice čedno ločiti, in po njih glas ravnati: besede in stavke dobro razumeti, da se ve in razúmi, kaj se bere.

Če boš na gladko cesto sejal, semena ne podoral, ne zavlekel, boš slabo žel. Če boš brez pameti bral, in ne pomislil, kaj bereš, boš manje znal, ko tisti, ki brati ne zna, pa na to pazi, kar vidi in sliši. Kar glava misli in sodi, naj tudi serce občuti. Glava naj se zbistri, serce mladosti pa požlahtni. Za to je to berilo pisano.

Besede so iz mnogo krajev nabrane, naj bi bile vsim Slovencom znane,

kakor je njih pravica in naša dolžnost. Kdor jih nè razumi naj se jih uči; za to v šolo hodi.

Berilo je mertvo, in bo mertvo ostalo, če ga učeniki ne oživijo. Prosim toraj lepó lepó, učeniki vi! dušni očetje drage mladine, ne bodite leséni ne ledéni, temuč živi za Bogá in za vero, za domovino in za cesarja, Kakoršni stariši, takošni otroci, kakoršni učeniki, takošni učenci. Lepa beseda lepo mesto najde. Z Bogom!

I. Povaba.

1. Mladost! tvoja perva skerb bodi modrost. Po modrosti spoznavamo Bogá. Bogú lepó služiti nas modrost učí. Prava modrost

nam pravi, za kaj nas je Bog vstvaril. Modrost nam kaže pravo pot k Bogú. Za kaj da so vse stvarí na nebu in na zemlji, nas modrost učí. Le modrost nam pravo srečo daje.

2. Modrost več veljá kot srebro in zlató. Modrost je slajša ko med. Lepše ko mila zarja nam sije modrost. Naj večjo čast nam modrost daje. Veselo živí, kdor modro živí.

3. Modrósti na césti ne najdeš. Za denár modrosti ne kupiš. Stan modrosti ne dá. Bog nam pravo modrost delí. Začetek modrosti je strah božji. Kdor Bogá prosi, njemu jo Bog hoče dati.

4. Jezus otroke v šolo vabi, in jih prave modrosti učiti želí. Najte malim k meni priti, on velí. Radi hočemo v šolo hoditi in prav pridno se učiti. Bog nam bo dal, da bomo modri, veseli in srečni otroci.

II. Veséla šóla.

Šóla bód' pozdrávljena!
Ti nas veselíš;
Si za nas priprávljena,
Da nas podučíš,
Se učiti prav lepó
Naj edina skerb nam bó.

III. Perva skerb.

V nékem kraju sta bila dva kmeta Juri in Marko. Iméla sta mnogo otrók. Juri je bil bogat, in ni hotel svojih otrók v šolo pošiljati. Rékel je, da lahko brez šole živijo. Radi so otroci domá ostali, pa tudi niso nič znali.

Marko je bil siromak. Za otroke je imel veliko skerb. Pridno jih v šolo pošilja. Kaplje vina si ne kupi, da plača za otroke šólski denár. Bós po léti hódi, da po zimi otroke za šólo obuje.

Ljubi otroci! je Marko večkrat djal, blagá vam nimam dati. Dóte za menoj ne bote imeli. Le skerbno se učite, pridni bodite. Bog bo za vas skerbel. Če bote pametni, bote tudi srečni. Taka je tudi bila.

Tatje so Jurja okradli, in mu ves denár vzeli. Dve léti potém je Juri pogorel, in od žalosti umerl. Jurjevi otroci so ostali sirote. Gole roké so imeli in pa prazno glavo.

Poglejte, reče Marko, kako slabo se je na blagó zanašati. Le kar človek zna mu nihče ne vzame. Modra glava, pridne roké in pa zdravo teló so naj boljše blagó. Za dober nauk nam bodi perva skerb!

*Ko je Marko umerl, so vsi Markovi svoj kruh imeli. Filip je bil kolár, Simon ročen kováč, Gregor dober kmet. Anica je bila pridna dekla, Neža pa šivelja. *) Vsim se je dobro godilo, in oni so Jurjevim dosti krat kruha dali.*

Se v mladosti izučíš.
Se za starost oskerbíš.

IV. Kakó se v šólo hódi.

1. Šola je velik božji dar. Vsak dober nauk je zlat denar. Naj bi cesar ali kralj v šoli zlate delil, bi stariši otroke v šolo gonili; otroci bi se ne mudili zlatov pobirati. Sveti Duh pa pravi: Modrost je boljša ko zlató in srebró. Čemu je bogastvo hudobnežu? Ne more si modrósti ne čednosti **) kupiti za-nj.

2. Otrok, ki šolo rad opuša, in ga vsak dan v šoli ni, se tudi slabo učí. Kar pervi dan sliši, drugi dan domá pozabi. Hitro zaostane, in do nauka veselje zgubí. Mlad zaníč bo tudi star zaníč. ***)

---

*) Šivelja ali mojškra.
**) Čednost ali krepost.
***) Zaníč ali človek, kteri ne veljá nič

3. Hočeš priden učenec, pridna učenka biti, moraš vsak dan prav skerbno v šolo hoditi.

Zgodaj ptice žvergolijo,
　Hvalo stvarniku dajat',
Pridne bčelice letijo,
　Si sterdí po rož'cah brat.
Tudi mravlja — si pripravlja,
Se za zimo oskerbí, — pridne biti nas učí.

V. Pridna Rezika.

*Pridno Reziko so hotli mati domá imeti, da bi jim pomagala. Reziko žalost obide. Jokaje materi pravi: Drugi otroci se bodo učili, jaz *) pa bom zaostala. Drugi bodo veliko znali, jaz pa ne. Na to mater za roko prime rekóč: Ljuba moja mati! lepó vas prosim, najte, da v šolo grem. **Bom** iz šole hitro domú prišla, in bom toliko bolj pridna.*

Mati prijazno rečejo: Moje déte pa idi, ker se tako rada učíš, mi boš potem veliko bolj pomagala. Vidim, da se v šoli več naučíš, kakor

*) Jaz, jez ali jest.

mi domá pomagaš. — Takó pridni otroci v šolo prosijo, radi v šolo hodijo, in lepó domá bogajo. Takošni otroci so ljubi Bogú in ljudém.

Otroci, pridni šolarji
So starišem veselje:
Le umnost in pa čednosti
So njih naj slajše želje.

Očeta, mater ljubiti
Iz serca vsi želimo,
Se jim lepó prikupiti,
Le pridno se učimo!

VI. Dva slaba šolarja.

Andrejček je pogósto prepozno v šolo prihajal. Pervi nauk je bil že večji del dokončán, ko je prilezel. Ni nauka slišal, ga tudi ni znal. Celo leto je ta zamuda veliko znesla.

*Ko je bila na koncu leta očitna skušnja, je Andrejček slabo znal. Gospod šolski ogleda v zapisku najdejo, da je Andrejček pétdeset krat v enem letu prepozno v šolo prišel. Rekli so: Ni čudo, da otrok malo vé. Tudi težák *) na polju le malo opravi, kterega o pravem času na delo ni. Tak še druge mudí.*

---

*) Težak, nadničar ali delavec.

Videk je po cele dni iz šole ostajal. Mogel je doma déte varovati, živino pasti ali kaj malega delati. Kadar so ga spet v šolo poslali, si ni v šolo upal. Okrog se je potépal, dokler je šola bila, potem je šel domú. Domá ni prida zalegel, in v šoli ni kaj védel. Vzrastel je nevéden, razvajen potepúh. Takih šolarjev med nami ne daj Bog!

VII. Kakó se pred šolo vêsti.

1. Otroci! če hočete pridni učenci in učenke biti, svoje šolske rečí imejte v lepem redu. Ne mažite in ne kvarite šolskih stvarí. Šolska priprava je draga.

2. Ne jemljite več orodja v šolo, kakor je treba. Nožev, ravníl *) in druge nepotrebne ropotije v šolo ne jemljite, če vam ne rekó. Igráč v šolo ne nosite. Šola je za nauk, ne za igro.

3. Poprej, kot iz doma v šolo greste, poglejte, če je obléka čédna. Obraz in roké si umijte, tudi nogé, kadar bosi hodite. Nohte čedno postrižite, lasé poravnajte. Dečki **) morajo biti počesani, dekleta čedno spletene. Potrebo opravljajte domá, ne na poti.

---

*) ravnilo ali linijál.
**) Deček ali fantič.

4. Ce kteri zbolí, ali ga domá kaj zamudí, naj prosi tovarša ali tovaršico, da to v šoli pové. Če pa nikogar nima, naj se v prihodno lepó izgovorí. Učeniki morajo vediti, kje so njih učenci.

5. O pravem času pojdite z doma. Po poti se ne mudite, da ne zamudite. Ojstra je prepoved, se med ljudi vtikati. Tiho in pametno hodite. Pozdravljajte ljudi, ktere srečate. Ne delajte škode, da bi po setvi ali po travi hodili. Drévja ne lomite, ne dražite živine. Dečki naj hodijo posébe, dekléta le z dekléti.

6. Zunaj šole blato otrebite, in otresite sneg, pozdravite sošolarje. *) Pred šolo se ne mudite, v šoli klobuke, kape, strehe in torbe denite na svoje mesto. Priklonite se gospodu učeniku, ter jim povejte, če kaj imate.

7. Po zimi na ravnost k peči ne hodite, po létu ne préhitro k hladnemu studencu, ne k oknu, ampak na svoje mésto.

8. Ne bodite zavidni tistim, ki na prednjem mestu sedé. Skerbite, da naprej pridete. Tiho in mirno uka čakajte. Berite iz bukvic, **) ali pa mislite, kaj bi vas utegnili prašati.

---

*) Sošolar ali šolski tovariš.

**) Bukvice ali knižica.

VIII. Šolska priprava.

Janezek je bil nov abecédnik dobil. Lepa písana knižica je bila. Bil je je vesél, in se je prav rad v njej učil. Varoval se je, da je ni oslinil, ne zamazal. Pred šolo si je vselej roké umil. Listov ni vihal, ne gerbančil; košček papirja je vtaknil med liste na tisto stran, kjer se je učil. Bukvice drugih otrók so že bile rastergane, njegove pa še kakor nove, čedno v papir povite. Učeník so lepo knižico pri skušnji vsim pokazali. Janezek je bil pohvaljen.

Kadar pa Janezek pisati začne, mokro peró v knižico dene, in jo okapljá. Ko černega mačka ugleda, se razjoka; žal mu je lepih bukvic. Gospod učeník za to šolarje podučijo, kakó se šolska priprava rabi, in čedno varuje.

„Otroci!“ so gospod učeník djali, „šolsko orodje morate prav poznati, čemu je in vediti, kako naj se v roke jemlje. Kakor se mladi navadite, tako bote stari znali.“

Bukve se morajo skerbno varovati, in ne pomazati. Lepó jih v terden papir povite. Poprej kot bukve prímete, si roke umíjte. Perstov ne slinite, kadar liste obračate. Listov

ne vihajte; rajši kos papirja vložite. Lepe bukvice so nam dober prijatel; lepó jih ohranimo.

*Blagor *) tistemu kdor brati zna; kdor pa tudi piše, še več veljá. Blaže je šest let pridno v šolo hodil. Gladko je bral, pa tudi lično pisal. Ko se je izšolal, ga dajo v dalno mesto se kolarije učit.*

Blažétu se je takó hudó godilo, da mu ni bilo preterpeti. Kolarjevi trije sinovi so z Blažetom toliko gerdó delali, da se je pogosto jókal. Rad bi bil zopet domú, pa je bilo desét ur hodá. Ni imel človeka, da bi staršem sporočil kakó se mu godí.

Kaj je Blažetu storiti? Pobegniti je gerdó; tudi ni denarjev imel. Blaže očetu piše, in v petih dneh so oče prišli. V drug kraj ga dajo, kjer mu je prav dobro bilo. Kakó je bil Blaže vesel, da je pisati znal!

Pišemo s krédo na černe tablice. Perstov pa ne smemo lizati, kterih se kreda prime; apnéna je in zdravju škodljiva. Piše se tudi s kamjenim klinčkom na kamjeno tablico. Pobriše se z mokro gobico, ali pa s cunjo.

---

*) Blagor mu, ali srečen je.

Bolj navadno pišemo na papír. Pisanja se učiti naredimo pisavno knižico iz dveh ali treh pôl. Novincom se papír s svinčnikom po ravnilu narisa, da ravno pišejo.

Pisalo ali pisavne perésa nam dajejo gosí. Kurje ali purje pérje ni za pisanje, je preterdo; od njega roka bolí. Peró se uréže s perésnikom. Kaj pa je perésnik? Ojster nožič, kterega moraš skerbno hraniti in ne ž njim igrati. Peró se izreže, izrez poojstrí in ost gladko priséka. Ost se tenko ucepi, da po cepi tinta gre. Če je peró topo, se spet poojstrí.

Peró pomakamo v černilo, ki ga tudi tinta imenújemo. Pregloboko pomakati nikár, da se nam ne polije, in gerdih mačkov ne storí. Po tléh s tinto kapljati ne smémo; isprati se ne dá. Rahlo v tintnik odternimo, če je peró prepolno.

Pismo še mokro se s peskom potrese, kteremu je sviž imé, in ki se v sipniku imá. V pisavno knižico se piven papír položí, da mokroto popije, in kniga snažna ostane. Tudi peró v pivni papír obriši, potem pa varno shrani, ali v pisavno knižico, ali pa v perésnico.

Mokro peró oblizati ni zdravo, izbercati ga je nevarno; lahko sebe ali soséda ali pa

tla oškropíš, kar bi bilo gerdo in pa škoda. Takó je Primek delal; za Filipom je sedel, peró pregloboko namakal, in naméstо v tintnik je Filipa po suknji škropil. Filipov oče domá černe pike ugledajo, in se hudó kregajo. Primek se je močno zaméril. Zamére se je varovati!

Kdor imá pisati veselje, se tudi hitro pisati naučí. Domá po bélih sténah pisati, križe po poti čerkati ni prav. Svoje imé na vsak zid načerčkati se ne spodóbi. Svoje imé v časti iméjmo.

IX. Kakó se v šoli vêsti.

1. Šola se imá z Bogom začeti. Pred naukom k molitvi vstanite, povzdignite roké in pobožno molite, ali lepó zapojte. Molite ne preglasno ne pretiho, ampak sredno in počasno. Očí naj bodo v podobo božjo obernjene, k Bogú povzdignjeno pa serce.

2. Za nauk se v roke vzame, česar je potréba. Nepotrebnih stvarí med naukom v roke ne jemljite. Lepó ravno sedíte, roké na klóp, oči in ušesa pa na učenika!

3. Storite radi in pa zvesto, kar vam velijo. Pokorni bodite; tako Bog hóče. Če komu brati rečejo, ali odgovoriti velijo, naj

vstane, in stojé pové. Kdor vé na vprašanje odgovoriti; ali kaj storiti želí, naj v znamnje roko vzdigne.

4. Kogar k mizi ali k tabli pokličejo, naj iz klopi tako lepó gre, da drugim nadlege ne storí. Mirno naj se poverne spet na svoje mesto brez vsega nepokoja. Sosédje in sosédе naj se mu umaknejo.

5. Nagajati si ne sméte, nobeden nobenemu nič poškodovati, med naukom ne govoriti, ne šepetati, se ne ozérati. Ne smete z rokami igrati, ne z nogami cepetati ali mahati. Prepovedano je po klopéh hoditi, po svoji volji zdaj stati, zdaj usedati se, ali mesto po svoji volji preminjati.

6. Pri nauku se ne jé, ne pije, tudi se drugim ne kaže, kaj so komu mati dali. Kosilo ali mala južina naj se lepó shrani, in po šoli hvaléžno povžije, pa tudi ubogim kaj dá.

7. Brez sile na stran hoditi se ne smé, pa tudi ne ven prositi, dokler nazaj ne pride, komur je bilo poprej dovoljeno. Záhod se ne sme umazati, ne sténa počerkati. Če gerdega najdeš, precej povéj. Zunej se ne smé nihče dalje muditi, kot mu je tréba, ne potrébe v kakem drugem kótu opravljati.

8. Nobene še tako male stvarí ne sméte skrivaj vzéti, brez dovoljenja si nič ne na pó-

sodo jemati, ne prodajati, ne kupovati, ne menjavati, ne v dar dajati. Niste še pametni za to.

9. Iz golega sovraštva, brez sile naj nihče nikógar ne tóži; povédati se pa mora, kar se v šoli ali po poti hudega zgodí. Vsak naj pové po resnici in pravici; lagati, Bog ne daj!

Kar se vam v šoli v róke dá, brez pripušenja domú ne jemljite, ne bukev, ne pisem, ne števil̀skih tablic, ne ravníl; pa tudi v šoli ne potréti ali spriditi jih. Bila bi nehvaležnost, in ta je gréh.

10. Varujte okna, da kake šipe ne rasbijete da stolov ne sterete; klopí ne réžite; duri prenaglo ne zaperajte. Kdor škodo storí, naj poverne; če pa nima, naj odpušenja prosi.

11. Koscov papirja ali spridenih perés ne mečite pod klóp; šola naj bo snažna.

12. Če kak gospod duhovski ali deželski ali gospod fajmoster *), gospod kaplan, oče župan ali šolski ogléda v šolo pridejo, prijazno vstanite, in na opomín se pristojno priklonite. Pozdrávite gospóda, kakor je navada, in stojte mirno, dokler se vam ne reče: Usedite se!

13. Lepó se med seboj imejte, mirni in

*) fajmošter ali farman.

prijazni bodite; radi si postrezite. Odljuden otrok, ki druge draži in nepokoj déla, naj na samem sedí. Bratovska ljubézen je med šolarji lépa, nevošljivost pa je gerda.

X. Blagi šolar.

Verli učenec je bil Vendelin, glave prebrisane in žlahtnega serca. Vse sošolarje je prekósil, in povsód je pervi bil; zravno pa ves pohléven, ljubček učenikov, tovaršem pa prijatel. Eden zmed verstnikov ga hoče prehiteti, noč in dan se učí, da bi pervi bil, pa Vendelina ni prekósil. Od velike nevolje in skerbí siromaček zbolí. Ali je bilo tako djanje hvale vredno? — Kakó se zove tak serd?

Vendelinu se tovarš smili; pomagal bi mu rad, in pervo mesto prepustil. Ko se šolarji v pisanju poskušajo, Vendelin nalaš nekóliko pomót napravi. Tovarš bolje izdéla, pervo mésto veselo poséde, in na nóvo oživí.

Učeník Vendelina skrivaj pokregajo, da je svoje délo ravno zdaj tako slabo storil. Rad bi bil ta zamolčal, pa se je laží bal, in rajši povédal, da je hotel tovaršu pomagati. Prosil je učenika, naj nikomur tega ne povedó. Ali je Vendelin prav storil?

XI. Kakó šolo dokončati in se po šoli vesti.

1. Ko se nauk končá, oródje lepó pospravite, in préd se na klop položite. Tiho čakajte konca.

2. Kadar se imenik *) šolarjev bere, odgovarjajte glasno na svoje imé: Tukej sim! Prešérno vpiti ne!

3. Molite takó pobóžno, ko pred šolo, ali pa zapójte hvalno pésem takô, da bo veselje.

4. Po molitvi vzemite svoje oródje, in po versti pojdite iz klopi. Vzemite svoje plajše, kape in klobuke, in po rédu iz šole idite, kakor se vam ukaže. Šolskemu gospodu se spodobno priklanjajte.

5. Po stopnícah in čez prag varno hodite, da kteri ne pade. Zunaj šole ne vpijte. Truš in hruš ne pristoji šolarjem, temuč divjim ljudém.

6. Če imá kdo kaj gospodu učeniku povédati, se jim potožiti ali jih kaj prositi, naj stori préj, ko iz šole gre.

7. Pred šolo se ne smete muditi, zunaj šole ali krog drugih hramov, ali na očitnem kraju svoje potrébe ne opravljati.

---

*) Imenik ali katalog.

8. Po potu spodóbno hodite, mladenči naprej, deklice za njimi. Gredé ne postajajte, ne suvajte in ne poskušajte se, temuč mirno in hitro hodite. Kadar vsaksebi greste, recite: z Bogom! ali pa: srečno!

9. Ne očitajte eden drugemu, če je bil kteri v šoli kregan, posvarjen ali kaznován; tega tudi drugim ne pravite. Gerdih priimkov si ne dajajte, in ne posmehujte se ubogim, kteri so slabo obléčeni ali imajo slabšo glávo. S kakoršno mero merite, s tako se vam bóde nazaj merilo.

10. Gredé ne bodite nikomur nadléžni, ne poškodujte plótov, ne drévja ne polja, ne senožeti. Varite se izmikati ptujega sadja, naj bo na njivi, na vertu ali v vinogradih. Kar ne želite, da bi vam drugi storili, tudi vi njim ne storite.

11. Domá radi povéjte, kar ste se v šoli učili. Kdor tega povédati ne ve, tudi ne sme igrati, in ni vreden, da se mu južina dá.

12. Domá zvesto in pridno storite, kar se vam je naročilo, naj bo pisati, računiti ali se iz glave učiti. Kdor dela ne doverší, si ne smé kratkega časa delati. Le po storjenem delu je dobro igrati ali pa počivati.

13. Radi drugim pokažite, in nevédne podučite, to je zlato dobro délo.

*

XII. Zavidljiva šolarca.

Katarinka se je domú prijokala. Kaj ti je? jo poprašajo oče. Oh, gospod kaplan so v šolo prišli — óh! No! kaj ni prav, da so prišli? prašajo dalej oče. Druge so prašali in jim znamnja pridnosti dali; meni pa ne, je Katarinka djala. Bila bi tudi jaz znala, še bolje od drugih. Druge so hvalili, kakó so lepó péle; tudi jaz sim lepó péla, pa me niso pohvalili!

Katarinka! rečejo oče, ako hočeš le za to pridna biti, da bi te hvalili, vse svoje žive dni ne boš prav srečna. Pridnost in svéta čednost se na tem svétu ne poplačate. Ali nisi slišala, kaj Kristus uči: Ako samo za to dobro storite, da bi vas ljudje hvalili, ste svojo plačo že prejeli. Kaj bo pa za nebesa?

Pridni bodimo le zavolj Bogá. Kdor je zvést in priden samo zavolj ljudí, pri Bogú svojo plačo zgubí. Bog na skrivnem vidi in vse vé; on te bo pohvalil. Le veséla bodi, če si dobro znala, in si pridna bila. Bog te bo zapisal v zlate bukve večnega življenja. Posvetna čast je ledéna gaz. Kogar Bog hvali, on veljá.

XIII. Kakó se lepó bere.

(Vaja ločnic.)

Kdor hoče lepó brati, mora poznati enajst ločnic. Ločnica loči, beséde ali stavke ktere v eno ne gredó. Ločnica nam velí, da v branju postojimo.

Perva ločnica je **vejica** (,). Pri vejici le toliko postój, da dihneš, ali pa štejes: 1. Postavim: Kdor ne dela, naj ne jé. Kdor šolo zamuja, se slabo učí. Kar séješ, boš žel.

Druga ločnica je **nadpičje** (;). Pri nadpičju malo dalje postoj, da se oddahneš, in prešteješ: 1, 2. Postavim: Navdir hitéti ni zdravo; truplo prehitro onemaga. Bog vse vidi, Bog vse vé; gréh se delati ne smé. Človek obrača, Bog pa oberne, kakor hoče; Bogú je vse mogóče.

Tretja ločnica je **dvopičje** (:). Ce ste dve piki, še dalje postoj, kakor da kaj slišiš, in prešteješ: 1, 2, 3. Postavim: Četerta zapoved velí: Spoštuj očeta in mater, da ti bo dobro, in boš dólgo živ na svétu. Módri pravi: Mladenč póta, kterega se privadi, tudi star ne opustí. Pregovor je: Stara navada želézna srajca.

Ceterta ločnica je **pika**. Pri piki se počij, toliko da odštejeŝ: 1, 2, 3, 4. Glas naj

pri piki pade. Tako beri: Roka roko umiva. Kar danes lahko storíš, na jutro ne odlagaj; jutro še ni tvoje. Pridnemu en danes več veljá, kakor lenuhu jutra dva.

Péta ločnica je prašaj (?). Pri prašaju glas povzdigni, in postój kakor pri piki. Postavim: Kdo je vse vstvaril? Zakaj nas je Bog vstvaril? So bili ljudjé Bogú pokorni?

Šesta ločnica je klicáj (!). Pri klicaju povzdigni glas, in ga tako potégni, kakor kadar koga zakličeš; postoj kakor pri piki. Postavim: Otroci! pridno se učite. Oh, da bi vsi pridni bili! Čujte in molite! Duh je voljen, mesó pa je slabo.

Sedma ločnica je pomišljáj (—). Pri pomišljaju postój, in pomisli, kaj se pové, kaj se zamolčí. Postavim: Kdor se pravični gospóski vstavi, njega bode Bog —. Kaj je naj hujše zlo? — Greha, greha se varuj, o mladost! Góste službe — rédke suknje. Smert nosi koso — ne sekiro.

Osma ločnica je oklep ( ). On oklene beséde, ktere se vstavijo. Oklenjen stavek bolj tiho izreci. Postavim: Jezus pravi: Kadar bote vidili grozo razdjanja (kdor bere, naj umé), naj bežijo na gore, kteri so v Judeji.

Devéta ločnica so ušésca („“). Pervi kažete, da kdo drugi govorí; poslednji poveste, da se njegov govor končá. Postavim:

Jezus velí: „Pustite, da mali k meni pridejo, in ne branite jim; zakaj takih je nebeško kraljestvo.“

Deséta ločnica je vezaj (-). On véže beséde, ki se v sredi ali na kraju verste ločijo, da se pervi konec drugega prime. Glas se toliko potégne, da okó na drugo versto prestopi, in se beseda zveže.

Enajsta ločnica je znamenka enakosti (=). Ona nam kaže, da so nektere reči eni, ali več drugim rečém enáke, da ena reč to poméni, kar druga. Postavim 4 in 5 = 9; vigred = spomlad; luna = mesec.

Na odstavi berila z glasom upadaj, dalje postajaj in se počivaj. Za nov odsek glas povzdigni, in beséde čversto izgovarjaj. Ne beri ne prehitro ne premudno, ampak kakor je prav.

Andrejev Nace močno jecljá; ne radi ga poslušamo, pa tudi težko umémo, kar bere ali govorí. Zmerjati pa Naceta nikár! On svoje nevolje ni kriv, ker mu je (kakor pravijo) jezik podrašen. Kdor sromaka oponaša, se iz revnih norca déla, ga nesréča ravno taka po pravici bode ujela.

Urbanov Jurče ima dober jezik, in vender gerdo bere. Kakó je to? — Na ločnice ne pazi, se v branju ne oddahne, in ne postojí, glasa ne povzdigne, in ne pade ž

njim, ampak eno goni, kakor da bi žago pilil. Prenaglo se žene, in prenapenja glas. Hitro onemaga, in utrudi tudi nas; neradi ga poslušamo. Takó se zavija, ne pa bere.

Martinov Lojzek je še mlad, pa tako lepó bere, da ga je veselje slišati. Vsako besedo krepko izreče, zloga nobenega ne požré; od konca do kraja ga lahkó razumiš. Pri vsaki vejici in piki postojí, da se lahkó pomisli. Povzdigne glas, ko začne, in pade, ko končá, ter po ločnicah glas takó čédno ravna, kakor da bi po notah godel. Pač ga je lepó slišati! Ali ne slišimo Lojzeka vsi radi? — Se ne bomo tudi mi navadili takó čedno brati?

XIV. Vše stvarí božje hvalijo Bogá.

(Vaja Pike.)

Ves svét je velik tempel božji. Bog je svét lepó nakínčil. Na nebu je brez števila lučic prižgal. Po zemlji je Bog zelen plajš pogernil. Brez števila veliko pisanih rožic hribe in dóle pokriva. Lahko smo otroci veséli. Bog je za nas vse tako lepó vstvaril. Za veselje nam je Bog pévce in pévke dal. Ptičice mično žvergolé. Zvonovi milo zvonijo. Orgle sladko pojejo. Vrelci rahlo šumljajo. Potoki in réke

hrušé. Vétróvi šumé. Viharji žvižgajo in bučé. Grom doní in tréska. Hvaliti Bogá nam velijo vse stvarí. Konji herčejo in razgetajo. Volek in kravica mukata. Svinja kruli, in prase cvili. Ovca bleketá, in koza mekeče. Kužek laja in mačka mijavka. Volk tuli, in lev rujove. Gos gaga. Kura kokodaka in kokót *) poje. Golob gruli, in gerlica gode. Lastavice čverčijo. Žabice ragljajo. Tudi grilec škriplje. Vsaka žival ima svoj glas, in hvali po svoji šegi Bogá. Vse stvarí svojemu stvärniku hvalno pesem pojejo.

XV. Kdo je naučil ptičice peti?

(Vaja prašaja.)

1. Kdo je naučil ptičice peti? — Kdo jih navadil hitro leteti? — Kdo dal jelenu hitre nogé, da planine kakor blisk preletí?

2. Kdo dá vetrovom močno pihati? — Kdo reče burji silno vihrati? — Nam tiho zimo kdo pripelja? — Kdo toplo léto spet nam dá?

3. Kdo reče vrelcom rahlo šumeti? — Hitrim potokom po bregih dréti? — Kdo goni réke, vélke vodé? — Kdo jih izliva v strašno morjé?

---

*) Kokót ali petelin.

4. Kdo daje solncu svetlo sijati? — Kdo vkaže zvezdam milo igrati? — Kdo je olepšal jasno nebó? — Zemljo pogernil kdo je takó?

5. Kdo je nebó nad nami okrožil? — Polžeku hiš'co kdo je naložil? — Kdo je naučil pajka presti? — Pridne bučelice sterdi nanesti?

6. Kdo, dete mlado, te je vstvaril? — Kdo ti teló in dušo podaril? — Kdo ti dá kruha, kdo ti dá piti? — Kdo ti dá zdravje, se veseliti?

7. Vsemogočni blisk in grom daje; — Da se nebó in zemlja zmaje; — On, kteri bliske v rokah imá, — Pa tudi zemlji dežeka dá.

8. Vse to je vstvaril Bog ljubeznivi — On mili oče dobrotljivi — On našo dušo k sebi bo vzél — Ko bode v gróbu truplo pepél.

XVI. Otroci! hvalimo Bogá.

(Vaja klicaja.)

1. Ljubi Oče! prosim te, naj te moje serce hvali! Da si mene, Oče, vstvaril, bodi hvaljen vekomaj! Da si me, Bog Sin, odrešil, hvaljen bodi Jezus Kristus! Da si me, sveti Duh, posvetil, naj te hvalim in častím!

2. Za življenje in za zdravje naj ti bo večna hvala! Za očeta in za mater tebe hvaliti

želím! — V šolo meni daš hoditi. Oh, da bi šolar priden bil, tebe spoznal in častíl! Slava tebi, Oče véčni, za dobre učenike, za dobrote vse!

3. Zlato solnce, ti naš bratec, z nami hvali ti Bogá! Oh, kakó lepó nam siješ in ogrévaš vse stvarí! Kakó žalostno bi bilo, če bi nam solnce ne sijalo! — Za romeno solnčece hvala tebi, mili Bog!

4. Bléda luna, sestra naša, z nami Bogá hvali! Nam po noči milo svétiš, k nam skoz okno lukaš in velíš: Otroci! hvalite Bogá; on vam sladko spanje dá. Prelepe svetle zvezdice, vi nebeške rožice, hvalite Bogá! Oh, kakó se veselimo, kadarkoli vas gledamo! — Kadar bliska in gromí, naj se večni Bog častí!

5. Černa zemlja, naša mati, hvali z nami ti Bogá! Vrélci vode vréjejo, nam studenci zvirajo nam potóki tečejo, da imamo piti in se snažno umiti. Oh, za bistro vodo hvaljen bodi Bog! Lepe róže pisane, bele in romene, se v nebó ozirajo, kakor da bi nam rekle: Hvalite Bogá! In veséle ptičice, naše drobne ljubice, zgodaj žvergolijo, glasno nam vélijo: Otroci zgodâj vstajajte, in Očéta hvalite, ki za vas skerbí. — Oh. otroci vsi! naše hvale Bog želí. Hvalimo Bogá!

XVII. Okó božje.

1. „Oče! kaj pa poméni okó na cerkvénih vratih?“ praša Blažek očéta iz cérkve gredé. „To kaže, da Bog vse vidi in vse vé“ pravijo oče. „Nas gleda v cérkvi in domá. Po noči in po dnevu nas vidi božje okó. V temnem kotu, kakor na svetlem kraju nas gleda Bog. V srédi zemlje, v globoki jami vidi božje okó; pa tudi v postelji, kadár ležíš, se Bogú ne moreš skriti. Bog je povsód; on je vsepričejoč.“

„Veš ti, koliko je listja in trave? To le Bog vé. Poznaš toliko miljonov zvezd na nébu? Bog vse zvezde po iménu pozná. Ali véš, kdaj boš umerl? To le Bog vé. Ti se moraš učiti, da kaj véš, Bog pa vse vé; ni potréba, da bi mu kdo pravil.“

„Bog je vstvaril našo dušo in teló, in nam v serce vidi. Kar misliš, Bog vé, in pozná tvoje naj skrivnejše želje. Bog vse vé; on je vsevéden. Oh, kakó veselo je to! Kadar boš po krivem tožen, nedolžen krégan, tepen ali zapert, spomni se, in reci: Bog vse vé.“ Takó so oče Blažeta učili. Blaže pomni, in imá Bogá povsod pred očmí.

2. Jakec in Marjanca sta bila sama domá. Brat reče sestri: „Pojdi, pa poišiva kaj dobrega!“ Sestra pravi: „Grem, če me kam

pelješ, kjer naju ne bo nihče vidil.“ Jakec velí: „V mlečno shrambo greva. Tam je skléda smetane; lizala jo bova.“

Marjanca Jakcu odgovorí: „Sosed bi naju vidil; on na tnalu pred oknom derva cépi.“ „Pojdiva v kuhinjo; v omari je lonec sterdi, si bova kruh sladila.“ „Bo naji vidila soseda, ki pri oknu préde, in lahko v našo kuhinjo gléda“ je Marjanca djala.

„Takó pa pojdiva v klet jabelka jést; tam je tema, in žive duše blizo ni. Kdo bi naji tam vidil?“ Oj, dragi bratec! Ali za res misliš, da naji tam nihče ne vidi? Ali ne poznáš očesa, ki vse vidi in vse vé? Njemu je vse eno, noč ali dan, tema ali svit. Bog skoz sténo vidi, skoz zid gléda božje okó; njemu se ne skrijeva.“ Takó bogaboječa Marjanca govorí. Jakec se prestraši rekóč: „Prav imáš, Marjanca! Skriti se Bogú ne moremo; pa tudi skrivati se ne smémo, da bi kaj hudega storili. Bog vse vidi, Bog vse vé.“

„Bog vse vidi, bog vse vé; greh se delati ne smé“ so mati Jakcu rekli, ki so ravno domú prišli, in od daleč slišali, kaj sta se menila.“ Kadar vaji kdo v samoto kliče kaj gerdega storiti, ne hodita! Po kotih in samotah se dosti hudega zgodí. Ako vaju kdo nesramno sili rekóč: „Saj nihče ne vidi“ bežita rekóč: „Kak bi to storila v pričo Bogá! Kdor se Bogá bojí, njemu se greha bati ní.“

XVIII. Bog, naš ljubi oče.

Otroci! Dobre stariše imate. Lepó vas redé in za vas skerbé. Mati vam dajo hrane, oče vam kupijo obleko, da v šolo morete. Kdo pa očetu in materi dá? Bog jima dá. Bog storí, da zernje iz zemlje izraste, da drevje zelení, lepó cvete in sadje rodí. Bog ukáže, da sólnce sije in zemljo gréje. Bog pošilja tihi dež, da suho zemljo napojí. Vstvaril je ljubo živinico, da nam pomaga délati, nam dá vólno za sukno, mesó za jed, kóžo za obutel. Ako bi Bog starišem ne dal, oče in mati bi ne imeli otrokom kaj dati. Oh, kakó dobrótljiv je Bog!

Ali pa Bog lé za otroke skerbí?

Bog za vse skerbí.

1. Na zemlji miške najti ní
Da b' ne imela mámice
Da ji prinese skórjice,
Da réva stradala ne bó
Tud' ji postélje póstelјco.
Bog ljubi pač za vse skerbí!

2. Pod nebom ludi ptičke ni,
Da b' ne imela súknjice,
Prav lepe tople, pérnate,
Da greje ptičico gorkó,
In ptičke mrazek vzel ne bó;
To Oče mili oskerbí.

3. Červičeka na zemlji ni,
Da bi ne najšel kápljice;
Katere on napije se;
On najde dosti živeža,
In lakote še ne pozna;
Nebeški Oče zanj skerbí.

4. Metulj po travnikih letí,
Obiše svoje róžice,
Preléta polje, trávnike,

Imá prelepo suknjico,
Tančico, svitlo, pisano;
Ga dóbri Oče preskerbi.

5. Pod solncom stvar'ce take ni,
Naj bi še tako mala b'la,
Pri Bogu ni pozábljena;
„Má vsaka svojo hišico,
„Má vsaka svojo póstljico,
Vse ljubi Oče preskerbi.

6. Glej, moje dete, tudi tí
Očéta dobrega imáš,
Se njemu lahko v roke dáš,
Se lahko njega veseliš,
Ker v Božjih rokah ti živiš.
Bog Oče tud' za te skerbí.

7. Koliko stvarí ima Bog oskerbovati! Koliko milijonov zvézd po nébu vódi in ohranuje! Koliko listja in trave na zemlji napaja in greje! Koliko rib po mórju in vodah živí! Koliko veselih ptičic pod nebom hrani! Koliko živál, velikih in malih, po zemlji siti in napaja! Bog nobene stvarí ne pozabi; kakó bi človéka pozabil? Človek je stvarjen po Božji podóbi, je venec vsih stvarí. Nad tisuč *) milijonov ljudí je na svetu; vse dobri Bog oskerbuje.

8. Kdo zmed nas bi védel vsako stvárico najti? Bog za vse vé; on je vsevéden. Ali bi zamogel kdo zmed nas do vsake rečí priti? Bog je povsód; on je vsepričejoč. Kdo zmed nas bi imel vsaki stvari kaj dati? Bog za vsako stvar potrébno hrano imá in lahko dá; on je vsemogočen. Bog pa tudi rad dá; on je neskončno dobrotljiv.

9. Zakaj pa je Bog toliko bitij vstvaril? Čemu toliko stvarí na nebu in po zemlji živí? Bog je vse k svoji časti, nam pa k pridu in k veselju vstvaril. Nam solnce sije, nam mesec svéti, nam ptice pojejo, nam ribe plavajo, nam rožice cvetejo, za nas živinica déla. Ves svet je za nas shramba polna božjih dobrót. Oh, kakó srécni smo! Da bi le tudi pridni bili.

---

*) Tisuč ali tavžent.

10. Kaj imá déte storiti, kadar je láčno ali pa žejno? — Lepó prositi. Kaj pa je dolžen otrok storiti, kadar mu mati jesti dajo, ali mu oče kaj novega kupijo? — Lepó zahvaliti se, in jim rokó poljubiti. Kaj smo tudi Bogú dolžni za toliko in take dobrote? — Bogá zahvaliti.

11. Zjutraj zahvalimo Bogá za sladko spanje, zvečer za ljubo zdravje; pred jedjo in po jédi za hrano in pijačo. Kadar iz doma gremo, ga prosimo za sréčen pot; kadar iz poti pridemo, Bogá zahvalimo, da nam je solnce sijalo, da nas ni kača pičila, da nismo gredé padli, roké ali nogé si ne ulomíli; da se nismo udarili. Po šoli se Bogú zahvalímo za dobre nauke, za skerbne učenike. Za vsako veselje, za vsak Božji dar, posebno za dobre stariše hvalímo Bogá.

Bog je dobrota,
Človek pa s'rota.
Prosi Bogá,
On ti rad dá.
Zahvali ga rad,
Ti hoče spet dat'.

XIX. Bog je naj večja lepota.

1. Stari ljudjé pravijo, da je svoje dni ternje bilo, koder zdaj po solnčnih goricah vinska terta

raste. Tam je v starodavnih časih góša stala, kjer zdaj lepo stanje vidiš. Velike dobráve so stale, kjer zdaj rodovito polje leží. Koder so zdaj zelene senožéti, so bile poprej mlake in pa močirje. Kjer se zdaj zala dolina širi, je poprej globoko jézero stalo. Kdo je naš kraj tako lepó narédil? Bog in pa modri, pridni in pametni ljudje.

2. Pred šest tisuč lětmi tudi ni bilo lépega sveta. Bog je vstvaril nebó in zemljo, in pa vse vidne rečí, kterim se pravi svet. V začetku je bila zemlja pusta; voda jo je krila. Tema je bila. Bog je rékel: „Bodi luč!“ in bila je luč. Ukazal je Bog, naj bo višnjélo nebó, in bilo je. Vodi Bog vélí, naj se v studence nabira, po vrelcih, potokih in rekah v jezera in v morje steka. Bila je suha zemlja. Dal je, da je po suhem rastla trava, zeli, germovje, drevje in mnogo rastlin. Po vodi oživí ribe, rake in veliko morskih zverín.

3. Bog je vstvaril romeno solnce, luno in zvézde. Bog je vstvaril ptice po lógih, zverí po planinah, po ledinah živino. Ves svét je olepšal, da bi veséło na njem prebivali. Zadnjič je vstvaril člověka, da bi bil vsim stvarém gospodár. Člověk je imenitniši in lépši ko zlato solnce, imenitniši od vsih stvarí; človek je vstvarjen po Božji podóbi.

4. Ali ni lepo solnce na nebu? Še lépši je Bog, ki ga je vstvaril. Niso lépe rože na

polju? Lépši je stvarnik, ki jih je vsadil. Ali niso lepe zvézde na jasnem nebu? Veliko lepši je Bog, ki jih je takó lepó prižgal, in na nebó pripel. Oh, kakó lep je svét v svoji krasoti! *) Pa še lepši je Bog, kteri ga je takó nakinčil. Lepšega ni nič, kakor je Bog; Bog je naj večja lepota.

5. Bog je neskončno móder, on je vse toliko lepó narédil. Kdo zmed nas bi védel vse takó modro ravnati? Bog stori, da solnce v spomladi topleje sije, da se zemlja sogréje in rast požene. Bog daje vroče polétje, da se kerma suší, sadje zorí in pospravi. Bog nam pošlje hladno jesén, da pridelke lahko shranimo, in se po malem zime privadimo. Zima pride, snég zemljo pokrije, da se vsa priroda počine, in v spomladi spet rodí. Oh, kakó módro je to!

6. Bog dá za dežjem solnce, za dnevom tiho noč, da se človek in živina počine. Bog dobro letino dá, da si ljudje pomorejo; pa tudi ljudém uimo pošlje, da Bogá ne pozabijo. Kar Bog storí, vse prav naredí. O prevelika Božja modrost! Kdo je bil njegov svetovavec?

7. Béli papír, ki na njega pišemo, je lep, še lépše je belo rudeče lice, kadar se v jutro

*) Krasota ali lepota.

čisto umijemo. Veliko lepša od lica je naša duša še nedolžna, Božja podóba. Od vsega lepší je Bog; Bog je naj večja lepôta.

8. Dušo čutimo, pa je ne vidimo; ona je duh. Tudi Bogá povsod čutimo, ki vse ohranuje, vlada in živí. Zakaj pa Bogá ne vidimo? Ker Bog trupla nima; Bog je čist duh.

Za to Jezus velí: „Bog je duh; in kdor ga moli, naj ga moli v duhu in v resnici."

9. Gerdó bi bilo polo papirja s tinto pokapljati. Gerje bi bilo lépo belo lice s sajami mazati. Pa še gerje bi bilo drago dušo, lepo Božjo podobo, z grehom, s strastmi in hudimi navadami oskruniti. Gréh je naj večja gerdóba, in Bogá naj bolj žali. Bog ljubi dóbro, kar je prav, in sovraži húdo, kar je gréh. Bog je čez vse svet.

10. Ce smo pridni bili, in se skerbno učili, nas veselí. Če smo kaj hudega storili, nas serce bolí. Sram nas je, in rudečica nas oblije; ne upamo se ravno pogledati. Naša vest, znotranji Božji glas, nas opominja in svarí. Vést nam pravi, da Bog dobro z dobrim plačuje, pa tudi hudo s hudim kaznuje. Kaj je storil Bog Kajnu? Kaj Opnu in Pinezu, Helijevema sinoma? Bog je neskončno pravičen. Bog je pa tudi usmiljen.

11. Kadar dobre stariše razžalim, jih za odpušenje prosim rekóč: Ljubi oče! draga mati! odpustite mi; ne bom več takó. Radi mi odpustijo, če se poboljšam. Če grešivši Bogá razžalim, ga tudi iz serca za odpušenje prosim rekóč: O Bog, bodi meni milostiv! — Bog nam rad odpustí, in se nas usmili, če nam je resnica ne več grešiti. Bog je neskončno milostiv.

12. Pa tudi mi bodimo milostivi, radi prizanesimo in odpustimo, če nas kdo razžali. Lepó je odpustiti, še lepše za odpušenje prositi, naj lepše pa za neprijatle moliti, kakor Jezus na križu, rekóč: „Oče! odpusti jim; saj ne vedo, kaj delajo.“ Vsak dan grešimo; vsak dan torej lepó molímo: „Oče naš! — odpusti nam naše dolgé, kakor tudi mi odpušamo svojim dolžnikom.“ — Takó bomo Božji otroci.

13. Bogú ne dopade lepo oblačilo, ne druga lepotija; pridne otroke, dobre duše Bog rad imá. Če smo ubogi in revni, da smo le pridni in nedolžni, nas Bog ljubi. Bog nam bo srééo dal na tem svétu, na unem pa svéto nebó. Lepega serca bodimo, da v nebesa pridemo; Bog je naj večja lepota.

XX. Kje je ljubi Bog domá?

1. „Mámica! Kje pa prebiva dobri Bog, ki veleva, da rožice rastejo?" mali Tinče svojo mater popraša. Mati odgovorijo: „Ljubi Bog je v nebésih, pa tudi na zemlji pri nas. Dober oče je, ki nas ljubi, mi vsi smo njegovi otroci." — „Ali sim tudi jaz njegovo dete?" vpraša Tinče. „Kaj pa da" pravijo mati. Bog te ljubi, on veleva da za tebe sadje raste, da rožice cvetejo; on daje, da ti solnce sije. Bog te varuje, kadar spiš, in te ohrani, kadar bedíš, le priden bodi!" „Prav priden biti pa Bogá ljubiti hočem!" je Tinče djal. — „Takó bo prav!" so mati rekli. „Po tém boš ti vesél, oče in mati tvoja te bova veséla, in ljubi Bog tudi te bo vesel. Da boš pómnil, kje je ljubi Bog domá, poslušaj! Bom ti lépo pésem zapéla."

2. Kje je ljubi Bog domá?

Kjer lépo sveti se nebó,
Vse jasno, milo in lepó,
Mil'jonov zvezdic sveti sé,
Kakor naj lepše óknice:
Od tod nas gleda dobri Bog,
On skerbni Oče vsih otrok
V nebesih je domá.

Tam, kjer po gorah grom buči,
In po dolinah šum letí,
Priklanja drevje hud vihár,
Se trése njemu vsaka stvar,
Kjer se glasí on sam Gospód,
Prijatel zapušenih s'rót,
Je dobri Bog domá.

Tam, kjer zvonovi pójejo,
Nas v hišo Božjo vábijo,
Da bi Očeta hválili,
Nauke prav poslúšali,
Prebiva v cerkvi Bog pri nas,
Posluša naših prošenj glas,
Bog v cérkvi je domá.

Ves svét s'cer Božji tempel je,
Naj lepši tempel pa sercé;
Bog čisto serce poželí,
Te prosi, ino govorí:
Oj déte! serce meni daj,
Bom dal za serce sveti raj;
Naj v sercu bom domá.

3. Bog je povsod. Kakó čudno je to? — Mi smo zdaj v šoli; domá nas ni; Bog pa je domá in tudi tukaj pri nas. Bog je na vsakem, tudi na naj dalnejšem kraju ob enem. V solncu je Bog, v luni in zvezdah, na zemlji in v morju. Če hodimo v noči po samoti, Bog z nami hódi, ne bodi nas strah. Če gremo po nevarnem pótu,

ne bojmo se, Bog je pri nas. Če bomo v daljne dežele prišli, med tuje ljudí, Bog bo tudi tam naš varh in pomočník.

4. Bog je v nebesih, kjer pravične plačuje, in se jim uživati daje; on je v peklu, kjer pogubljene strahuje, in čisti vérne v vicah. Naj pojde kdo, kamor hoče, Bogú uiti ne more; Bog je povsod. Oh, veselimo se, zakaj Bog je pri nas! Če je pa Bog z nami, kdo bo zoper nas? — Samo gréha nas bodi strah; gréh Bogá žali, greh je naj véčje zlo.

XXI. Stari Bog vedno živí.

V nékem kraju je bil priden rokodelec. Sebe in ženo je s svojimi rokami pošteno živíl. Dragina postane, déla rokodelcu pomanjkuje; možu in ženi se hudo godí. Rokodelec poprej vesél zdaj žaluje, ves obupen in pobitega serca prihaja. Usmiljena žena možá tolaži, pa se ji ne dá oveseliti.

Neko jutro žena vsa žalostna vstane, in se na jok derží. „Kaj ti je, Marjana," jo mož vpraša, „ali si bolna?"

„Oh," je djala, „bolna nisim, pa strašne sanje sim nocoj imela, in povédati si jih ne upam." Kaj se ti je sanjalo? jo radovédni mož popraša. „Sanjalo se mi je, da je naš ljubi Bog umerl, in da so ga angeli pokopali."

„Oj ti abotna žena!" ji mož velí, in se ji

posmehljá, česar že dolgo ni bil stóril, „ali ne véš, da Bog ne umerje? On je vselej bil, in vselej bo. Stari Bog védno živí.“ „Ali pa véruješ to, da še stari Bog živí? ga modra ženka popraša. „Kakó bi tega ne véroval?“ ji mož odgovorí. „Ako pa terdno veruješ, da stari Bog vedno živí, zakaj si pa zaupanje va-nj zgubil, kakor da bi Bogá več ne bilo?

Ali si pozabil, kaj bogabojeći David pravi: „Bil sim mlad, in sim se postáral, pa nisim vidil poštenega zapušenega, ne njegovih otrok kruha prositi.“ „Prav imáš, ljuba žena!“ reče mož, ter jo zopét vesel pogléda. „Stari Bog vedno živi; on bo pomagal.“

1. Svetá in stvarí na svétu ni bilo; angeli, ljudjé in vse druge stvarí so začele biti, ko jih je Bog vstvaril. Pred stvarjenjem ni bilo stvarice; le Bog je bil sam iz sebe od vekomaj. Bogá ni nihče vstvaril, ker nikogar ni bilo. Bog ohranuje vse, kar je vstvaril; pa konec bo imélo, kadar in kakor Bog hoče. Bogá pokončati pa nihče ne more.

2. Stari gradovi so se razrušili, tudi cérkve poderle, in velikim mestom, ki so bile svoje dni imenitne, ni sledú. Vse se premení kakor oblačilo, le Bog ostane kakoršen je bil; on je nepremenljiv.

3. Kar Bog reče, se zgodí; kar Bog obljubi, dopolni, in kar zažuga, gotovo storí. On ne more agati, se ne da golufati. Bog je neskončno

resničen in zvést. Rékel je, da bo konec svetá; zgodilo se bo, kadar in kakor bo Bog hotel.

4. Adam je živel 930 lét, Set, njegov sin pa 912. Matuzalem, pobóžen móž, je učákal 969 let, in je umerl. Čez 80 lét tudi nas nobenega ne bo na tem svétu; Bog bo vekomaj, in vsi pravični pri njem.

Blagor nam, dokler Bogá prijatla in pomočníka imamo; njega na veke ne bomo zgubili.

5. Na posvetno blagó, na premenljive ljudí se ni zanašati; vse se nam hitro premení. Lahko se na Bogá zanesemo; on se ne premení; Bog je véčen in naj bolj popolnoma bitje. Lepó sveti Janez uči: „Svét preide in njegovo poželenje; kdor pa vóljo Božjo spolnuje, ostane vékoma.

6. Kaj pa je volja Božja? Svéta volja Božja je, da radi v šolo in v cérkev hodímo, se pridno učimo, pobóžno mólimo in lepó pojemo, da učenike in stariše lepó vbogamo, da rastemo ne le na starosti, temuč tudi na modrósti, ljubeznjivi Bogú in pravičnim ljudém. Bog hoče, da se radi imamo, si eden drugemu pomagamo, in se varujemo greha.

7. Če hočemo vóljo Božjo dopolniti, se ne smemo kregati, ne eden drugemu kljubovati, se ne dražiti, ne suvati, to bi Bogá žalilo. Bog je naš ljubi Oče, mi vsi smo Božji otroci. Bog le pohlévne, mirne otroke rad imá, ne pa prešernih. Jezus velí: „Bodite popólnoma, kakor je vaš Oče v nebésih popólnoma.“

XXII. Lepoglasje v branju.

Otroci! kaj izgovarjamo, kadar govorimo ali beremo? — Kadar beremo ali govorimo, izgovarjamo zlóge, beséde in céle stavke.

Iz česa so zlógi zloženi? Zloženi so zlógi iz pismenk, ki se tudi čerke imenujejo. Vsak zlog imá po eno, dve, tri ali še več pismenk, glasnic in soglasnic. Kolikor glasnic, toliko je zlogov. Zlógi za se še nič ne pomenijo. Kakor so glasnice ali dolge (á, é, í, ó, ú) ali kratke (à, è, ì, ò, ù), se tudi zlogi primerno izgovarjajo.

Iz česa so beséde? Besede naréjamo iz pismenk in iz zlogov. Vsaka beseda ali reč (ki se reče) imá po eden, po dva, po tri in tudi več zlogov. Vsaka beséda nekaj poméni, kar se vidi, ali ne vidi; p. brat, čast, učenec, učeník, dolžnost.

Kakó se zlógi v besedah imenujejo? Zlógi so korenine, iz kterih beséde takó rekóč rastejo, pa tudi rastlike, ktere iz korenin rastejo; p. uk je korenina, iz ktere so besede: učiti učenc, učeník, učenost izrastle.

Iz česa so pa stavki? Stavki so iz dveh, treh ali iz več beséd sotavljeni, s kterimi se nam kaj pové. Več stavkov po rédu zloženih

se imenuje govor; p. Mlade leta so našega življenja žlahtni cvét. Koristne*) vednosti in pa svéte čednosti so mladenčev in mladenčic drago cvétje, ki na starost dober sad obéta. Vsak gréh je hud mraz, in vsaka strast ali grešna razvada je huda slana, ki žlahtno cvétje pomorí, da po tem prida, sadja ni. Oh mladenči! varujte se gréha, varujte se razuzdanosti!

Kakó se beséde v stavki razločijo? — Imenitniše, ki so jedro ali zerno stavke, bolj na glas izrekujemo, in te dobivajo stavski naglás. Beséde, ki se imajo z naglasom izgovoriti, so od drugih bolj na debélo ali pa bolj na rédko stavljene, v pisanju pa podčertane; p. Beremo dobro, pišemo še slabo. Ali je to rés? V nekoliko tédnih bomo tudi lepó pisali; le pridni bodimo! Bodimo skerbni; kdor nima prave skerbí, se malo naučí, če ravno v šólo hodi.

Kakó se razločijo stavke v vélikem govoru? Tudi posamezne stavke so v dolgem govoru ene od drugih imenitniše, in imajo svoj naglás; p. Otroci, kteri hočejo srečni biti morajo od mladih nog pridni biti, Bogú lepó služiti, in stariše radi slušati; to jim bo prineslo božji blagoslov in stanovitno sréčo za vse žive dni.

---

*) Korist, ali prid.

Veliko veljá, kdor čedno brati in primerno govoriti zna. Če hočemo lepoglasno brati, se moramo po naslednih pravilih ravnati:

1. Vsako pismenko r a z l o č n o i n j a s n o izrekujmo, ali po njénem navadnem glasu, ali po navadi kraja, kar je prav. Kdor pismenke požéra, beséde upéra, gladko ne govorí, in se težko razumí.

2. Različne glasnike se privadimo t u d i r a z l i č n o i z g a v o r j a t i; p. Déte mléko rado jé, dokler je še mlado. Mléko je otrokom vino, vino pa starim ljudém mléko.

3. K e r h k o in k r a t k o izgovarjamo samoglasnico **e**, kadar pred **r** in drugo soglasnico stoji, takó kakor da bi **e** zamolčali. Nekteri v takih zlogih **e** ne pišejo, ker se ne izgovarja; p. Smert = smrt; vert je odpert = vrt je odprt.

4. Pazimo na zlog, kteri imá v besédi naglás, da ga na d o l g o potégnemo, ali pa na k r a t k o odsekamo, kakor modra navada ali raba učí; p. U č e n í k i nas učé, u č é n c i se učimo; le s k e r b n o pazimo, da jih o v e s e l i m o.

5. P o v z d i g n i m o g l a s pri besédi, ktera imá v stávki naglás, ali ktero hočemo, da bi jo ljudjé naj bolje zapomnili, ker je naj imenitniša; p. Smo u b o g i, pa bodimo p o š t é n i; naj boljše blagó j e p o š t e n j e. „Ne spravljajte

si zakladov na zemlji (pravi Kristus), kér jih ruja in molj končá, in kér jih tatjé izkopljejo, in ukradejo. Nabirajte si zaklade v nebesih.“ „Kjer je tvoj zaklad, tam je tudi tvoje sercé.“

6. Céla stavka, ktera je v govoru od drugih imenitniša, svoj naglás dobí, in se glasnéje izgovorí, da bi ga poslušavcí pazneje sprijéli in ohranili. Take stavke so za to bolj tolsto nastinjene.

7. Potrebno je lepoglásje v branju, pa se težko dopové, lahko privadi. Kdor dobro posluša, pa pridno poskuša, bo hitro lepoglásno bral. Bog nam daj!

XXIII. Mladosti naj lepši zgled.

Mati! kdaj pa bomo spet lépi paradiž in pa jaslice v kótu imeli? popraša Nanica mater, ki so na klópi sedé prédli. O božiču, déte moje, mati odgovorijo. Ali ti jaslice dopadejo?

Nanica. Béle golobce sim rada glédala, ki so se po tramu in po polici zibali, in pa zlate oréhe, ki so po zelenih véjah viseli. Da bi bil le skoraj spet božič! *)

Mati. Ali pa tudi veš, moja Nanica, kaj lepi paradiž poméni? Si že slišala, kaj nam

*) Božič ali Jezusovo rojstvo.

male jaslice kažejo? Usédi se k meni na klop; ti bom povedala.

Lepi paradiž ali raj, ki ga o božiču v hiši naredimo, nam kaže tisti srečni vert, ki mu je bilo raj ali paradiž imé, v ktérem sta Adam, naš pervi oče, in pa Eva, naša perva mati, živéla. Sréčna sta bila, in dobro se jima je godilo; iméla sta vsega dovolj.

Kača, hudi duh, je Evo zapeljala, Eva pa Adama, da sta prepovedani sad jédla. Bogú sta bila nepokorna; grešila sta, in zgubila lépi paradiž, sréčni raj. Tudi mi nimamo sréčnega raja na tém svétu, v njegov spomin o božiču lép paradiž napravljamo.

Bog se nas je usmilil. Na unem svetu nam je še lépši paradiž, svéti raj pripravil.

Poslal je svojega Sina k nam, da bi nam pot v svéti raj pokazal, in pa nam vrata v nebésa odperl, ktere nam je gréh pervih starišev zaklenil.

Božji Sin Jezus se je majhino dete rodil. Maria ga je povila in v male jaslice položila. To nam lične jaslice kažejo. Nepokorna sta bila Adam in Eva; s tem sta nam sréčni raj zgubila. Pokoren je bil usmiljeni Jezus; s tem nam je zopet svéti raj zaslužil. Otroci! pokorni bodite tudi vi, če hočete srečni biti, ljubi Bogú in ljudém, kakor ljubeznivi mladenč Jezus, v malem mestecu Betlehemu rojen, v Nazaretu pa izrejen.

Kadar je bil Jezus dvanajst lét star, sta ga Maria in Jožef v Jeruzalem vzela v tempel na božjo pót. Po dva dni hodá so imeli v Jeruzalemski tempel, ker druge cerkve ni bilo. Jezus, božji mladenč, je imel do veže božje veliko veselje. Lepó je molil in poslušal božjo besédo, ter je v tempelnu ostal, ko sta se Maria in Jožef domú povernila.

Dan hodá prideta, in ne najdeta Jezusa med tovaršijo. Ustrašita se, in se hitro v Jeruzalem poverneta. Kje sta Jezusa našla? Med učeníki je sedel, jim lepó odgovarjal, in jih prašal toliko modro, da so se mu vsi čudili, ki so ga slišali.

Kaj je Maria Jezusu rekla? „Sin! za kaj si nama to storil?“ Glej, žalostnega serca sva te iskala.“ Jezus odgovorí: „Kaj, da sta me iskala? Ali nista védla, da moram v tem biti, kar je mojega Očeta?“ Jezus je šel ž njima v Nazaret, in je bil svojim starišem pokoren. Rastel je ne le na starosti, ampak tudi na modrosti in ljubeznivosti pri Bogú in pri ljudéh. Kakó lepó je to! — Naj bi vsi otroci toliko pridni bili v cérkvi in domá, kakor je bil Jezus, mladénč božji!

XXIV. Hoja za Jezusom.

1.

Otrok po poti gré,
Pa iti kam ne vé,
Velí mu Jezus sám:
Veš, moje déte, kám?
Le hodi za menój!

2.

Le hodi za menój;
Vodník bom dober tvój.
Glej! to je ozka pót;
Ne zgubi se od tód.
In hodi za menój!

3.

Le hodi za menój;
Jaz hodim pred tebój,
Da te v nesrečen kráj
Kdo ne zapelje kdáj;
Le hodi za menój!

4.

Le hodi za menój,
Se hudega ne bój;
Bom varno vodil te,
Da ne spotakneš se.
Le hodi za menój!

5.

Le hodi za menój!
Sim tron zapustil svój,
Da tebe peljal bom
V prelepi rajski dóm.
Le hodi za menój!

6.

Le hodi za menój!
Glej, majhen bratec tvój
Sim hotel jaz postát',
Ti ložej pot kazát'
Le hodi za menój!

7.

Le hodi za menój!
Saj sim prijatel tvój,
In te skoz smert in križ
Popeljem v paradiž.
Le hodi za menój!

8.

Le hodi za menój!
Glej, gor' je Oče mój.
Kar zapové, lepó
Stor' vse kot jaz zvestó,
In hodi za menój!

*

XXV. Kakó se je v cérkvi vêsti.

1. Otroci! cérkev je veža božja. Pred živim Bogom stojimo, kadar smo v cérkvi. Z Bogom govorimo, kadar molimo. Kadar poslušamo božje nauke, Bog z nami govorí. Kakó čédno se imamo torej v cérkvi vêsti, da Bogá ne razžalimo!

2. Če pred šolo v cerkev hodite, šolske rečí tačas v šoli pušajte. Kadar po šoli v cerkev greste, orodje s seboj vzemite.

3. Po dva in dva, dekléta pa po dve in dve v cerkev hodite, fantje naprej, dekléta za njimi, lepó tiho in mirno.

4. V cérkvi naj vsak na svoj odkazani kraj stópi, naj stojí ali klečí, lepó poje ali móli, kakor se vam ukaže. Po opravilu zopet v tem rédu iz cérkve odidite.

5. Ob nedelah in praznikih *) o pravem času v cerkev prihajajte, le na vam odločen kraj hodite, božje nauke zvesto poslušajte, in pobóžno molite.

6. Kadar pojete ali na glas mólite, ne kričite preveč, temuč molite gladko in zložno. V procesijah ali obhodih lepó po versti hodite.

*) Praznik ali svetek.

molite ali pojte, kakor se vam naročí. To tudi storite pri pogrebih.

7. Kadar ob nedelah ali praznikih po poldan k službi božji pridete, se tudi v šoli snidite, in iz šole po dva in dva v cerkev pojdite, ako je šega taka. V cerkvi na svojem mestu keršanski nauk zvestó poslušajte.

8. Če ob odmenjenih dnevih k spovedi in k svetem obhajilu greste, zberite se, če je mogoče, v šoli. Iz šole pojdite po dva in dva v cérkev. Lepó pobožno se nosite in po svetem obhajilu mirno domú hodite.

9. V cerkvi in na vsih svetih krajih se spodobno in pobožno obnašajte, ter ne pozabite, da ste vpričo Bogá. Ne ogledujte se v cerkvi, ne smejajte se, igrač v cérkev ne nosite, ne letajte po cerkvi.

10. Molitvine knižice imejte, in pobožno molite ali pojte iz njih. Ne hodite v stisko, in po dokončani službi božji pojdite iz cérkve v lépem rédu, dečki naprej, dekléta za njimi domú.

11. Po pótu v cerkev, kakor iz cérkve domú, spodóbno hodite. Pozdravljajte tiste, kteri vas srečujejo, in imenitnim osébam se odkrivajte in priklanjajte, kakor se spodóbi.

12. Pred cerkvo se ne mudite, ne igrajte

krog cérkve. ne hodite brez dovoljenja v zvoník*) ne lazite po zidovju, in po sténah ne čerkajte. Le spodóbno v cérkev stopite, in na službo božjo se pripravite. Po vedenju v cerkvi se pozná, kaj otrok veljá, in kaj bo iz njega.

Mali Rembert, naj mlajši zmed šolarjev, se je naj čednejše obnašal. V cérkvi je pred altarjem pokléknil, se je polágoma pokrižal, in se je mirno na svoje mésto podál. Ko so po potu drugi sošolarji in sošolarce rojili, je Rembert mirno svoj pót hodil. Sv. škof Anžgar ga ugléda, spozná modrega mladenča, pokliče njegove stariše in jim reče, naj njemu Remberta za višje šole dajo. Veseli izročijo dobri stariši svojega sina svetemu škofu. Pridni Rembert zraste učén mož, imeniten škof, in je zdaj svetník v nebésih.

Kakor se mlado drev'ce nagne,
Tako bo rastlo staro drevó.
Česar se mlado déte privadi,
Tega se starček odvadil ne bo.

XXVI. Spoštuj očeta in mater.

1. Kaj je delal Jezus v Nazaretu pri svojih stariših? — Sv. pismo pravi, da jim je

*) *Zvonik ali turen.*

bil pokoren. Pokazati je hotel otrokom, kakó naj stariše radi vbogajo. Kar oče ukažejo ali mati rečejo, imajo otroci hitro in pa veséli storiti. Se opotavljati *), kislo deržati ali pa prašati: kaj mi bote dali? je gerdó. Starišem vkljubvati je hudobno, jim jezljati ali oporékati pa gréh.

2. „Jernejček!“ so rekli oče: „Idi h kovaču, in mu povéj, da ga lepó pozdravim, in da sim ga rékel poprašati, ali bi utégnil naše konje podkovati? Potém teci v mlin, in poprašaj, ali smémo kaj mlét poslati?“ Jernejček se je gerdo deržal, kakor bi nerad šel. Berž njegov mlajši brat Markec skoči rekóč: „Ljubi oče! naj jaz k njemu grem; vse bom prav lepó opravil.“ Markec vzame svojo kapico in vesélo teče. V kratkem nazaj pride in pové, kakó je svoje naročila opravil, kaj je kováč rékel, in kaj je v mlinu zvédel. Oče ga lepó pohvalijo rekóč: „Ti si vse dobro opravil.“ To je bilo Markcu veselje!

3. Ljudmilica je bila ravno takó berzna. Če so ji mati rekli: „Idi, in stori to ali tisto“ je hitro storila. Če so jo mati po kaj poslali, je urno prinesla. Le odkimnili so, če ni bilo kaj prav, in Ljudmilica je precej pustila. Kar je starišem le na očéh vidila, je veselo storila.

*) Opotavljati se ali muditi.

4. Martinek pa je bil ves drugačen. Če so mu oče kaj prepovedali, mu je zamerzélo. Če so mu mati kaj rekli storiti, se je jezno deržal, je po času lézel, in ga dolgo ni bilo. Kaj mislite, koga so stariši rajši imeli, Ljudmilico ali Martinka? — Kaj je Martinek pogosto dobil, če ni hotel vbogati? — Komu hočete biti pa vi podobni, da vas bodo stariši prav radi imeli?

5. Vertoglavi otroci, ki vse kota obletajo, po izbi dirjajo, vse preveržejo, z vratmi treskajo, da okna klepéčejo, so ljubim starišem velika nadloga. Male otroke iz spanja budé, ali jih dražijo, da se derejo, in delajo vsej hiši nepokoj. Takih otrók Bog nima rad; Bog je oče mirú, pa ne nepokoja.

6. Pavlek je bil živ nepokoj, zdaj je na dvorišu na vse gérlo kričal in pókal, zdaj po stópnicah priropotal, zdaj po hiši skakáje stol prevernil, ali kaj na tla spustil, ali z durmi tréskal noter in ven gredé. Tako je děte izdramil, da se je začelo jokati. Mati so mogli vse popustiti, in iti děte tolažit. Ali ni to materi merzélo? Kaj so mati Pavleku storili?

7. Terezika je rada svojega malega brata dražila. Če je hotel fant kaj imeti, mu ni dala; zdaj mu je kako igračo po sili vzéla in zgubila. Če se je jokal, mu je še huje vkljubovala. Vselej je bila nevoljna, kadar so ji ga rekli varovati. Za to pa tudi fantič ni hotel biti

pri Tereziki. Jéze se je od njé privadil, se je gostokrat iz vsega gerla derl, in je ves hudovoljen, prepirljiv fant prihajal. Vse hudo je sestri povernil, kar mu je žalega storila. Kdo pa je bil temu kriv? — Kdo je otroka hudobe naučíl? — Otroci! prijazni imate biti do svojih bratcov in sestric, da vas bodo tudi radi iméli.

8. Lizika je malo dete prav rada iméla. Kakor se je zbudilo in jélo jokati, ga je hitro pozibala, pa mu zapéla. Dostikrat ga je iz posteljce vzéla, ga na svoje krilo posadila, mu kôšček kruhove skorjice žvekati dala, ali mu s čim drugim poigrala. Déte je bilo prav rado pri njej, in mati so lahko tačás svoje déla opravljali. Lizika pa je tudi pri materi veliko veljala. In kaj bi ne? Pohlévne otroke tudi angeli božji radi imajo.

9. Otroci, ki si jedi izbirajo, ki jim je kosec kruha premajhen, močnik preslabo zabéljen, *) so nehvaléžni otroci. Otrok, ki se kuja, če mu ne dajo ali ne storé, kar poželí, je šibe potreben, in kteri z jokom kaj hoče posiliti, temu se ne sme dovoliti. Za svojoglavnost je šiba naj boljše zdravilo. Sveto pismo pravi: „Neumnost je terdo vsajena v fantovo serce, pa šiba jo bo ispodila.“ Česar navadiš fanteka, tega se tudi starček ne bo odvadil.

*) Zabeliti ali začiniti.

10. Jakec je hotel zdaj to, zdaj uno reč od svoje matere iméti. Če mu niso hitro dali, ali če so mu celó odrekli, se je začel čemériti. *) Je pa zdaj hitro dobil, kar je poželel? Nikdár. Mati so rekli: „Ravno zató, ker takó hočeš dosiliti, ne boš dobil.“ Jakec vidi, da s hudim nič ne opravi, in se po malem svoje gerde navade odvadi.

11. Mati so trem otrokom vsakemu eno jabelko dali. France je mermral, da je naj manjše dobil. Mati so mu berž jabelko vzéli rekóč: „Ali bi rad večje jabelko imel, France? Kdo če ž njim menjati?“ — „Jaz“ manjša sestra Jérica odgovorí. Mati velijo: „Jerica, le obderži, kar imáš! Tvoj brat téga ni vreden. Kdor malega ne častí, tudi večjega ne dobí. Bom Francetu jabelko za jutro hranila in vidila, ali bo ž njim zadovolniši?“ Drugi dan je bilo Francetu jabelko dobro.

12. Péterk ječmenove kaše ni rad jedel. Če so jo na mizo prinesli, je prec **) žlico položil in pisano glédal. Mati ga poglédajo rekóč: „Péterk! kaj ti ta jed ne diší? Nisi délal, kakor mi; za to ti ne diší jésti. Saj malo zajmi! Veliko jésti bi ne bilo zdravo za tebe, ker ti kaša merzí. Da bi ti pa ne škodilo,

*) Čemeriti se ali se jeziti.

**) Prec, hitro, kmalo.

danes nič druzega ne boš dobil jesti. V prihodno pa bom ječmenove kaše večkrat skuhala. da se je po času privadiš. Škoda bi bilo, da bi ti tako zdrave in dobre hrane ne jedel!“

Ali so mati prav imeli? — Kaj bo iz izbirljivega otroka? — Ali bode Bog takemu srečo dal! Péterk je hitro žlico pobral, in je prav rad ječménovo kašo jédel.

Vsaka jéd je božji dar;
Le izbirati nikár!

XXVII. Pridni otroci.

1. Pridni otroci starišem radi pomagajo, celó prosijo očeta in mater, naj jim kaj déla dajo. Po zimi stariši prinesejo otrokom sočivja, léče ali graha prebrati; po léti jim rečejo sadje pobirati. Dekliči materi v kuhniji pomagajo, jim kakih derv prinesejo, posodo pomijejo, ali pazijo, da juha*) ne iskipí, kadar morajo mati kam oditi.

2. Hlapčiči pomagajo očétu pri živini. Zdaj jasli istrébijo, zdaj polágati pomagajo, ali ženejo živino napajat. Naj rajši dečki konje na vodo jezdarijo; pa jim je nevarno. Dobro se imajo varovati, da jih konj ne verže, ali

*) Juha, polivka, župa.

pa od zadej ne ritne. Vol rad od sprédej bode, prešič pa od strani ravsa in grize.

3. Ko je Julika iz šóle prišla, so ji mati hitro kaj délati ukazali. „Pojdi in zmotaj mi préjo z vretena, zvij mi konce **) v klopčič. Pometi hišo, pobriši mizo in klopi. Pomij piskre, skléde in latvice, pa pomije verzi v pomijek. Nože in vilice čedno podergni, da se bodo svetili; pazi pa, da se ne uréžeš ali ne ubodeš.“ Takó se je Julika déla privadila, in se naučila vsakega posla se prijeti. V svojem idvanajstem letu je že znala precej gospodinjiti.

„Vi ste vender sréčni, da imate tak pridno hčerko,“ je rekla soséda materi. „Vaša Julika je še takó mlada, pa vam že povsod pomaga. Moja Metka ni taka.“ Mati so rekli: „Meni je to prav, da za večje šolarje po poldne šole ni. Tačas Juliko domá k délu priganjam, da se mi déla ne odvadi. Služi mi žé, kakor srednja dekla. Upam, da bo sčasoma tudi dobra gospodinja. Kakó se je Juliki dobro zdélo, da so je bili mati toliko veséli! Otrok, kteri starišem veselje déla, je sréča vsij družini, naj lepši cvet očétu in materi. Ali, žali Bog, da je malo takih!

4. Maksel je bil cél nemarnež. Ako je čutil, da bi mu stariši kako délo izročili, jo je

*) Konci ali cvíren.

tiho za zidom potégnil, in se ves večér po vas potépal. Mati so večkrat rekli: „Kaj bo iz tega dečka? cel dan se okoli klati, obutel dere, se ne uči, in nama nič ne pomore; jé in pije zastonj. Še jezo in pa stroške imava ž njim!“ „Veš kaj, Marina!“ rečejo oče, „služit ga dajva, naj si tujega kruha pokusi.“ Stariši dajo Makselna čedniku v službo. Živež in pa osem goldinarjev so mu za plačo izgovorili. Ali Makselnu je bila vsakdanja hrana preborna; *) tudi oblačilo je na paši pri svinjah hitro rastergal. Na živino ni pazil, in pogosto svinje v škodo pušal. Ljudjé so svinjarja čedniku zatožili, in on ga je prav hudó pretépel. Ker se ni poboljšal, ga zadnjič celó proč spoka. Domú k starišem si zdaj Maksel ne upa, v službo ga nihče ne vzame. Kaj mu je začeti? — Kruha mora prositi. — Takó se otroku godí, ki v svojih mladih létih ne sluša, in delati noče.

Mlad berač je star tat, pravijo ljudjé; in ravno ta se je tudi Makselnu pripetila. V domačem kraju mu niso hoteli vbogajme dajati, ker so ga poznali, v neznane kraje se podá; pa tudi po drugih krajih pri enih hišah malega kaj dobí, pri drugih pa nič. Pogosto so ga zmerjali. „Po kaj k nam hódiš“

*) Boren ali reven.

so djali, „v svojim kraju berači; mi imamo za svoje sirote skerbeti. Ako si priden in pa potreben, te bodo tvoji znanci in sosédje preživili; če si pa malopriden šterc, bi imeli gréh ti kaj podariti.“ Zopet drugi so mu djali: „Oj ti mlad potepénec! bi bil že za mnogotero délo. Zakaj pa služit ne greš? Pri svojem potépanju se boš krasti privadil.“ Ta beseda je bila resnica. Prišel je k hišam, kjer ni bilo nikogar domá, ali le kak otrok. Sem ter tje je kaj skrivaj izmaknil in odnésel. Če je našel priliko, je tudi v shrambe zlézel in kradel. V kratkem so ga zapazili, zgrabili, in ga na sodbo gnali. Kakó se je tatu godilo, se lahko vé. Gléjte, kam pride mlad lenuh! Kdor ne déla, naj tudi ne jé.

5. Pridni otroci stariše za vsako reč poprosijo, pa tudi za vse lepó zahvalijo, naj bo veliko ali malo, naj jim bo prav ali ne. Starišem izmikati, jih golufati in jim skrivaj jemati, je gréh. To le razbojniki delajo; in kdor takó déla, je razbojnikov prijatel, pravi svéto pismo. — Otroci! otroci! lepó spoštujte stariše, dokler jih imate. Pride čas, ki bi jih radi slušali, pa jih ne bote imeli. Stariše bote pokopali, blagoslov četerte zapovedi pa vse žive dni imeli, če ste očeta in mater spoštovali.

XXVIII. Bogabojéče déte.

1.

Očesi dve imám,
Ki bistro gledajo svetló,
Zdaj zemljo, zdaj lepo nebó,
Da lahko vse spoznám.
Oči so ljubi, božji dár;
Le greha glédati nikár!

2.

Ušesi dve imám;
Kar ljuba mati rečejó,
Al dobri oče prašajó,
Odgovor hitro dám,
Ušesa so tud' božji dár,
Poslušat' greh, me Bog obvár'!

3.

Mam jezik od Bogá,
Da lahko pojem, govorim,
Potožim se in zakričim,
Kjer je kaj hudegá.
Obrača se mi jezik rád;
Pa ne opravljat', ne lagát'.

4.

Mám tudi roki dvé,
Na vsaki roki perstov pét
Ž njim' pisat', vsako reč prijét
Prav zdravi ste obé
Ž njim' delati, ne pa igrát';
Ž njim' služiti, ne pa jemát'.

5.

Dve nogi tud imám,
Da lahko skačem in stojim,

Od doma grem, nazaj letim,
Se kamorkol' podám.
Potepat vender se ne grém,
In škode delati ne smém.

6.

Imám še eno réč:
Mi v persih kljuje dni, noči,
Serce, ki ljubiti želi,
Kar mu je naj bolj všéč.
Naj ljubi ljubega Bogá,
Kateri me tak' rad imá.

XXIX. Hvaležni sin, Egiptovski Jožef.

„Kdor se Bogá boji, spoštuje svoje stariše.“ Te resnice nas uči sv. Duh, in Egiptovski Jožef nam jo z lastnim izglédom poterdúje.

Jožef je imel dobrega očeta Jakopa, pa hudobne brate. Rad je bogal očeta, in prav radi so zalega Jožefa imeli. Jožef z razuzdanimi brati ni potegnil, za tega del so ga malopridni bratje

čerteli, in prodali tujim ljudem v Egipt, v daljno tujo deželo.

Jožef je v tujem kraju Bogú zvest ostal, in je svojega gospodarja pošteno služil. Prav rad ga je imel, in mu vse zaupal. Nesramna žena hoče nedolžnega Jožefa v gréh zapeljati, ali Jožef se je Bogá bal, in zbežal rekóč: „Kakó bi toliko hudobijo stóril, in zoper svojega Bogá grešil!“

Po hudobni ženi krivo zatožen, je bil nedolžni Jožef v ječo zapért. Huda se mu je godila; pa rajši je vse prebavil, kakor da bi se bil Bogú zameril. Bolj se je bal Bogá, kakor ljudí. Bog pa Jožefa tudi ni zapustil. Dal mu je toliko modrosti, da je kralju čudne sanje prav razložil, in kralj ga iz ječe na svoje město povzdigne, ter ga za podkralja (svojega namestnika) postavi.

Poglejte, takó Bog za svoje skerbí!

Srečni Jožef svojega starega očeta ni pozabil. K sebi je starčeka povabil, da bi se očetu na stare dni dobro godilo. Jožef, ki je bil pervi za kraljem, se ni sramoval očéta, starega pastirja. — Jakopu naproti teče, ga objame, ljubeznjivo kušuje, in veselja se joka. Dal je očetu naj boljši kraj za prevžitek, jih je z vsim potrebnim oskerboval, in lepó imel do smerti.

Na smertni postelji Jožef svojega očéta ni zapustil. Lepó jim je stregel. Ko so umerli, jim hvaležno očí zatisne, in jih pošteno pokoplje, kakor so mu bili naročili.

Otroci! takó spoštujte očéta in mater, da bote dolgo živeli, in da se vam bo dobro godilo.

XXX. Otrokom desetéro zapoved.

1. Otroci! iz serca ljubite stariše, in prav radi jih imejte. Oče in mati so pervi dar Božji; perve jih za Bogom ljubite.

2. Pokórni bodite svojim starišem, storite hitro, kar vam zapovejo, opustite, kar vam prepovejo.

3. Otroci! veselite se, če so oče in mati zdravi in veseli; vošite jim, da bi dolgo, dolgo živeli. Starišev dolgo življenje je sreča poštenih otrók.

4. Lepó pohlevno z očetom in materjo govorite, žal beséde nikdar jim ne recite. Kdor starišem žalost déla, jim mertváško jamo koplje, pa bo hitro sam v njó padel.

5. Storite starišem prijazno, kar jim na očéh poznate, da bi radi imeli. Če ste jih razžalili, le hitro jih za odpušenje prosite, da vas Bogú na zatožijo; to bi ne bilo dobro za vas.

6. Pošteno od svojih starišev govorite; in če kaj slabega vidite ali slišite, za očeta ali mater molite. Kdor stariše gerdo opravlja, zapravlja sam sebi dobro imé.

7. Ne sramujte se svojih starišev, naj si bodo ravno ubogi in revni; vaš oče in mati so vender, in ostanejo, naj bi bili vi še toliki in taki gospodje ali gospé.

8. Strezite lepo starišem na stare dni, kadar oslabé; sebi pritergujte, in njim podajajte. Oče in mati so vam tudi to storili, ko ste še majhni bili; hvaležni jim to povračujte!

*

9. Če vam umerjejo oče ali mati pošteno jih pokopljite, in spolnite na tanko jih poslédnje sporočilo. Gerdo bi bilo se za njih premoženje tergati ali pa tožiti.

10. Molite za stariše svoje, žive in mertve. Molitev otrók očetu in materi veliko pomaga, in je drag denár, ki ga v nebesih dobro poznajo.

Vse to četerta Božja zapóved otrókom veléva; in ta zapoved je perva, ktera otrokom sréčo in dolgo življenje obéta.

XXXI. Kdo so naši starišі?

1. Naša naj bližja rodbina *) so nam dóbri oče in naša ljuba mati, kteri so nas rodili. Majhini otroci jim pravijo ate in mama; odrašeni jih imenujejo stariše. Za Bogom so nam stariši pervi dobrotniki.

2. Našega očeta brat so nam stric, in njih žena so nam strina. Brat naše matere so nam ujec, in njih žena so nam ujna ali ujkinja. Stričevi in tudi ujčevi sinovi so nam bratrani ali bratranci; njih hčeri pa brátrane ali bratranke.

3. Očéta našega in naše matere sestra so nam teta, jim pravimo ljuba tetka ali tetíca, njihovemu možu pa tetec. S sinom svoje tete smo si sestrani ali sestriči; tetine hčeri so pa sestrane ali sestranke.

*) Rodbina ali žlahta.

4. Ljubega strica in strino, ujca in ujno, pa tudi teto in tetca (tetinega možá), ki jih za strica imamo, spodobno spoštujmo. Rádi nas imajo, in bodo skerbeli za nas, če nam Bog stariše vzame, in bomo sirote brez očeta in matere. Bratrane in sestrane ljubimo, in jim radi kaj dobrega storimo, da bi ne rekli, kakor pregovor pravi, da je naša žlahta raztergana plahta.

5. Poštujmo tudi svojega botra in bótro, ki jim tudi kum in kuma pravijo. Oni so nas k svetemu kerstu nesli, in so za nas poróki bili, da bomo pridni, pravični kristiani. Naša duhovska žlahta so, in bodo na sodbi za nas odgovor dajali.

Ako bi starišev in druge usmiljene žlahte ne imeli, bi naši botri za nas skerbeli. Veliko hvale smo jim dolžni.

6. Če nam nemila smert očéta vzame, in se naša mati, zapušena vdova, spet omožijo, dobimo óčuha ali óčima.

Ako nam pa mati umerjejo, in se naš oče, vdovec, oženijo, dobimo máčeho za mater.

7. Po máčehi in óčimu dobimo po poli brate in po poli sestre. Očim in mačeha nas za pasterke in pasterkinje imajo; mi pa očuha in mačeho moramo lepó imeti: saj so tudi naši stariši — ljubiti po poli brate in po poli sestre naše; saj smo vsi Božji otroci.

8. Naši predstariši so naš ljubi dedek in babica, ki jim tudi pravimo stari oče in stara mati. Oni so oče in mati naših starišev, so nas zibali in lepó péstovali, pa prav radi so nas iméli; tudi njih spoštujmo!

9. Starši našega dedeka in naše babice se imenujejo naš preddedec in naša predbabica. Oni, preddedje naši, so že davno pomerli; mi jih nismo poznali, tudi oni nas ne; pa so vender za nas skerbeli, kakor slišimo od njih praviti, hvaléžno smo jih pomniti dolžni.

10. Vsi naši spredniki se imenujejo naša stara žlahta ali naša prédnja rodbina. Bili so naši dobrotniki, so nam zapustili drago domovino in pa pravo svéto véro. V časti svoje starodavne sorodnike imejmo, pa ohranimo skérbno svojim naslednikom, kar so nam uni izročili. Takó bomo dobrih starišev hvaležni otroci.

Oh, predraga domovina,
Mojih dedejev lastnina!
Tebe ljubim in častím.
Kjer je moja zibka stala,
Oh, deb' tudi glav'ca spala,
Kadar časno zapustím!

XXXII. Kakó za poštenje skerbimo.

Otroci! ktére cvetice so vam ljubše, dišéče ali smradljive? — Za kaj so vam pisani klinčki *) in bélorudéče vertnice **) ljubše od nedišečih solnčnic? — Otroci! kar je rožicam žlahtni duh, to je človeku poštenje. Poštenje

*) Klinček ali nagelj.
**) Vertnica ali gartroža.

nas Bogú in ljudém ljubeznjive déla. Poštenje je na tém svétu naše naj dražje premoženje; od mladih dni se morate učiti za poštenje skerbeti.

1. Kdor hoče poštén biti, se ne smé potépati, ne v slabe tovaršije hoditi. Smola se roke prime, slaba tovaršija pa pridnega otroka. Hitro se pohujša in svoje poštenje zgubí. Lahko poštenje zgubimo, zgubljeno težko zadobimo.

Tomažek je rad k Videku v vas hodil. Mati so ga svarili: „Tomažek! meni ni po volji, da se z Videkom tovaršiš. Janezek je pridnejši; k njemu hodi.“ Tomažek pa matere ni vbogal, in je vseskoz le k Videku hodil, in se je od njega veliko hudega naučil. Nekdaj ga Videk napelje, da v sosedov vert zlezeta sadja krast. Obá so na tatvini zgrabili. Kaj se vam zdi, kakó se jima je po tem godilo? Ali nista po vsi vasi v veliko sramoto prišla? — Gospod farman so šolskemu gospodu rekli: „Kaj takega bi ne bil od Tomažeka mislil; poprej je bil prav priden! Pa je že taka: slabe tovaršije so poštenja morije.“

2. Kdor hoče poštén biti, se ne sme nikdar zlagati, temuč imá vsak čas resnico govoriti. „Oče laží je hudobni duh; on se je pervi Evi zlagal.“ Po tem so vsi lažnjivci in lažnjivke otroci hudega duha. Bog ne daj tega! Lažnjivec drugači misli, kakor govorí, zató, da bližnjega v zmoto spravi. Svetohlinec se pobožnega hlini ali déla, kakor da bi sveto živel, v sercu pa je hudoben. Hinavec se nam prijazno prilizuje, in sladko govorí, v sercu pa

nas zaničuje, in nam hudo želí. Jezus pravi: „Gorjé hinavcom! Pobeljenim sténam so podobni, ktere so lepe od zunaj, gerde od znotraj.“ Obrekovavec čez bližnjega laže, in pravi slabe rečí, kar ni res, krade poštenje in dobro imé, lažnjivo druge toži, in krivo priča. Hujši je tat, ki jemlje dobro imé, kakor tisti, ki denarje krade. Denár poverneš, vzétega poštenja pa ne.

Laže se v sili, kadar se kdo šibe ali kake škóde bojí. Pa bólje je škodo in tudi šibo terpéti, kakor lagati. Svéto pismo učí, da lažnjivec dušo umorí. Laže se v šali za smeh; ali za smehom pride jok. Ali ste slišali praviti od lažnjivega pastirja?

Janezek, gerd lažnjivec, je pod košato goro ovcé pasel. Enega dne si malopridno šalo ubere, in začne na ves glas kričati: „Volk gre! volk gre!“ Na njegov krič prihitijo ljudjé iz vasi s koli, z vilami in sekirami volka ubijat. Ker ne najdejo volka, se domú povernejo; Janezek se jim pa posmehuje. Drugi dan Janezek spet na vse gerlo kričí: „Volk! volk!“ Pride ljudi nad volka, pa ne, kolikor poprejšnji dan. Nevoljni gredó, glave otresaje, domú. Janezek pa se smeja, in se veselja po kolénih tólče. Je li bilo to prav? — Tretji dan pa volk zares pridere. Janezek vpije: „Joj! pomagajte! volk, volk!“ Pa ni bilo človeka na pomóč. Volk lažnjivca zgrabi in razterga. Taka se poslednjič lažnjivcom godí.

3. Kdor hoče poštén biti, ne smé skrivaj jemati, temuč mora za vse prositi, kar

ni njegovo. Z malim se začne, z velikim se neha.

Florjanek je nekdaj ljudski sklepec *) domú prinesel. Oče ga vprašajo: „Kje si dobil nožič? Jecljaje Florjanek odgovorí, da ga je najšel. „Kje si ga najšel? Le prec **) povej!“ Jokáje Florjanek jeclja: „V Bo-Boštjanovi hiši.“ Oče Florjaneka za roko k Boštjanu peljejo, in zvedó, kakó je Florjanek nožič skrivaj s police vzel, in ga v žep ***) vtaknil. Florjanek je mogel ukradeni sklepec na tisti kraj položiti, kjer ga je vzél, soseda za odpušenje prositi, in je bil domá za tatvino in laž ojstro tepen. Oče so rekli: „Nesrečen otrok! kaj bi iz tebe prirastlo, ko bi se krasti navadil.“

4. Kdor hoče poštén biti mora najdeno stvar nazaj dati. Blagó najdeno, pa ne nazaj dano, je ukradeno.

Matičku so v mladih letih stariši pomerli. Sosed ga za rejenca vzame, in prav bogabojéčga izredí. Ko Matiček ob cesti drobnico pase, jezdi memo njega imeniten gospód, kteremu nekaj svétlega izpade. Matiček hití gledat, in ná! zlato žepno uro pobere. Urh, njegov tovarš, pravi: „Uro bova prodala, in denár med-se razdelila.“ „Bog obvari!“ reče Matiček. „Najdeno blagó se mora gospodu odrajtati, ki ga je zgubil.“ Izgovorí, in za gospodom dirja. V dobri uri do kerčme prisope, pri kteri vidi obsedlanega konja privé-

*) Sklepec, mali nožič, ali pipec.
**) Prec ali koj, hitro, berž.
***) Žep ali varžet.

zanega. Maticek v kerčmo gre, in gospodu najdeno uro podá. Gospod mu lepo rešvo *) ponudi, ali Matiček se brani rekóč, da ni toliko zaslužil, in se mahoma na pašo poverne. Pošténo ravnanje gospodu dopade, ki je bil bogat tergovec **). Hitro za Matičkom jaha, izprosi ga od rednika in ga dá v šolo. Matiček se izučí, k tergovcu v službo stopi, in se takó verlo obnaša, da mu tergovec svojo hčer za ženo dá, in po svoji smerti vse premoženje poročí. — Jeli Matiček prav storil, da ni Urha slušal? — Otroci! kadar kaj najdete, lastniku hitro odrajtajte; ako ne veste, čigavo je, dajte na oznanilo.

5. Kdor hoče poštén biti, ne smé zdražbe délati, ne brez potrébe tožiti. Ljubi mir Bog ljubi, gerdi prepir pa sovraži. Le mirne otroke Bog rad imá.

Matevžek je na večer po zdravi Marii Nežici večernico kazal rokóč: „Le poglej, sestrica, kako lepó večernica na nebu miglja! Ni lepše zvézde.“ Nežica pravi: „Meni pa še juternica bolj dopade; ona veliko lepše sveti.“ „Ni res!“ se začne Matevžek prepirati, in se prav hudo z Nežico krega. Na to oče pridejo, in ko zaslišijo, za kaj se ujedata, pravijo: „Oj nevedna otroka! saj niste dve zvezdi; ravno tista zvezda tudi v jutru svéti, in jo imenujemo juternico ali danico; kadar pa na večer sveti, ji pravimo večérnica.“

---

*) Rešva ali dar za najdeno blagó.
**) Tergovec ali kupčevavec.

Nacek je rad zdražbe délal. Hitro je k materi tékel in tóžil, če je kdo kaj stóril, ali kako posódo vbil. Mati posvarijo Naceka rekóč: „Ti me neprenehoma jezíš, ker za vsako reč tožiš, kar bi ne bilo treba. Če vsakega pokregam, ki ga ti zatožiš, bodo tebe čerteli, in te za žlabudravca imeli. Ali bo to tebi prav? Ali si ti vesel, če se jaz nad drugimi jezím! Tudi ti pogosto kaj storíš, kar ni prav; ali bi se tebi dobro zdélo, ko bi ti povračali, in te hitro zatoževali? Česár sam rad nimaš, tudi drugim ne délaj. Povédati si mi pa dolžen po resnici, kar te poprašam, ali če kaj hudega vidiš.

6. Kdor hoče poštén biti, ne smé drugih ljudi dražiti, jih ne oponašati, ubogim ne nagajati, popotnike pa in sosede pri miru pustiti.

Prerok Elizej je bil star, častitljiv mož. Šel je nekdaj v malo mesto Betel, ki je na hribu stalo. Ko je počasi navzgor stopal, pridejo malopridni fantje iz mesteca, in zasmehujejo starčeka, ker je imel malo las na glavi, Kričali so: „Plééec, pléšec, pojdi gor!“ Elizej je bil s tim zlo razžaljen, ter je povzdignil svoje očí k Bogú. In glejte! ko bi trenil, je prišla kazen božja na hudobne otroke. Dva divja medveda pridereta iz hoste, planeta nad fantaline, in jih raztergata dva in štirdeset. — Kaj bo pa Bog takim otrokom storil, ki berače dražijo, sirote oponašajo, popotnikom gerde priimke dajejo? — Oh, otroci! varujte se

zaničevati stare ali neznane ljudi! Bog za nje skerbí: njega žalite, če ubožčeke žalite.

7. Kdor hoče poštén biti, se ne smé hudovati, nikogar z nadévki ali gerdimi besedami pitati, temuč pohlevno, pametno govoriti. Lepa beseda lepo mésto najde, gerda se pa zaverne, in tistega zadene, ki jo izgovori.

Jurče ni vedil za jék ali hostni glas. Ko si za logom žvižga in poje, ves židane volje v gojzd zavpije: „Hop! hop!“ Precej se mu iz gojzda oglasi: „Hop! hop!“ Kdo me oponaša? Jurče sam pri sebi misli, in še enkrat glasneje zavpije: „Kdo si pa?“ Tudi jek mu reče: „Kdo si pa?“ Jurče se razjezi in zavreší: „Ti si bedák!“ Tudi iz hoste mu odgovorí: „Ti si bedák!“ Jurče razkačen še gerje beséde daje, pa ravno tako gerde nazaj dobiva. Jurče misli, da je kak hudoben paglavec *) v gojzdu, kteri ga ukarja. Letí v šumo **), iše ves serdit, pa nikogar ne najde.

Ves nevoljen in spéhan pride Jurče domú, in materi toži, kakó ga je hudoben fantin v gojzdu dražil. Mati pa pravijo: „Jurek! véš, da sam sebe tožiš! Nisi slišal drugega, kakor samo svoje besede. Ali ne véš, kakó si večkrat svojo podobo v čisti vodi gledal? Takó si tudi svoj glas v gojzdu slišal. Če bi bil lépo besédo zaklical, bi bil tudi lépo besédo zaslišal. Temu glasu se pravi jék ali hostni glas. —

*) Paglavec ali malopridnež.
**) Šuma, hosta ali les.

Ravno takó se pa tudi ljudém na svetu godí. Kakor mi z drugimi ravnamo, takó večji del oni z nami ravnajo. Naj mi druge lepó imamo, bodo tudi drugi nas lepó imeli. Ako smo pa mi gerdi in odljudni, tudi nas ne čaka nič boljšega. Kakor kdo drugim posojuje, takó se mu povračuje.

3. Kdor hoče dobro slovéti, mora prijazen in postrežljiv biti, ne iz dobičkarije, temuč iz keršanske ljubezni, ne za vsako stopinjo darov jemati. „Bog poverni!“ *) je veliko vrédno plačilo.

Feliks, ubožnih starišev sin v Laški deželi je svinje pasel. Stariši so ga lepó učili, kakó naj do vsih ljudi bo prijazen, in naj rad postréže, komur premóre. Nékega dne častitljiv menih memo pridejo, in pastirje prosijo, naj jim eden pot skoz dobrávo pokaže. Nobeden noče iti, ker je bilo gerdo vreme. Feliks prijazno pristopi, se redovniku spodobno odkrije, in popotnika lepó spremi. Gredé Feliksa vsaktere reči vprašajo. Feliks jim na vse prav pametno odgovori. To menihu toliko dopade, da Feliksa po dovoljenju starišev v svoj klošter vzamejo, in v šolo dajo. Feliks se je močno dobro učil, je postal mašnik, škof, kardinal, in poslednjič papež po imenu Sikst V. Njegovi odljudni verstniki pa so svinjski pastirji ostali. — Otroci! kako bote vi storili, kadar vas popotniki srečajo? — Kaj bote storili, kadar vidite, da kak gospód k vam pride? —

*) Bog poverni, Bog plačaj! Bog domesti!

XXXIII. Kakó se vpričo gospode obnašati.

1. Kadar kákega gospóda ali částnika srečaš, kterega poznáš kaj, ali kdo da je, se mu odkríj in mu voši dobřo jutro, dober dan, kakor je tedaj ob času; postavim: dober dan častivreden gospod fajmošter! dober večér gospód komisár! Duhovnim gospódom se tudi roka poljubi. Roko komu poljubiti, pa nobénega pozdravíla ne pregovoríti, je známinje tupoúmnosti.

2. Ako hočeš h gospodu iti, si pred pragom obuvalo osnaži; po zimi stepi tudi snég. Poprašaj, so li domá, in če sméš k njim. Rahlo na vrata poterkaj, in če nihče „noter!“ ne reče, še drugič in tretjič poterkaj, pa močnéje. Ako se še ne oglasijo, poterpi. Pred vratmi poslušati je gerdó, skoz okna v izbo lukati še gerje. Kadar pa rečejo: „Le noter!“ vrata na lahko, pa ne na stežaj odpri, in tudi na lahko zapri.

3. Postoj pri durih, dokler te ne poglédajo, ne pozdravijo, ali ne poprašajo. Na to se jim prijazno prikloni, in zastopno povej, kaj hočeš. Klobuk, plajš in druge take reči se ne sméjo na mizo ali na stol dévati, tudi se ne smeš usesti, dokler ti ne rečejo. Sedé se ne gugaj, na steno ne prislanjaj; stojé imej roké po strani, sedé pa na krilu ali na mizi, nog pa križem ne dévaj.

4. Gospodu v očí glédaj, pa ne preblizo. Ne trebi si zob, ne nosa. Če se ti zeha, ali če

se ti hoče kihniti, usta z robcom zakrij. Po izbi se ozérati, kakor bi kaj iskal, ni pristojno. Če se komu kihne, reci: „Bog pomagaj!“ pa se mu tudi prikloni, če je imenitniši od tebe.

5. Ne pljuvaj po tléh, ampak pljuvnik poiši. Se z rokami po tleh vsekovati, ali pa z rokavom brisati je gerdo. Čist robec za to imej.

6. Pri gospôdi se predolgo ne mudi, ne jemlji v róko tujih reči. Kadar posel opraviš, se priporoči, vstani in stol v kraj postavi. Tudi deželskemu gospodu se roka poljubi, kterim smo dolžni posébno hvalo in čast.

7. Kadar gospód k hiši pridejo, stopi jim na proti. Reci jim, da se veseliš jih v svojem domu viditi. Odpri jim duri, in le za njimi v izbo stopi. Če se odkrijejo, primi jim klobúk, ter ga na čist kraj položí. Ponudi jim sédež za mizo, sam pa pred njimi stoj, dokler ne rečejo, da se usédeš.

8. Če se začnejo odpravljati, jim klobúk podaj, in jih zahvali za obiskanje. Spremi jih; in vikši ko so gospód, dalje pojdi z njimi.

9. Če greš s kakim gospodom, daj jim desno stran, ti pa na levi hodi. Herbta jim ne obračaj pa tudi pred njih ne stopaj.

10. Če govoriš z imenitnim gospodom, ne pokrij se, dokler ti ne rečejo. Vikši ko so gospód, nižje se jim prikloni. Se gospodu skrivati je po divjaško, se utajevati in lagati, da te ni domá, je greh. Bog imá svoje namestnike na svetu, duhovske in deželske. Kdor jih zaničuje, Bogá zaničuje.

XXXIV. Kakó se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste.

1. Pametno in pošteno hodi svoj pot, ne krili z rokami, ne govori sam s seboj. Ogiblji se pijancov in pa prepirljivcov.

2. Ako te kdo kaj popraša, prijazno povej, če smés; ako ne sméš, molči, pa ne lagaj nikoli! Né vprašaj vsakega, kdo je, kamo gre. To pravico imajo le župani in žandarmi.

3. Kadar srečaš znanca, prijazno mu rokó podaj rekóč: Bog daj sréčo! Bog daj zdravje! — Poprašaj, kakó se mu kaj godí i. t. d.

4. Kadar prideš v tujo hišo, le klobúk z glave, ker pod streho ne deží. Pozdravi domače rekóč: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dobro jutro! Dober dan! Dober večér vam Bog daj! i. t. d.

5. Povej razumno, po kaj prideš, po tem se usedi, če ti rečejo. Tako dolgo čakáje posedati, da bi te prašali, kaj bi rad, ni lepó in potrata časa.

6. Odhajáje reci priljudno: z Bogom! ali: z Bogom ostanite! Nič ne zamerite!

7. Če ravno na obed naletíš (kar ni lepó) reci jim! Bog žegnaj! Zobé prodajati ali pa žlice šteti se ne spodobi; če te pa povabijo, ne brani se predolgo.

8. Rad govori, pa drugim v besedo ne segaj, in pomisli pred, kot zineš. Molči, dokler drugi govoré.

9. Ne obrekuj, ne govori od bližnjega slabih rečí, pa tudi sam sebe ne hvali. Kadar dobrega ne veš govoriti, molči; tudi beséda človéka hudo rani.

10. Gerdó, nesramno kvasiti, pa tudi poslušati klafánje, ali se nečistim rečém smejati je velik gréh. Jezus pravi, da bi takim bolje bilo, da bi se jim mlinski kamen na vrat obesil, in v globočino morja se potopili taki gerdi ljudjé.

11. Kléti in rotiti se je velik gréh, druge pikati in zaméro delati je zoper keršansko ljubezen. Ako pa tebi kaj zamerzí, le tiho desét naštej, preden kaj rečeš; naj se ti jeza ohladí, po tem bo prav.

12. Brez potrebe ne prašaj, kakó se drugi obnašajo; kdor za drugimi preveč zveduje, rad sebe pozabi.

13. Ne pravi vsega, kar slišiš, ampak dobro razloči, kaj je povedati, kaj zamolčati. Skrivnost se razodeti ne smé, ako ni višja dolžnost; kdor vse drugim pové, temu se nič ne zaupa, in vse se ga rado ogiblje.

14. Preveč zijati ali se preglasno smejati nikár! Tudi kašelj z rutico zastavljaj, da koga ne okašljaš.

15. Ravnaj se po pametnih, omikanih ljudéh; robastih ne posnemaj. Česar pervič prav ne storíš, drugi krat popravi, in se poštene šege vadi.

Otroci! lepó, pošteno in pravično se obnašajte, in rastite ne le na storosti, ampak tudi na modrósti in ljubézni pri Bogú

in pri ljudéh, kakor usmiljeni Jezus, vaš božji prijatel.

XXXV. Jezus prijatel otrók.

Usmiljeni Jezus, naš zveličar, pridne otroke naj raji imá. Ne bomo otroci tudi Jezusa čez vse ljubili? Oh, ljubimo Jezusa; saj nas je on ljubil pred, kot smo ga mi poznali.

1. Bilo je že pozno v večér, in solnce večérno je že za gore šlo. Jezus je dončil, je težkega dela truden, in počitka močno potreben. Zdaj pa še matere svoje otroke pripéljejo, ali na rokah prinesejo, ter k Jezusu tišijo, naj bi jih blagoslovil. Učenci branijo, Jezus jim pa reče: „Pustite otročiče k meni, in ne branite jim, ker takih je božje kraljestvo.“ Na to otroke objema, roké na nje polaga, in jih blagoslovi. — Oh, kakó lepó in pa vesélo je to! — Ako otroci nedolžni umerjemo, lahko v nebésa pridemo; nebéško kraljéstvo je naše.

2. Drugi krat so se učenci prepirali (kar ni bilo lepó) in so k Jezusu pristopili rekóč: „Kteri bo naj večji v nebéškem kraljestvu?“ Jezus otroka pokliče, ga v srédo med učénce postavi, in pravi: „Resnično vam povém, če se ne premenite, in ne bote kakoršni so otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdor se poniža, kakor to déte, on je vikši v nebeškem kraljestvu.“ — Kolika čast za pridne otroke!

Jezus otroka svojim apostolom v zgled postavi, ako je pohléven in pa ponižnega serca.

3. Usmiljeni Jezus je za pridne otroke porok in plačnik. Obljubil je: „Kdor sprejme takega otroka v mojem iménu, on mene sprejme.“ Dalje: „Karkoli kteremu izmed malih storite, to ste meni storili, to bom povernil, kakor bi se bilo meni zgodilo.“ Ne bodimo žalostni, če smo ubožeki, če nimamo očeta, če nimamo matere, ne oblačila, ne svoje strehe. Le pridni bodimo! Jezus nam hoče dati dobre ljudi, ki nam bodo kruha dajali, nam suknjico kupili, in nas v šolo pošiljali. Usmiljeni Jezus jim bo za nas povernil.

4. Jezus ojstro tistě strahuje, ki nedolžne otroke v greh napeljujejo. Jezus velí: „Kdor pohujša kterega izmed malih, ki v mene verujejo, bi mu bilo bólje, da bi se mu obésil mlinski kamen na vrat, in on se potopil v globočino morja.“— Oh, koliko je naša duša vrédna, da Jezus toliko za nas skerbi! Le skerbimo tudi mi, da svoje duše ne pogubimo, ali pa koga v hudo ne zapéljemo.

Otroci so tudi Jezusa radi imeli, in mu očitno hvalo péli rekóč: „Hosana t. j. hvaljen bodi visoko Davidov sin!“ Ta svéta pesém hudobnim pisarjem ni bila ušéč. Jezili so se, in rekli so Jezusu: „Slišíš, kaj otroci pravijo?“ Jezus jim reče: „Kaj pa da! Ali niste brali, kaj je v svetem pismu zapisano: „Iz ust otrók in dojencov si bo (Bog) hvalo napravil?“ Hvalimo radi tudi mi Jezusa, lépe

pésmice mu pojmo, in pa takó sveto živimo, da nas bo Jezus vesél.

XXXVI. Dobro jutro za otroke.

Priden otrok zjutraj zgodaj vstane, da ga solnce na postelji ne najde. Predolgo poležavati ni zdravo; se premagati in hitro vstati je zdravo in koristno. Rana ura, zlata ura.

Pervo juterno délo je pokrižati se in zahvaliti Bogá, da nas je preteklo noč hudega obvaroval; prositi pa tudi Bogá, naj nas še nazočni dan obvaruje vsega hudega na duši in na telesu. Vsak dan naj se z Bogom začne, in z Bogom dokončá.

Otroka drugo juterno delo je: si lepó umiti roké, usta, ves obraz, posebno pa ušesa in zatilnik. Dobro je tudi si po letu vso glavo večkrat oprati.

Otroka tretje juterno delo je: si lase poravnati, obleko izčistiti in se spodobno obleči. Kadar se to trojno zgodí, kosilica prosi. Po tem se uči, ali pa na délo idi, kakor ti ljubi oče ali pa mati ukažejo.

Lepo jasno jutro je bilo, ko je Filip dróbnico svojega očeta na pašo gnal. Sólnce iz za gor sije, in ovčice po trati rade derzajo. Filip tenkó na uho vleče, in posluša, kako škerjanček pod nebom žvergolí, gerlica v logu gróli, slaviček pa v germu drobní. Tudi zvoniti šliši, in serce mladenčevo pobožnega veselja kipí.

Filip se odkrije, na štor pokléknе, roké vzdigne, in začne moliti rekóč: „O moj Bog! zahvalim te za ptičice, ki mi takó veséło pojejo, — za pisane rožice, ktére tako lepó cvetejo, — za zeleno travico, na kteri se moje ovce tako rade pasejo, — za ljubo sólnce, ktero me gréje, — za drago mater, ki mi kruha dajejo, — za očeta, kteri mi suknjico kupijo. — Oh ljubi Oče! obvaruj me, da se danes ne zbodem, da me kača ali kak kušar ne pikne, da mi dróbnica v škódo ne uide, da jo prav sito napasem, in srečno domú priženem.“

„Marljivo hóčem škóde varovati; ljube živinice ne bom tepel, tudi ne klel. Učil se bom, kar so mi gospod učenik naložili, da bom v šoli dobro znal, kar bodo prašali.“ Tako je Filip zjutraj molil, se pokrižal, in je svojim ovčicam lépo pésem zapel, ktere so se mirno pred njim pasle.

XXXVII. Otróčja juterna pésem.

Dobro jutro! spet živím,
Tiha noč minila;
Jutra se obveselim;
Luč se ponovila.
Petelinček me budí,
Piškam kliče stara;

Hitro vstati mi veli,
    Zaležuhe kara.*)
Ptičice že pójejo,
    Stvarnika častijo,
Molit' vse me kličejo,
    Peti me učijo.
Ljubi Bog! zahvalim te,
    Da si me ohranil,
Prosim, da bi dalje še
    Hudega me branil.
Dobro jutro, mámica!
    Bote jesti dali,
Za kosilce**) dóbrega
    Kaj ste nam odbrali?
Čisto hočem se umit',
    Čedno dete biti;

*) Zaležuh, ki dolgo leži. — Karati ali kregati.
**) Kosilice ali zajterk.

Umazano ne smém hodit'.
In ne k mizi priti.
Hvala Bógu, lepo je,
Zdravo in veselo,
Toplo sije sólnčece:
Pojdimo na délo.

XXXVIII. Moli in delaj!

1. Kdor hoče srečen biti, naj rad moli in pa pridno dela. Brez molitve Bog sreče ne dá, brez dela pa kruh ne raste. Bog je Adamu rekel: „V pôtu svojega obraza boš kruh jedel."

2. Otrokovo naj imenitniše délo je učiti se v šoli in domá, brati in pisati, pa tudi si kruh služiti vsak po svojem stanu. Kdor nóče delati, ne smé tudi jésti.

Zórko je imel dva sina. pa si nista bila podobna brata. Lovre je bil prav priden, je vsako jutro pred solncom vstal, je rad molil in se pridno učil, pa tudi delal. Ako ni imel druzega opravila, je materi derv ali pa vôde prinašal. Za to je bil vesél in zdrav, vsaka jed mu je dišala, ter si je lepo žvižgal in pél.

Boštjanek, njegov brat, je bil pa zaležuh. Vsako jutro so ga mógli na kosilice kli-

cati; ni ga veselilo delati, ne učiti se. Po klopéh se je pomikal, ali pa za plotom lazil. Pri mizi ga je grozilo se pokrižati. Škornic ni po pol leta otrébil, ampak le pod klop metal jih je. Oče in mati umerjeta, in sinoma lepo premoženje sporočita. Lovre je priden in obogatí; Boštjan pa noče delati, in v kratkem svoj délež zapravi. Poslednjič pride, naj bi ga Lovre redil. Dajal mu je za potrébo, pa ga je tudi k delu priganjal, in mu večkrat staro resnico povedal:

Lenega čaka stergan rokav,
Pal'ca beraška, prazen bokal.

3. Kadar délo začnéš, Bogu ga priporoči; kadar delo dokončaš, Bogú ga izroči. Če je délo težko, le volno ga opravljaj iz ljubezni do Bogá. Pri delu Bogá védno pred očmí iméj. Pri délu roké, pri Bogu sercé. Bog daje délu sréčo in spéh.

Métka je bila vsakega dela dobro vajena; bila je berzna deklica, pa molila ni rada. Mati jo dajo h kmetu služit, in ko slovo jemlje, jo lepó podučijo rekóč: „Le vsak dan moli in prosi Bogá, da bi te v službi varoval, in ti srečo dal.“

Prevzétna Métka pa pravi: „Za to me ni skerb; vsakega dela sim dobro vajena.“ Jeli Métka prav djala? — Pervo jutro gre Métka kurit, pa luči upihati ne more. Vzame latérno, in k sosedu po luč leti. Po zimi je bilo, in pa zlo polzko. Metki spoderkne, na lédu pade, in laterno vbije. Za to je bila Métka pervi krat kregana; pa se na slabo vreme izgovorí.

Gospodinja ukaže Métki pod streho *) iti po korbico jajec. Metka pletarec **) z jajći vzdigne, izpod njega pa miška tako naglo smukne, da se deklina prestraši. Korbica Métki iz roke pade, in vse jajca se pobijejo. Gospodinji je na Métko še zavoljo sterte laterne merzelo; ni poslušala njenih izgovorov, in je Metko prav hudo okregala.

Ne dolgo po tem nese Métka lonec ***) mléka prav varno na glavi, in stopi ravno pod kap, kar tęžek kruncelj †) od stréhe Métki na pisker treši, in ga razbije. Kadar Métka vsa z mlekom oblita v hišo stopi, se gospodinja nad njo tako hudo razjezi, da ne smé Métka besede ziniti, in jo kakor nerodno deklino od hiše spodí.

Vsa zajokana Métka domú k materi pride in tóži, kakó se ji godí: „Vidiš, kakó potrébno je moliti, in Bogá dobre sreče prositi! Le kdor déla in rad móli, tistemu pojde vse po volji.“

XXXIX. Dober večer za otroke.

Priden otrok vsaki dan pobožno končá, kakor ga z Bogom začne. Pervo večérno délo otrokovo: je vse svoje rečí lepó v réd djati, da so drugi dan k rédu. Obuvalo se mora osnažiti, in na pravi kraj postaviti, da se zjutraj lahko najde. — Drugo delo otroka je: večerno molitvico zvesto opraviti, Bogá zahvaliti za

*) Ali na dilje, ali na izbo (jispo).
**) Pletarec, jerbas ali procanja.
***) Lonec ali pisker.
†) Kruncelj ali cengelj.

vse prejéte dobrote, pa tudi Bogá za odpušenje grehov prositi in se priporočiti Bogú in angelu varhu, naj nas prihodnjo noč varuje.

Trétje delo pridnega otroka je: na večer očêta in mater za blagoslov *) prositi, po tem se sléči in spat iti.

Néka brata se nista pogajala: Pavlek, sédem lét star, je bil opekljiv **), Šimon pri petih letih pa še ves otrok. Nekega dne je bil Simon Pavleka hudo razžalil, in nista se spravila, preden zaspita. Oče to vedó, k posteljici stopijo, in Šimonu rečejo, naj te besede za njimi moli prej, kot zaspí: „Preljubi moj Bog, zahvalim te za ljubo solnce, ktero mi je sijalo, — za ptičice, ktere so mi péle, — za travo, po kteri sim skakal, — za rožice, ktere sim tergal, — za živež, kterega si mi dal, — za čisto vodo, ktero sem pil, — za zdravo sapo, ktero sim dihal in za vse, kar sim dobrega vžil. Oče nebeški! obrani mi nocoj očéta in mater zdrave in veséle, pa tudi mojéga ljubega brata.“ Šimon je roké povzdignil, in vse besséde lepó za očetom molil, ali pri zadnjih besédah se milo razjoka rekóč: „Ne bom jutri svojega ljubega brata več žalil, ne, nikoli več tega ne bom storil.“ Hitro zdaj Šimon vstane, in gre Pavleka za odpušenje prosit. Ko sta se spravila, in mu bratec rokó poda, se Šimon vesél ležat poverne, in sladko zaspí. — Solnce naj ne zajde čez našo zamméro.

---

*) Blágoslov ali žegen.

**) Opekljiv ali zamerljiv.

XL. Lahko noč.

1. Svetlo solnce se je skrilo, — vse na svétu potihnilo, — vse odéva tiha noč, — da zaspatî je mogóč.
2. Svetle zvézde pa gorijo, — tam na nébu se svetijo, — kakor bi nas ángelci — dol iz raja gledali.
3. Ptičice in druga ž'vina, — gospodarji in družina, — vse počitka željno je, — tiha noč zaziblje vsé.
4. Bog je vkazal tiho djati, — da bi moglî slaje spati. — Kdor sòvraži nočni mír, — on ni človek, on je zvér.
5. Moja glav'ca je zaspana, — moja posteljca postlana. — Ljubi angel varih mój, — mene varuj ti nocój!
6. Oče! vi mi križ storite, — mati! vi me pokropite, — da prav lahko, sladko spím, — naj vaš žegen zadobím.
7. Jutri hočem zgodaj vstati, — nočem zarje zaležati. — Bog mi daj svojo pomóč! — Oče, mati, lahko noč!

XLI. Prazen strah.

Kaj je strah? Strah je prazna reč, ktere se otroci bojé, ki ne vedó, da navadno stare babéle in pa ábotne pésterne otrokom strah napravljajo. Veliko otrók se od strahú po nočî izpod stréhe ne upa, veliko jih od strahú zboli

in tudi pomerje. Prazen strah je duše huda bolézen, ktere se človek vse svoje žive dni težko znebí. Gléjte otroci! da tudi vas praznovérnih rečí ne bo strah.

Kdo pa strah déla? Hudobni ljudjé drugim strah delajo, ábotni pa sami sebi; modri ljudje praznega strahu ne poznajo. Ali vas je, otroci, rado strah? — Ali rés po noči bavbav hodi otroke pobirat, kakor pésterne pravijo! Pésterne lažejo, in zaslužijo ojstro kazen, ki otroke tako plašijo. Otroke angelci varujejo, bavbav je prazna, močno škodljiva in nevarna beséda.

Poldek je déklo rad poslušal, ki mu je strašne reči, od duhov pravila, kadar je zvečer prédla. Groza je Poldeka bilo, in skoraj si ni upal zaspati. Ko se je stemnélo, je po vsih krajih glédal, ali ni strahu viditi, pa ga ni bilo. Dékla je včasi naláš po hišnih vratih popraskala, in Poldek se je pod odéjo zakrival. Pogósto se mu je sanjalo, da je gerdega duha vidil. Iz spanja je planil, in zdihoval toliko, da ga ni bilo konec. Glejte, to je Poldek imel od praznih kvant, ktere si je dekla izmišljevala.

Ali res duh mertvih žive strašit hodi? Duh rajnih mertvih ne pride nazaj, če mu Bog ne dopustí. Zveličani v nebésih ne želijo nazaj priti; tudi dober duh ne straši, in nam hudega ne želi. Pogubljéni nazaj ne morejo. Oni so na božji pravici. Tudi to je laž, da mertvi od enajstih do dvanajstih po noči okoli hodijo. Trupla mertvih v zemlji počivajo, njih duše pa vživajo, kar so si zaslužile.

Lizika se je po noči prebudila, in zdi se ji, kakor bi kdo na vrata poterkal. Ona se v postelji uséde, in prav tenko posluša. Spét prav močno poropoče. Lizika od straha komaj diše. Za nekoliko trétji krat prav dolgo ropoče. Lizika se spomni, da so teta bolni; misli si, da so umerli, in prišli slovó jemat, kakor je slišala praviti. Vsa plašna pod odéjo smukne, in celo noč od strahú očesa ne stisne. Kaj pa je bilo? Pes je na pragu sedel, bolhe obiral, in s svojim gležnjem po vratih terkal. Ko se je zdanilo, Lizika perva iz hiše gre, in psa na pragu najde.

Kaj pa po noči straši? Miši, podgane, mačke; pa tudi malopridni ljudjé. Kadar kaj takega slišite, le serce, in pa palico v roke! Hitro bo zginilo, ali se prikazalo, kaj je.

*Urbanek je imel módre stariše. Niso mu od strahov, ne od duhov, ne od veš *) in takih reči pravili, ko je še otrok bil; zato ga pa tudi ni bilo strah. Nekega večera po zimi je bil pri sosedu, ko so ravno ženske prédle, in se od duhov pogovarjale, da tudi pri njih že več noči pod strého straši. Urbanek se jim smeja. Ne dólgo po tem začne nad hišo skakati, kakor bi konj stopal. Vsi ostrašeni sedé. Urbanek pa (petnajst lét star) jih nagovarja, naj grejo gledat, kaj je; ali vsi se tresejo Urbanek luč prižge, in gre serčno pred njimi, domači pa strahoma za njim stopajo. Pa kak strah jih obletí, ko po stopnicah pod strého pridejo! Gerda kozlova glava z dolgo brado nad nje skoči, in oči se pošasti v glavi zasvetijo. Vsi domači nazaj zletijo, Urbanek pa*

*) Veša ali copernica.

sam nad pošást gre, jo za brado popade, ter jo po stopnicah v izbo privleče. In poglejte, koliki sméh! Kozel se je bil na korenjavko navadil, ki se je pod streho sušila, in se do nje splazil.

Kakó pa je to, da ljudi môra tlači? Môra ne ljudí, ne svinj ne tlači, kakor je prazna véra, ampak gosta kri, ali pa presit želodec, če se kdo preveč navečerja, po tem pa znak (na herbtu) leží. Stare kvante starodavnih neznabožcov *) so to, kterih se kristjanom ni bati. Česa pa nas mora biti strah? Strah nas bodi greha; on je naj véčje hudo, zavoljo kterega Bog hudobne otroke strahuje. Strah nas bodi hude vestí, ona storí, da se hudobnež svoje sénce straši.

*Kilijan je o polnoči v grašinsko ograđo zlezel žlahtnega sadja krast. Dve vreči **) jabelk nabaše, in ravno s pervo vrečo tiho za zidom tapa. V zvoniku dvanajst bije, in véter po drevju zašumí. Kilijan ugléda vštric sebe za zidom černega možiča, kteri kakor naprošen tudi mavho jabelk nese, in z njim beži. Kilijan se prestraši, svojo mavho spustí, in dirja, kar premore. Tudi černi mož svojo mavho zaluči, in ž njim beží, na koncu verta pa zgine.*

Drugo jutro Kilijan pripoveduje, kako strašno pošást je vidil; da pa je kradel, zinil ni. Grašinski gospod pa Kilijana pokličejo rekóč: „Ti si nocojšno noč v našem vertu sadje kradel; mavhi imate znamenje tvojega očeta. Černa pošást, ktero si vidil, je bila tvoja lastna senca na zidu, zakaj

*) Neznabožec ali ajd, ki Boga ne pozna.

**) Vreća, mavha ali žakelj.

mésec je svétil ravno o polnoči. Dal te bom v jéčo zapreti.“

Takó se člověku godí, ki nima dobre vestí; kdor pa dobro vest ohrani, on se lahko strahu brani. Le poprašaj prav čversto: kdo je? postój, in pa prav ojstro poglédaj. Dober duh nam ne stori hudega, hudega duha se nam pa ni treba bati. V božjih rokah smo. Bati se nam je le hudobnega človeka.

Pa tudi drugih strašiti nikar! Strah je zdravju škodljiv, in že marsikteri bedák je strašenje drago plačal.

XLII. Kakó je škóde varovati.

Lahko se škóda zgodí, težko pa se storjena škóda poverne; otroci imajo škóde skerbno varovati, ker je nimajo s čim poverniti.

1. Kamnje lučati je nevarna, gerda navada; hitro škodo narediš, pa tudi lahko člověka ubiješ. Judje so kamnje v svetega Štefana lučali; njim so otroci podobni, ki kamnje mečejo. — Fabijanek je rad kamnje lučal, zdaj na mačke, zdaj na pse ali na ptice. Oče so mu to prepovedovali rekóč: „Fabijanek! ne lučaj mi kamnja; boš veliko nesrečo napravil.“ Fabijanek pa ni bogal. Enkrat pride sosed tožit, da mu je Fabijanek dve šipi *)

---

*) Šipa ali šajba.

na oknu vbil. Oče so mogli škodo plačati, in sram jih je bilo, da niso Fabijana bolj v strahu imeli. Pa kaj se je še žalostnejšega pripetilo!

Fabijanek z dvoriša čez zid kamnje luča, ravno deklica memo pride, kamen ji v oko prileti, in okó izteče. Oh, to je bila nesréča! Berič po Fabijaneka pride, in do kervavega je bil tepen. Stariši so mogli deklici velike bolečine plačati, in vsi ljudje so Fabijaneku sponašali rekóč: „To je tisti hudobnež, kteri je ubogo deklico ob okó pripravil!“ Fabijanek se je ustrašil, kolikorkrat je srečal révno deklico, ki je zdaj samo z enim očesom vidila.

2. Ne igrajte se z noži, z ojstrimi svinčniki ali s peresi; lahko koga ranite ali oslepite. — Učenci so nekdaj v šoli ostali, in popoldanje šole čakali. Uberejo si drugi druge iz šole zapérati in poskušati, kteri so močnejši. Štefan skoz ključevo luknjico gléda, Markec pa skoz špranjo v njega pljune. Štefan se razserdi, pero s klopi pobere, z ojstrim peresom skoz luknjico žokne, ko ravno Markec okó na luknjo pritisne, viditi, kaj Štefan počénja. Takó je Štefan Markcu okó iztaknil. Oh, bila je žalost in pa jok! Tudi šiba je pela; pa Markecu očesa ni povernila.

3. Domá ročke, sklede, lonce, verče, kupice in krožnike varno v roke jemljite. Po nemarnem se naj več škode zgodí. — Maksel ni na nobeno reč skerbí imel,

zdaj je okno vbil, zdaj krožnik na tla vergel, da so čepinje krog ležale. „Le počakaj dečko," so oče djali, „ti nimaš, da bi škodo poplačal. Če še vdrugo kaj vbiješ, ti bodo v kaki čepinji jesti dajali. In če na oknu šipo zdrobiš, boš moral po zimi ravno tam sedeti, kjer bo merzli veter naj huje pihal." Maksel je čutil, da je očetu resnica, in je vprihodnje dobro pazil, da bi česa ne vbil.

4. Ne hodite po polju, in po travnikih pota ne delajte, če je ravno gerdo blato, da zimine ne poteptate, in nove steze ne naredite. Pervi se ógne gerdega pota, in misli, kaj pa to? saj tolike škóde ne storím. Drugi pa najde pervega sléd, in tudi za njim gre, po tem pa sto in sto drugih. Lastniki se jezijo, in gerdó ljudí kólnejo. Kdo je vsega tega kriv? Pervi, kteri je po strani stopil.

5. Na paši živino v škodo pušati napravlja v soséski veliko zamere. Tréba je pastirjem na živino dobro gledati, in skerbno vračati, da se ne privadi v škodo hoditi. Na paši plote in meje kuriti, v ptuje polje po krompír in koruzo hoditi, ter jo na kurišu peči, je po tatinsko. Kaj velí sédma božja zapoved?

6. Po vertih in drugod ljudsko *) sadje pobirati, ali v vinograde po grozdje hoditi je gréh. Kar ne želíš, da bi ti drugi storili, tudi ti drugim ne stori.

*) Ljudsko ali tuje.

7. Drévja ne lomiti, ne raniti, naj bo sadno ali hostno, naj bo listno ali iglato; tudi drévje živí, in se posuší, če ga prehudo raniš. — „Oh, nikár mi verha ne ulomi, bom ti dobrega sadja dal!“ prosi žlahtno drévce neusmiljenega fanta, ki si gre šibe s cepca *) čéhat. „Kaj sim ti storila, da mi tako neusmiljeno kožo béliš? Ali ne veš, da ti bom poslednjo hišico dala, v kteri te bodo pokopali?“ bi djala, če bi mogla, zelena smreka gerdemu smolarju, ki si kožulce za smolo dela. „Pokáj kamenje in pakleze **) po meni mečes?“ se jezí polna jablan nad hudobnim otrokom, „tako gerdó mi povračuješ, da ti lépih jabelk dajem?“ — Naši rajnki so nam drévja nasadili in požlahtnili; tožili bi nas, ako bi drévje poškodovali.

XLIII. Hudobni živinodér.

Pankračev Tilen je imel gerdo šego živino neusmiljeno pretépati, po pséh kamnje metati, in mačke terpinčiti. Spomladi je vse germovje preiskal, in če je kako gnjezdo našel, je starim jajčica pobil, mlade vzél in starke s kamnjem pobijal. Vrabcom je vse gnezda podrapal, in mladim lastavkam perute popipal. Tako je Tilen z živino délal, pa tudi ni otro-

*) Ali céplenca.

**) Paklez ali krepelo.

ka sréčal, s kterim bi se ne bil stépel. Kaj bo iz takega dečka?

Tilen odraste, in se mesarije izučí; mesariti ga je naj bolj veselilo. Neusmiljeno je teléta s pesmí gonil, zvezane vozil, se na nje usédal, in je klavno živino takó gerdó pretépal, da je bilo mesó s kervjo podpluto. Igral je rad, in se je z igravci pogosto do kervavega stépel. Nékega dne goljufom v roke pride, in ž njimi ves volovski kúp zaigrá. Tilen si ne vé pomagati, in med tobakarje gre. Po malem začne krasti in ropati. Tobakarji so bogatega mlinarja poropali in umorili. Naj grozovitniši je bil Tilen, in on je mlinarja zaklal. V kratkem po tem so ga zgrabili in ob glavo djali. Takó daleč zajde otrok, ki v svojih mladih letih živino terpinči.

1. Kdo pa živino terpinči?

Mesarji živino terpinčijo, kteri teléta, ali svinje preterdó véžejo, jih na voz kakor derva mečejo, da jim glave z voza visijo, in se po kolih brusijo. Ubogo živinče po celi dan ne dobí jesti, in se na solncu peče.

2. Delavno živino terpinči voznik, ki jo preobtovori, vso spehano, lačno in žejno na cesti pustí, on pa v kerčmi sedí in pije. Tudi konjarji in volarji živino derejo, kteri jo po glavi tolčejo, ali pa pretépajo, kadar réva v klanec ne more speljati. Neusmiljen človek je, kdor živino stradati pustí, je ne napaja in ne čedi, bolnega živinčeta ne zdravi, ali šepavo, oderto živino uprega. Tudi pse uklepati, in jim veliko nalagati ni prav; psi niso za vožnjo.

*

3. Živino terpinči hudobnež, ki po psih, mačkah kamnje luča, zvezane teléta in ovce péha i t. d. Hudobnega serca je, kdor živino suje, ktera mu nič ne storí.

4. Živinodér se imenuje, kdor mačkam orehove lušine na tace prismoli, jim mehurje navéže, in jih po hudem vetru izpustí, ali jih celo na deske pribije, da jih žive voda odnese.

Aleš je rad pse dražil, in tudi druge otroke tako učil, kar so si psi dobro zapomnili. Kadar je memo hrama šel, so nad njim lajali in se v njega zaganjali. Po vsi vasi so bili psi razkačeni, in so tu in tam kterega otroka ogrizli. Kdo je bil tega kriv? — Nespametni Aleš se pa temu smeja. Oče Aleša v mlin pošljejo. Velik pes, kterega je Aleš večkrat dražil, je ravno iz lanca. Ko Aleša ugléda, ves serdit nad njega skoči. Raztergal bi ga bil, ko ne bi bil mlinar pritékel in Aleša otél. Otroci! kakó se imate vêsti, da vas ne bodo psi čerteli! —

5. Neusmiljeni so ribči, ki žive ribe na suhem imajo, živim luskine stergajo; pa tudí kuharce, ktere rake ali polže v merzli vodi k ognju pristavljajo, na mesto da bi jih s kropom umorile.

6. Gerdeži in pa neusmiljenega serca so žaboderi, ki živim žabam skoke poréžejo, in take žabe kam veržejo, ki še le čez več dni v strašnih bolečinah poginejo.

7. Neusmiljeni so otroci, kteri metulje, kébre, muhe in kobilice lovijo, jim perutnice ali nogice pulijo, da ne morejo letéti; ali pa kébre nabadajo, da jim mline gonijo, in se po malem ugonobijo.

8. Gerdo delajo mladénči, ki pticam gnjézda razdérajo, jajčica razbijajo, starke lovijo, ali pobijajo, da morajo mladiči gladú poginiti, ker revčekov nihče ne pita.

9. Bog je živino vstvaril ljudém za veselje in korist, ne pa da bi jo terpinčili. Prav je živino rabiti, tudi v živež klati, in če nam škodo ali nadlégo dela, jo pokončati, ne pa je brez sile terpinčiti in prehudo imeti. Tudi živino bolí, če ravno povedati ne more. Svéto pismo pravi: „Pravični se usmili tudi svoje živine, hudobnikovo serce je pa neusmiljeno.“

XLIV. Veséle ptičice.

1. Dobrotljivi Bog je vstvaril nebó in zemljo. Bilo je po svetu zeleno, vse polno; rožic in drévja, pa vse tiho in žalostno. Vstvaril je Bog ptičice, naj mu pod nebom pojejo, vse je bilo živo in vesélo. V samotni pušavi kjer žive duše ni, ptičice Stvarniku hvalne pesmice žvergolijo.

2. Veliko je lepih ptičic po hribih in dolinah. Naj večja ptica je štruc, ki jajce znese kot detéčja glava debélo. Naj manjša ptička je kólibri, ne večji od naše bučelice; njegove jajčica so drobne kakor leča. Naj lepša ptica

med nami je **pav**, kteri imá po štiri čevlje dolg rep, pa zlato, prižano perje. Če se hoče pav bahati, svoj rep v koló zasuče, da se mu v solnčni luči bliskeče, pa se tudi zadere, da se po uri daleč sliši.

3. **Ptičice nam kažejo božjo modrost.** Kadar začne o spomladi sneg kopneti, se začenjajo ptičice páriti. Toliko se ljubita on in ona, da, če eno pogine, tudi drugo od žalosti mine. Po dvoje ptičic krog léta si poiše skriven kraj, in začne gnjézdice nositi. On nósi céli dragi dan pérje, žimo in ilje, ona pa v skritem kotičku sedí, in lepó gnjézdo dela. Ni človéka toliko ročnega, kteri bi kaj takega naredil. Neusmiljenci so, ki ptičicam gnjezda razméčejo; gotóvo bi se derli, ko bi jim kdo hišice takó gerdó raztergal.

4. Kadar je gnjézdo gotóvo, starka vsak dan po eno jajčice znese. Vsako pleme jih imá na števílo podobnih; lepó pikaste so. Kadar jajčic dovolj nanese, začne valiti. Cele dni starka v gnjézdicu sedí, in jajčica greje, stari pa krog gnjézda pôje, in ji kratek čas dela. Še ne zletí starka, če tudi kdo pride; takó skerbnó jajčica varuje! Kakó gerd mora biti, kdor ji jajčica vzame, mečká, in gnjézdo razterga! Žalostna začneta spet za gnjézdice nositi; pa kaj, ker jima je že večji del prepozno!

5. V nekoliko dnevih se jajčica ugréjejo, mladiči v lušini oživijo, in svoj živež najdejo. Naj poprej beljak, potem romenjak *) povžije-

*) Romenjak ali žoltak.

jo, in takó zrastejo, da je mladega jajce polno. Kadar mladíč živežá nima, začné lušino kljuvati. Tudi starka mu pomore, in glej! lep ptiček se izvali. Révče je slepo, golo, in si ne more pomagati, le milo čivka. Stara svoje mladíče z velikim veseljem pitata, jim neprenehoma živež nosita, in hrano vsakemu v kljunček polagata. Kadar je huda ura, mlade s svojimi perutami ogerneta, da bi jih ne zeblo. Kakó milo je to! Kolik gerdún je, kteri starim mladiče pobere, da si jih ravno branitá, in milo čivkata! Tak človek je volku podóben, ki skerbni materi ljubo déte iz zibeli vzame.

Prišlo je nekoliko déčkov po germovju gnjézd iskat. Blizo hrama je siníca v votli jablani mlade imela. „Tiho“ velí Jurko, ko sinico ugleda. „Kaj veljá, da jo zadénem!“ — Zaluči kamen, in stara sinica se mertva zavalí. Z velikim hrupom gerduni mertvo sinico ogledujejo. — Hitro druga sinica po véji priferfra. „Poglejte! tudi ta bo moja,“ rečehudobniJurko, in jo ubije. Žalostno mladiči v votlem déblu čivkajo. Sosed zravno pride, in hudobne šterkavce *) okrega rekóč: „Kaj ste storili, hudobneži! Stare ste pobili; kdo bo pa mlade preživil? Od glada jih bo konec. Kakó bi vi jokali, naj bi razbojnik priderl, in vam ljubo mater zadavil. Ali ne veste, kaj sveto pismo učí: „Če najdeš po potu na drevésu ali na tleh ptičje gnjézdo, in starko na jajcih ali mladičih

*) **Šterkavec ali malopriden fantin.**

sedéti, ne jemlji starke, ampak izpusti jo, da se ti bo dobro godilo, in da boš dolgo živel.“

6. Kadar se mladi izgodnjajo, jih stara izpeljeta. To je starima veselje! Od véje na véjo, od verha na verh jih kličeta; mladi se jima glasijo, in za njima ferfrajo. Takó jih letati učita. Ves rod za starima po logu leta, pôje, in se veselí. Gerdo serce bi bilo, mlade, ki še prav letati ne morejo, loviti, jim perute puliti, in jih za kratek čas terpinčiti.

Star vojšak, ki je o bérglah hodil je mladénčem dostikrat pravil rekóč: „Oj, mladenči, poglejte, kako se meni godí, in varujte se ljube živinice terpinčiti! Ko sim bil mlad in noroglav, sim pticam gnjezda jemal, jim jajca terl, in mladiče tolkel, da so revčeki silno cvilili. Na boj sim prišel in tudi meni so na vojski sovražne krogle nogé raztergale. Kolikorkrat slišim ptičico péti, se mi zdi, kakor da bi govorila: „Prav ti je; saj véš, kakó gerdo si z nami délal! Oh, mladenči nikarte vi takó!

7. Čemu pa so ptice? Nam na veselje. Oh, koliko veselja ptičice ljudem délajo! Ob juterni zori se začnejo glasiti in peti juterno pesem. Kakó mično prepéva slavec v germovju po noči, zdaj jóče, zda žvižga, zdaj milo drobí. Kakó častito se škerjanček s polja kviško vzdiga in hvali Bogá, po tem spet med brazde letí živeža si iskat. Môli in délaj! nam velí.

8. Slišiš li gerlico, kako v zelenem gaju góde? *) Ali se ti ne zdi, kakor da bi mati zibala in svojemu détetu péla? Kanárčiki in rudeči popkarji se naučijo vižice péti, da orgle tako lepó ne pojejo. Škvorce in srake tudi besed naučíš. Šinkovce z žaréčim železom slepiti, da bi rajši peli, je grozovito. Tudi ptičica bi rada tožila, če bi zamogla, rekóč: „Kaj sim ti hudega storila, neusmiljeni človek, da mi ljubo luč jemlješ?“ — Hudoben ptičar je sto in sto šinkovcov oslépil, in jih v mestu drago prodal. Na stare dni pa je sam oslepel. Fant ga je vodil od hiše do hiše živeža prosit.

9. Veliko koristnega ljudém drobne ptičice delajo. Ptica zanese semena na visoke pečine, v neznane kraje, kamor človeška noga ne more, da se zernice vcimi, in zraste lepo drevo. Lastavke pobirajo škodljive komarje in mušice po letu, kterih bi bilo toliko, da mi dihati ne bi mogli. Siníce, berglezi in domači letavci pobirajo gosénice in druge škodljive červe po sadnih vertih, da nam drévja ne objedo. Tudi vrábec zerno zasluži ki ga pozoblje; ako pa on ne, za ptice poplača dobri Bog, ki velí:

„Poglejte ptice pod nebom; one ne sejejo, in ne žanjejo, tudi ne spravljajo v žitnice, in vender jih Oče nebeški živí.“

10. Tudi za živež nam je dóbri Bog perutnino dal, redimo kure, race, golóbe i. t. d.

---

*) Gode ali zible.

in jih v živež kóljemo; ali brez potrébe jih terpinčiti in brez koristi jih moriti bi ne bilo prav. Sv. Duh pravi: „Kdor iz hudobije golobico zadavi, ktera mu iz roke zoblje, on tudi lahko nedolžnost zapélje, ktera k njemu pribeží.“ Ptice loviti ali streljati ob času, kadar valijo, je prepovedano, le od male gospodnice *) pa do novega leta se smejo ptice loviti.

11. Kadar se zima približuje, se odpravljajo tudi ptičice v tuje, topléjše kraje si živeža iskat. Žalostne se zbirajo, kakor da bi slovó od naših krajev jemale. Zbrane se vzdignejo, in letijo v dalne dežele, prek širokega morja, v gorko Afriko, po 3000 ur daleč. Nahajamo tudi po zimi céle kupe ptičic v votlem drevju spati. Oče nebeški vse živí, in vrabec s stréhe ne pade, da bi Bog ne vedel. Kadar se ljuba spomlad spet poverne, pridejo tudi drobne ptičice, ter nam prinesejo nove pésmice, otrokom novo veselje.

XLV. Podúk lepó pisati.

Šimonov Peterk je prav lepó pisal; gladko mu je šlo pisanje od rók. Andrejev Pavlek pa je takó kasno in težko roko vlékel, kakor da bi kdo derva sekal, in vender sta bila obá ravno tisti dan in ravno tisto uro pisati začela. Kakó je to? — Kdor hóče berzno in

*) Mala gospodnica, ali mala maša.

gladko pisati, se mora od kraja vaditi peró prav deržati in na lahko pomikati; peró ni drevnica, ne cépec.

1. Pisavno knižico lepó pred se položi na mehko podlago; na goli, terdi klopi se ne da lepó pisati. Izglèdni spis deni pred knižico, da se lahko nanj ozéraš, če ni na černi tabli napisan.

2. Peró, pripravno urézano, primi s palcom, s kazavcom in s srednikom, ne previsoko, ne prenizko, in pa mehko, ne terdo. Kdor peró preterdo derží, težko roko dobí. Izrézo peresa k sebi oberni, in peró povézni.

3. Prava roka pisáje na mezincu počiva, da se lahko giblje. Lakta ne naslanjaj nikamor.

4. Glava se ne sme pregloboko na papír obéšati, da se očí ne pokazijo; tudi po strani gledati nikár, da se prékanja ne privadiš. Jezik pisáje iztegati, ali pa lice gerbančiti je gerdó.

5. Herbet se ne smé kriviti, da bi po malem sloki ali krivi ne prirastli; truplo se k pisanju nagne, pa ne preveč. Persti léve roke se na papír mehko položijo, nogé zložno iztegnejo, pa križem devati jih nikár!

6. Perésa pregloboko v tinto ne omakajte, da se vam persti ne počernijo, ali da vam iz prenapitega perésa ne kane, in se vam maček ne naredí. Kdor hoče lepó pisati, mora pisavno knižico varovati, in ne sme po strani čerčkati, kakor da bi kure praskale.

7. Novinci imajo pisavne knižice na štiri riže čertane, med kterimi čerke pišejo. Nektere čerke ali pismenke se pišejo med srednji dve riži; imenujemo jih srednje, kratke čerke. Druge pismenke se potezajo do gornje riže; visoke čerke jim je imé. Spét druge ségajo globoko do spódnje riže; globoke čerke se zovejo.

8. Čerke narejamo iz različnih čert. Z ojstro rézjo perésa délamo tenke čerte kot las, s široko rézjo pa debele kakor lasova senca. Zavihane čerte se délajo s perésno rézjo.

9. Poglavitne čerte imenujemo tiste, iz kterih so pismenke sostavljene. Pri nas se piše od léve na desno roko; zató tudi pismenke malo na desno visijo.

10. Čerte morajo biti vse gladke, ne kosmate; locnji lepó zavihani, stebri ravni, obróčki pa okrogli, kakor koláč. Navzgor se potégne peró po rézi, da se tenka čerta napravi; navdol se potegne peró po širini, da se čerta tolsta storí, naj si bo steber ali locenj.

11. Zavihane čerte se tenko potegujejo, in lepó sklenejo, kakor bi izrastle. Pismenke ne smejo biti ne predebéle, ne pretolste, ampak take, da se priléžejo. Čerte ene pismenke se imajo deržati; pa tudi pismenke se ne smejo tergati, da so kakor iz célega storjene. Vse pismenke enega plemena naj bodo enako visoke in globoke, pripognjene od leve na désno.

12. Za vsako besédo se prostora pustí toliko, da bi dober *n* vmés zapisal. Tudi po véjici se pisaje za *n* prostora pustí, po drugih ločnicah nekoliko več, po piki pa za *m* na dolgo.

13. Kdor se je pisati navadil, ne piše na štiri riže, tudi ne na tri; ne na dve. Poslednjič nobene ne potrebuje.

Pisati se mora ravno kakor po napeti niti; ne na vzdol, ne na vzgór; in takó je tréba znatí.

Le on razločno in hitro piše, ki je dobro vajen pisavec; kdor pa tudi lepó piše, on krasnopisec sloví. Veselje in pa pridna vaja vse lahko stori.

XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa.

1. Pismenke so male in velike. Velike se pišejo:

a. V početku.

b. Po vsaki piki, ker se govor vnovič začne.

c. Po dvopičju, kadar beséde nastopijo, ktere kdo drugi pové; p. Sv. Pavel velí: „Kdor ne déla, naj tudi ne jé.“

d. V pésmih se vsaka versta z veliko pismenko prične.

e. Iména ljudí po kerstu, po rodu, po domu, tudi imena dežél, krajev, narodov in kraljéstev se pišejo z veliko pismenko; p. Juri, Neža, Belák, Kamenski, Avstrijansko, Slovénci i. t. d,

f. Zapiši vsako besédo takó, kakor jo bereš, ne pa kakor se slabo izgovarja; p. Bog, ne Buh; glava, ne guava; buča, ne bjuča, i. t. d.

g. Kakor pismenke v zlaganju ločiš, ravno takó jih pisáje na koncu verste déli, kadar moraš besédo pretergati.

2. Vsako pismo, ktero kaj priča, mora na koncu navadno *končavo* iméti, da se ve, kje, kdaj in pa kdo je pisal.

Kristjani štejemo léta po Kristusovem rojstvu. Navadno leto imá 365, prestopno pa 366 dni. Mescov imamo vsako léto dvanajst, kteri imajo po 30 ali 31 dni.

Pervi mésec *januar* ali *prosinec* se začne z novim letom, in imá 31 dni. Drugi mésec je *februar* ali *svečan*; on se začne o svečnici, in imá v navadnem letu 28, v prestopnem pa 29 dni. Trétji mesec je *marc* ali *sušec*, v kterem vetrovi radi sušé; on imá 31 dni. Četerti mesec je *april* ali *mali traven*, v kterem že trava po malem raste; on imá 30 dni. Péti mésec je *majnik* ali *veliki traven*, v kterem je veliko trave; on imá 31 dni. Šésti mésec je *juni* ali *rožnik*, v kterem rože naj lepše cvetejo; on imá 30 dni. Sédmi mésec je *juli* ali *mali serpan*, v kterem že po malem serp rabijo; on imá 31 dni. Osmi je *avgust* ali *veliki serpan*, v kterem že dožanjemo; on imá 31 dni. Devéti je *september* ali *kimovec*; on imá 30 dni. Deséti mésec je *oktober*, *kozopersk* ali *vinotók*; on imá 31 dni. Enajsti je *november*

ali listopad, ki imá 30 dni. Dvanajsti mésec december ali gruden imá 31 dni.

3. Vsako leto imá 4 kvatre ali četerti dva in pétdeset tédnov ali nedélj. Vsak téden imá sédem dni, ki se imenujejo: pondélek, vtorek, sréda, četertek, pétek, sabota in nedéla. Vsak dan in vsaka noč skup imata 24 ur. Ena ura štéje štiri četertinke ali 60 minut. Daljši ko je dan, krajša je noč; krajši ko je dan, daljša je noč. Od božiča do krésa raste dan, od krésa do božiča pa raste noč, kar nam pratika ali koledar kaže.

Kjer kdo domáčih brati zna, se spodobi in je prav korístno, ako si vsako leto novi slovenski kolédar*) omíslijo. V tih kolédarjih niso napeljáni samo godovi in prázniki, spreména mesca in sejmi; v njih je tudi toliko drugih, lepih in koristnih naukov, da je pravo veselje jih prebérati.

Na koncu pisanja se napiše kraj, dan, mésec in léto, poslednjič pa pisavca ali pisavke ime kerstno, rodno, in včasi tudi domače, n. pr. V Celju 1. novembra 1858.

Blaže Brenko, Podgorski.
Neža Vidic, Hrenova.

XLVII. Kaj bo iz šolarjev?

1. *„Jaz bom vertnar," je djal Filipek, ko se je izšolal in v nauk podál. „Pač je*

*) Koledar, letnik, velika prátika.

lepó med zelenjem, med dišečimi rožicam; delo imeti.“ Dali so ga vertnarstva se učiti ali kmalo Filipek domú pride, in tóži, da móra neprenéhoma kučati), čepé pléti in po zemlji plaziti, takó da ga križ in koléna bolé.*

2 „Kaj pa češ biti?“ vprašajo oče Filipa. „Lovec bom; po zelenih logih hoditi, to je vesélo.“ Dajo ga lovcu za učenca; ali kmalo Filipek domú pritoži rekóč, da mu juterna sapa že pred svitom dobro ne déne, da se ne more naspati, da mu je megla premokra, rosa prehladna in zrak preojster, i t. d.

3. „Kaj pa boš?“ ga oče zopet poprašajo. „Ribič bom“ je djal. „Kraj bistrega potoka hoditi se po ribniku v lahkem čolniču voziti brez vsega truda polne mreže rib iz vode zajemati, to bo veselje!“ Pa tudi tega dèla se Filipek hitro naveliča. „Za mé je to premokro delo; voda me ne terpi“ je djal. ter ribstvo popustil.

4. Poslednjič se Filipek kuharije loti. Mislil je: kuharju mora vertnar, lovec in ribar nositi; tudi ni kuhar nikoli brez dobrih grižljejev. Ali zopét domú pritóži rekóč; „Za vse drugo bi bilo kuharju dobro, da bi le ognja ne bilo. Kadar moram pri goréčem ognjišu stati, se bojim, da bi se vročine ne raztopil.“

---

*) ali čepeti.

5. Zdaj oče Filipeka prav ojstro okregajo rekóč: „Za tébe tedaj nobena služba ni? Kar ti danes dopade, tega se jutri že nadovoljiš. Če ni za tebe ne zemlja, ne zrak, ne voda, ne ogenj, boš mogel iti na uni svét službe iskat. Ali ne véš, da imá vsak stan svoje veselje, pa tudi svoje terpljénje. Sréčno in vesélo le tisti živí, kteri délo svojega stanú dobro razumi, svoje dolžnosti zvesto dopolnuje, in kteri je zadovoljen s tím, kar mu Bog dá.

6. Kaj pa bomo mi šolarji, kadar šólo dokončamo? Kmétje bodo zemljo obdelovali, rokodelci oródje, oblačila in mnogoverstne reči napravljali, kupčevavci pa kupovali in prodajali, kar ljudjé pridelujejo. Za kupčijo in obertnijo, pa tudi za kmetijo nam je denarja potréba.

7. Denarje imamo kovane iz dragih, žlahtnih rud, pa tudi papirnate. Iz zlatá so zláti ali cekini, navadni po 4 gl. in 30 kr., dvojnati pa po 9 gl. srebra. Sreberni denarji so križevače po 2 gl. in 12 kr., tólarji po 2 gl., dvajsetice po 20 kr., desetice po 10 kr. i. t. d. Kupréni denár je drobiž po gróšu, po krajcarju i. t. d. Papirnati denarji so mnogoverstne veljave, in jih radi preménjajo.

8. Méra in vaga v nebésa pomaga, če je pravična in dobra. Potréba nam je vago in méro dobro poznati, da se ne damo golufáti krivičnim ljudém.

Téhtamo na cénte, funte, lóte i. t. d. Cent (Ct.) imá 100 funtov, funt (℔) imá 4 četerti ali 32 lotov, lot (Lt.) 4 drahme ali kvintelce i. t. d.

9. Méro imamo suho, mokro in dolgotno. Suha méra po Avstrijanskem je po navadi vagan. Vagan derži 40 dunajskih bokalov. Pol vagana ali mérnik je 20 bokalov.

10. Mokra méra za vodo, vino i. t. d. je po Avstrijanskem védro 40 bokalov; bokal imá 2 poliča ali 4 maselce. Sóde merimo po navadi z veziro. Sódje deržé po 1, 2, 5, 10 do 100 véder in tudi več. Štertinjak derži 10 polovnjak 5 veder.

11. Dolgotna méra nam pové, kako dolgo, široko, visoko ali globoko je kaj. Vse to mérimo po sežnjih, čevljih in palcih. Séženj (°) méri 6 čevljev, čevelj (') méri 12 palcov ali cól, palec ali cola ('') imá 12 linij ('''). Rokodélci, zidarji, tesarji i t. d. merijo na séženj in pošet (ali colstab); kramarji pa na vatel; tkavci mérijo platno na palice in lahte.

12. Zemlja se meri na štirjaške ali kvadratne séžnje, na orala ali pluge; orali ali plug obséže 1600 štirjaških sežnjev, štirjaški seženj (□°) imá 36 štirjaških čevljev, štirjaški čevelj (□') obséže 144 štirjaških palcov, štirjaški palec (□'') imá 144 štirjaških linij (□''').— Druge reči, p. kamnje, merimo s kočniško méro.

13. Po pravici moramo mériti, naj bo suho ali mokro, na dolgo ali na debélo.

Krivično blagó dobrega prineslo ne bo. Krivičen krajcar desét pravičnih požré. Toraj je pregovor: Méra in vaga v nebésa pomaga, ako je pravična in dobra, ne pa pičla in krivična.

XLVIII. Skerb za časno in véčno sréčo.

1 Sréčen človek je, kteri se Bogá boji, in rad déla. Vse svoje žive dni bo lahko vesel in zdrav, kdor se v mladosti ne razvadi. Lahkò je boljšega se privaditi, ali odvaditi se je težko. Stara navada — železna srajca. Otroci varujte se vsake razvade.

Jožek je imel gosposke stariše. Vse so mu dajali, kar mu je serce poželelo; takó se je na predobro razvadil. Starišì mu umerjejo, in Jožek mora iti na kméte k svojemu ujcu služit. Od kraja ni bila služba za-nj. Pri stariših je večjidel brez déla pohajal; zdaj pa mora pridno délati. Poprej si je posébne jedi izbiral, zdaj mu je tudi slaba jed dobra. V méstu so bili pogosto v gledališu ali na plésu blizo do polnoči dobre vólje, na kmetih hodijo po storjenem délu zgodaj spat.

Težko se je Jožek vsega tega privadil, pa je vender spoznal, da je takó živéti zdravo in prav. Pri stariših je vseskozi bolehal, in mogel zdravila piti, zdaj je pa zdrav in čverst kot riba, močen kakor hrast, in lep rudeč kakor roža. Večkrat je žé djal:

Blagor človeku, sréčno živi,
Kdor se že mlad terpéti uči.

*2. **Rédnost** je za otroke zlata čédnost, da o pravem času vstanejo in zaspijo, se poigrajo in jesti dobijo, ob uri molijo in v šólo gredó, in vsako reč na svoj kraj položé. Rédnost nam težave polajša, daje našemu delu pospéh, počitku in živežu ték, ter nas mnogotere škóde obvaruje.*

*Gospodična **Sabinka** je iméla svojo izbico *), pa svojih reči nikoli ni pospravila; vse je po čumnati križem ležalo. Mati jo opominjajo; pa jih ne sluša. Néko nedélo popoldne se Sabinka lepó pražnje obléče, in z doma odpravlja.*

*Soséda ji prinese skledico polno debélih černih čéšenj. Na mizi in po oknih je bilo oblačil vse polno; Sabinka češnje na stolec postavi, kteri je bil s sivo svilo **) prevléčen, in gre z materjo v vas.*

Sabinka pride pozno po noči domú, in se naglo usède, pa od straha zakriči. Kaj pa ji je? — Ravno na zverhano skledico se usede, in čéšnje pomečká. Mati z lučjo prihité. Kaj pa vidijo! Sok češenj se je po stoleci cedil, lépo belo krilo Sabinkino je pa bilo tako černo — rudeče, da ga ni mogla več obleči. „Zdaj vidiš," so mati djali, „kakó je tréba vsako réč na svoj kraj dévati. Naj te rédnosti lastna škoda uči." —

---

*) Izba, čumnata ali stánica.

**) Svila ali žida.

M a r j é t i c a se je v izbici slačila, se je vselej na svojo škrinjico pri postelji usédla, šólne izula in jih ravno spód položila. Péčo in zavratni robec je poleg sebe na stran položila, na drugo stran jópico, predpert, nadpersnik in krilo. Zjutraj se je le usédla, in je vse k rédu imela. Nikoli ni bila kregana, nikdar ni šole zamudila.

Popréj kot Marjética jópico obleče, in róbec za vrat dene, si lase razčeše, si jih terdno v vozel zvéže, ali v kito splete. Potém se snažno umije, roké, usta in obráz, po létu pa tudi glavo. Ta deklica je bila čversta, je imela bistre oči in béle zobé kakor slonova kost. Ona si je po jedi vselej usta izmila, in ni prevročega ali premerzlega jédlá, da bi si zob ne pokvarila. Otroci! ali bote tudi vi takó délali, kakor pridna Marjética?

3. *Ljudjé pravijo, da je g i z d a*) dober kup, lépa obleka pa draga. Otroci se imajo zatoraj od mladih nóg vaditi ne gizde — marbolj n a s v o j e o b l a č i l a p a z i t i. Obléka in obutev skerbno varovana je dolgo lépa, in dvakrat takó dolgo terpi.*

M a t i č e k na svojo opravo ni pázil. Kadar je nove čevlje dobil, je hitro ž njimi po blatu in po lužah gazil, on je kapo okoli lučal, z rokavom brisal usta in nos, je rad skoz plote in po germovju plazil, se na mokro usédal, in se je v hlačah po kakem

---

*) Gizda ali ošabnost.

bregu valjal, ali po kaki deski vozil. Kaj mislite, kake so bile njegove hlače? Kaj so stariši rekli?

4. Otroci, kteri imajo denarje, jih ne sméjo zapravljati, temuč naj jih prihranijo za potrébo. Česar je letos preveč, tega je rado k létu premalo. Od sladkarije otroke rado grize.

Gregorec je imel svoj hranilnik, v kterega je déval vsak krajcar. Ko je potém somenj bil, so mu oče nékaj priložili, in mu kupili novo kapo, nogovice, čévlje in takih reči. Ko je Gregor zrastel, in se bolj zmódril, si je kupil jagnje, panj bučelic in kaj takega. Pokáj pa je Gregor takó détal? Rekel je: „Kdor hoče kaj imeti, mora pri krajcarju začéti.“ Gregor je imel več veselja, kakor drugi otroci, kteri so hitro vse zajédli.

5. Za mladih lét se imajo učiti fantiči gospodariti, dekliči pa gospodinjiti, da bodo ob svoji dobi dobri gospodarji in gospodinje. Česar se ni Janezek naučil in privadil, tega tudi Janez ne bo vedil.

6. Zravno posvetnih skerbi ne smémo nebés pozabiti, marbolj moramo od mladih dni si zaklade v nebésih pripravljati, vbogajme dajati — Bogú posojevati.

Oče Miklavž so na večer pod lipo sedéli, ko se je ravno večerja hladila; krog njih stoji trúje otrók. Pogosto so oče otroke učili,

*da večérja človeku tistikrat naj bolj diši, kadar je po dnevu kaj dobrega storil; in pa, da človek nikoli mehkéje ne spi, kakor kadar ga dobra vést hvali. „Kaj ste kaj danes dobrega storili?“ vprášajo oče otroke. „Jaz sim svoj kosček kruha ubogi deklici dala, ki je davi *) lačna memo nas v šolo šla,“ je* B a r b i k a, *naj mlajša, djala.* J u r č e, *njen brat pravi: „Jaz sim v šólo gredé vidil vrata na sosedov zélnik odperte, in svinje v zélju škodo délati. Hitro sim jih izgnál, in vrata zaperl.“ Kaj pa ti,* Š t e f a n? *“ vprašajo* o č e. *Štefan molči, rudečica ga obhaja. Po malem odgovori: „Saj ste nas, oče, učili, da se ne smémo hvaliti, ker Bog vse naše déla ve.“ Prav takó!“ moj Štefan, pa meni le povéj, naj tudi bratec in sestrica slišita, kaj si lepega storil.“ „Ko sim danes iz šole šel, se me je Oberčev sin lotil in me tépel. Nekdo se memo pripélje, in potepuha nažene. Oberčev naglo čez plot skoči, in si nogo zvine. Ni mogel stopiti več, in silno je vpil. Vzdignil in na ramah sim ga domú nesel.“*

„To je naj boljše délo, tudi sovražnikom dobro storiti,“ so oče djali „Takó je stóril tvoj godovnik sv. Štefan, in takó dopolnil Kristusovo zapoved ki veli: Molite za tiste, ki vas preganjajo, dobro delajte tistim, ki vam hudo hočejo; takó bote otroci nebeškega Očéta.“

---

*) Davi ali danes zjutraj.

XLIX. Skerb za bližnjega.

1. V nebésih imamo dobrega očéta: mi vsi smo njegovi otroci. Oče nebéški nas ljubi, in rad imá, če tudi mi svoje brate in sestre, tovarše in tovaršice, znance in znanke, sosédе in prijatle, pa tudi sovrážnike ljubimo. Néžica je po júžini) kúpice umivala, njen brat Lukec pa je šolsko nalógo pisal. Po nesréči Néžici očetov kozárec na tla pade, in se razbije. Néžica od straha zajoka rekóč: „Oh, kaj bodo oče rekli! Da bi imela toliko denarjev, rada bi očétu novo kúpico kupila.“ Lukec Néžici reče: ‚Ljubá sestra jaz ti dam rad svojih pet grošev, več pa nimam.‘ Otroka denarje preštejeta, pa nimata zadosti, in skléneta očeta za odpušenje prositi.*

Zvečer prideta oče in mati domú. Lukec očetu naproti teče rekóč: „Preljubi moj oče! ne zamerite Néžici; kupico vam je vbila. Vidil sim, da ni naláš storila, le pripetilo se ji je. Hotla sva vam novo kupico kupiti, pa nimava zadosti denarjev.“ Oče pravijo: „Ali si tudi ti hotel Néžici pripomoči? — Tedaj ji odpustim, ker se toliko rada imata.“ Néžica jokáje pride. Oče ji rečejo: „V prihodnje bolje pazi, da kaj ne vbiješ; za zdaj

---

*) Kosilo ali zajterk je zjutrej; júžina, obed ali poldnevanje o poldne; mala južina ali malica po poldne.

ti odpustim storjeno škodo, ker sta si z Lukcom toliko dobra.“

2. Dobri otroci vse domáče, tudi družino lepó imajo. Hlapci in dékle pomagajo otrokom ljubi kruhek služiti; gerdo bi bilo jih žaliti, jim nespodobne primke dajati, jih oponašati ali pa po krivem tožiti. Lahko se zgodi, da bodo tudi otroci v službo prišli; s kako méro oni drugim mérijo, s tako se jim bo mérilo.

Brigita je po materni smerti pri očétu gospodinjila, pa je družino jako gerdó iméla. Nobeno družinče ji ni ustréglo; védno se je kregala, in tudi očitala, koliko ji je družina pojédla. Težko so posle dobivali, pa težko so tudi posli svoje léto doslužili, ker jih je prehudo iméla. Po nekih létih oče umerjejo pohištvo posodniki prodajo, in Brigita je prisiljena služiti. Zdaj je občutila, kakó boli, če otroci družino pikajo Spoznala je staro resnico: kakor se posojuje, takó se povračuje.

3. Veliko je siromákov in ubogih sirót po svétu, ki nimajo druzega očeta, ne mátere, kakor v nebesih. Bog je ubožčikom oče, in želi, da bi jim ljubeznjivo pomagali. Jezus pravi: „Kdor kterega izmed malih sprejme v mojem iménu, mene sprejme; kar ste njim storili, ste meni storili.“

L. Zapušéna sirótica.

Ljubi moji otročiči!
Naj sestrica vaša bom.
Nimam ateta, ne mame,
Tud' domú ne vém zdaj k kom'.

Ti si vmazana in gerda,
Bilo bi nas tebe sram;
Idi in se preobleci,
Pojdi k svojim starišam!

Oj, umerli so mi mati,
In očéta ne poznám;
Kdo mi hoče krilce dati?
Tud' počésat' se ne znam.

Nimam s'rota kaj obuti,
In pod streho kam ne vém;
Krog po svétu se potikam,
Med otroke tud' ne smem.

Pridem v hišo! mi podajo
Skorjo kruheka za dar,
Hitro dalje me odprav'jo,
Ni noben'mu mene mar.

Naj pri vas bom, otročiči,
Oh, naj vas ne bode sram;
Sim raztergana in bleda;
Vender se pokrižat' znam.

Bodi, bodi naša sestra,
Hoč'mo tvoji bratci bit';

Belo krilo tebi dati,
Lepo belo te omit'.

Mamko bomo naprosili,
Naj te v hišó vzámejo;
Atetu priporočili,
Naj ti kup'jo jópico.

LI. Kakó se s pridom bere.

Otroci! znate že gladko in lepo glasno brati. Bo vam veselje bukvice v roke jemati in kaj lepega za kratek čas brati. Véditi pa je tudi otrokom tréba, kako se **s pridom** bere; tudi branje škodi, ako se prav ne bere.

1. Brati se ne smé na **solncu**, ali v takem kraju, kjer se bliši; od tega rade oči bolé. Brati se ne smé v **mraku**, kadar se dobro ne vidi; hitro bi oči otemnéle in pogled oslabel. **Pri blédi luni** ali pri méscu brati Bog obvarui! Pri branju mora svetlo biti, in pa luč od léve strani prihajati, če je mogoče. **Preblizo** bukve deržati napravi kratek pogled.

2. Preveliko in pa predolgo brati ni koristno, v póstelji in dremáje brati je zlo nevarno. Če je predrobno pisano ali prebledo natisnjeno, nas hitro od branja oči bolijo. Tudi oči se morajo počiti. Kadar na glas beremo, se ne smemo dreti ali kričati, da ne onemoremo, in nam sape, pa tudi glasú ne zmanjka. Kadar glasno beremo, se pogosto oddahnimo in počíjmo.

3. Če je branje rado telésu škodljivo, duhu še bolj škoduje, če se po pameti ne bere. Beri rajši po manje, kakor preveč na enkrat. Beséda brana je duši hrana; če pa prehitro ali preveč na enkrat pojéš, lahko zbolíš; če prenaglo in preveč bereš, se lahko pomótiš, in na zadnje ne véš, kaj si od kraja bral ali brala.

4. Pomisli pri vsakem odstavku, kaj si bral, ter si zapomni, kar je koristnega. Kar dobro ni, se tudi iz žlice v stran verže, in ne pojé.

Le kdor dobro premisli, kar je bral, se dobro učí, in modreji prihaja. Bolje malo, pa to dobro.

5. Naj nevarniši ste mladosti dve reči: slabi tovaršii v roke priti in pa slabe bukve v roke dobiti. Spačene bukve ali zapeljivi spisi so prepovedan sad, kterega sam zlodi po izpridenih pisárjih počerka, in ga nedolžni mladini ponuja, kakor Evi v srečnem raju, naj bi se smertnega strupa krivih naukov napila. Zapeljive bukve so mično

pisane, sladke kot med; kdor pa take bukve bere, ga hitro zmotijo, kakor pijanka ribe v potóku. Kdor hóče sréčen biti, naj se slabih bukev varuje, in takih ne bere, kterih ne pozná, in zastran kterih koga modrega ne popraša.

6. Koristno je pa dobre, pravično in resnično pisane bukve brati; one so dober prijatel, ki nas učí Bogú lepó služiti in modro živeti. Povejo nam mnogoverstnih rečí, ktere nam je véditi potrebno in koristno.

7. Na mésto déla pa ne smémo brati; le ob praznikih je brati čas. Če imáš dobre bukve, le večkrat, pa po malem in pazljivo jih beri. Takó boš rastel na modrosti, pa tudi na ljubeznjivosti pri Bogú in pri vsih pravičnih ljudéh.

LII. Zlata svatba.

Na veséli Brézi so zlato svatbo imeli. Antonova sta pétdeseto leto svojega zakona sréčno spolnila, in vsa žlahta je ž njima vesél dan obhajala. Pač je bilo veselje! Veliko zakonskih svoje sreberne svatbe, ktera se čez pet in dvajset lét obhaja, ne doživí; redki so, ki bi pét deseto leto zakonskega življenja učakali.

Kaj mislite, koliko je bilo Antonove žlahte na zlati svatbi? Pet sinov in tri hčere, petnajst vnukov in osemnajst vnuk, šest prevnučkov in deset prevnučic. Kakó pa razločujemo mlajšo žlahto po raznih člénkih žlahte?

1. Antonovi otroci so v pervem naravnem člénku, ki se sinovi in hčere po očetu in materi, med seboj pa bratje in sestre imenujejo.

2. Antonovih otrok sinovi so Antonovi vnuki, hčere pa vnuke; oni so Antonu v drugem naravnem člénku žlahta, med seboj so si pa bratrani in bratrane, sestriči in sestrične.

3. Vnukov in vnuk otroci so Antonovi prevnuki; oni so njemu v tretjem naravnem člénku žlahta, in so si tudi med seboj v trétjem člénku v rodu.

4. Sinov žene so Antonove sinahe, kterim tudi nevéste pravijo. Hčérin mož je Antonov zet. Sinaham in zetom je Anton tast, Antonovka pa taša.

5. Bratje in sestre so si v pervem člénku postranskega koléna v rodú. Žena mojega brata je meni svakinja; mož moje sestre mi je pa svak. Od teh oseb pravimo, da so si v svašini, v rodu pa si niso. Ženi dveh bratov si niste svakinji; tudi moža dveh sester si nista svaka.

6. Bratrani in bratranke, pa tudi sestriči in sestrične so si žlahta v drugem postranskem člénku; otroci bratranov in bratrank, sestranov in sestrank so si v trétjem člénku postranskega koléna žlahta.

Antonov naj starši sin je bil pri zlati svatbi starašina, ki je v imenu vsih mlajših govoril, in starišem srečo vošil. Mlajšega sina žena je bila vodilja, ki je vso svatbo vodila, in

skerbéla za pošteno opravo in svatom za postréžbo.

Naj mlajša Antonova vnuka sta bila druga, naj mlajši vnučiki pa družici dedeku in babici. Prevnuke so večji dél na rokah nosili.

V lépi versti se vsa Antonova rodbina v domačo cérkev podá, in tudi sosedov veliko jih sprémi, ki so starega Antona spoštovali. Po svétem opravilu dvoje vnukov (drug in družíca) dédeku, dvoje pa babici lép venec pisanih rožic na glavo posadí. Na to vsi mlajši pokléknejo, starčeka jih pa blagoslovita rekóč: „Bog vas ohrani v svoji milosti zdrave in veséle. Bog vam daj učakati najne starosti in kakor nama, viditi vnukov vnuke; po tem življenju pa svéte nebésa.“

Vsa žlahta od naj starših do naj mlajših staremu očetu in materi roko poljubi, po tem se povernejo na očétov dom na kosilo, in so pošteno prav židane volje.

LIII. Zdravo teló naj bolje blagó.

„Kakó ste tolike starosti učakali, boter?“ praša sosed Antona. „Rad vam povém, če me hočete zvesto poslušati, pa tudi poskušati, kar vam bom sovétoval. Če modrost v vašem sercu prebiva, in spoznanje dušo vašo napolnuje, pravi modri Salomon, bo dober sovet vas ohranil, in previdnost vas bo obvarovala.

1. Kdor hoče dolgo zdrav in vesél živeti, naj se od mladih nóg vsake strásti va-

ruje; ona trati človeku dušo in teló. Slaba, škodljiva razvada kakor slana mlado cvétje življenja morí; v mladosti storjeni gréhi so červi, kteri ljubo zdravje podjédajo.

2. Huda jéza, naj prej zdravju škodljiva, je živa kača, ktero človek v svojem sercu redí. Za vsako malo reč ga pikne, in vléče teló pod grudo, dušo pa v pekel. Togoten mladenč in pa serdita deklina bota zgodaj boléhala, in ne bota dolgo trave tlačila. Kar v jézi storiš, je večjidel krivo, kar v jézi pojéš, je škodljivo. Piti na jézo je strup. Prelepo nam toraj sin božji, prijatel otrok, velí: „Učite se od mene, kakó sim krotek in ponižnega serca, in bote našli mir v svojem življenju.“

3. Prevelika žalost je zdravju škodljiva in tudi pregrešna. Vesélo sercé daje človeku življenje, veselje mu prihrani stare dni. Žalost mam nesréčo vekša, sercé objéda, in nam pamet mami. Za žalost so naj boljše zdravilo svéte besede poterpljivega Joba, kteri velí: „Bog je dal, Bog je vzél: naj bo češeno Gospodovo imé!“ Kar Bog storí, vse prav naredí; kakor Bog hoče, naj se zgodí.

4. Prevelike skerbí belijo glavo, pa tudi zdravje podjédajo; pomagajo malo, in dostikrat nič. Skerbi, kar je prav, če hočeš biti vesél in zdrav. Brez skerbí sicer ne smémo in tudi ne moremo biti; ali nepotrebnih skerbí se ogibljimo, in cešar sami ne premoremo, Bogú prepustimo. Bog za nas skerbí.

5. Zdravju škodljiv strup je zelena nevošljivost. Nevošljivost je kakor škorpion

kteri sam sebe grize in ujéda, dokler se ne ujé. Če si žalosten, kadar so drugi veséli, in se jim dobro godí, tistikrat pa vesél, kadar drugi žalujejo, vse svoje žive dni prave dobre volje ne boš. Lepa je beséda sv. Pavla: „Veselite se z vesélimi, in žalujte z žalostnimi." Ljubeznjivo pomilovanje žalost polajša, veselje poslajša, in je življenja močna podpora. Hitro se serce ohladí, če povédati komu zamore, kaj ga bolí.

6. Kakor prevelika žalost, je zdravju škodljivo tudi preveliko vesélje. Ali ni že veliko ljudí od prenaglega veselja umerlo? Kdor hoče dobre volje biti, ne smé preveč dobrot na enkrat vžiti. Preveč dobre volje mošne kolje, pa tudi življenje krajša.

LIV. Kakó pošteno dobre volje biti.

1. Če te na dobro voljo vabijo, ne daj se predolgo prositi. Ako misliš iti, na pervo besedo obljubi; če pa ne moreš, ali ne sméš, naj te še tolika prošnja ne preprósi.

2. Sinovi in hčere naj prosijo stariše, hlapci in dékle pa gospodarja in gospodinjo; brez dovoljenja na veselice hoditi podložni ne smé. Kdor se ukrade, in skrivaj gre, greší; njemu se dobra volja ne bo po sréči izšla. Potépati se, je gréh.

3. Na pošteno dobro voljo se po svojem stanu snažno obléci. Se pregizdavo no-

siti je prevzetija, nemarno ali celó umazano, je gerda skopost ali zanikarnost. Kdor spodobne obléke nima, naj bo domá.

4. Pražnje obléčen ne nosi glave previsoko, da ne boš prevzetnik; pa tudi glave ne obéšaj po hinavsko. Gredé nosi glavo ravno, persi naprej, trebuh nazaj, roke po strani. Z rokami si brado podslanjati, ali pa ročko delati moškim ni lepó, ženskim pa celó ne.

5. Ženske naj imajo persi pošteno pokrite. Kdor razgaljen hodi, se hitro izvódi v nesramnost in greh.

6. Pošteno se vêdi, prenapéto ne hodi, vsakega ravno pogléj. Izpod bréga in pa po strani gledajo tisti, ki dobrega ne mislijo.

7. Pridi o pravem času, in ne daj se čakati; le slabi délavci se dajo dolgo k mizi klicati. Predólgo se pa tudi na dobri volji ne múdi, kakor da bi bil domú pozabil; takih se ljudjé kmalo naveličajo.

8. Po pervem mestu za mizo ne strézi, in počakaj, naj sédejo tisti, ki so več kot si ti. Po naj boljših kosovih ne ségaj; pa ponujati si tudi ne daj. Dobra reč se sama ponuja.

9. Ako so mizne rutice k redu, razgerni si svojo po krilu, da si obléke ne pokapljaš, ter sí perste in usta ž njo briši. Gléj, da iz sklédе céste ne naredíš, in perta ne pomažeš. Preveč pihati vróče jedilo ni pristojno;

rajši počakaj, da se ti ohladí. Pa tudi srebati, si usta mašiti, in predolgo žvekati ni lépa šega, cmokati je celó nespodobno.

10. Kostí in ostanke jedíl na kraj krožnika polagaj; v sklédo nazaj dévati bi bilo nepristojno. Če najdeš muho ali tacega kaj, ne kaži drugim, temuč zakrij, da tovaršii živeža ne ognusiš.

11. Netrébi si zob z vilicami, ne z nožem, ampak z leseno ojstrico ali s kako slamo; pa si usta z rutico ali saj z drugo rokó zakrivaj, da ne boš zijal po drugih.

12. Negrajaj jedí, da se kuharicam ne zameriš. Kar ti ne diší, pa pusti. Preveliko piti, jésti in kričati se varuj; na dobri volji se človek lahko prodá, pa večjidel v svojo zgubo.

13. Odrajtaj, kar je tréba plačati, in obdaruj, kakor je šega. Se bahati, denarje razmetavati je škoda. Takó modro se vêdi na vsaki dobri volji, da boš ti vesél, veséla pa tudi vsa tovaršija.

LV. Zlata méra v živežu in v počitku.

Ljubega zdravja in pa veselega življenja mogočna prijatlica je prava méra v jédi in v pitju, pa tudi v počivanju. Sv. Duh pravi: „Veliko jesti napravlja bolečine, požréšnost jih je že veliko pomorila;

kdor pa vse po meri vživa, bo pričakal starih let.“

1. Če hočete zdravi in veséli živeti, nikoli se ne preobjéjte, temuč jésti nehajte, kadar bi vam še kaj malega dišalo. Kdor zmérno vživa, bo mirno in zdrav spal; on bo zméraj dobre volje.

2. Zdravja in življenja huda morivka je pijanost. „Pijača gladko po gerlu teče, zadnjič pa pikne kot strupena kača“ pravi Sv. Duh. Za mlade, čverste ljudi je čista studenčnica naj bolj zdrava. Pivo*), hruškovec in jabelčnik dobro teknejo delavnim ljudém. Vino je bolehnim, starčikom, in prav zdélanim močno zdravilo. Žganje, rozolj in vsake baže sladčica je strup, ki človeka po malem umorí.

3. Otroci, ki se žganja privadijo, paglavci ostanejo. Tudi psom žganje dajejo, da bi ne vzrastli. Naj žganje piješ ali kruh vanj namačeš, si zdravje kvariš, in življenje krajšaš.

4. Kaj premastnega jésti in na to se vôde napiti ni zdravo; lahko se te merzlica loti. Pa tudi prevrelo jed in prenaglo jesti je zlo nevarno.

Peterk je mléčno kašo posébno rad jedel. Mati skledo kaše na mizo prinesejo, in Péterk že z žlico zajemlje. „Počakaj! kaša je vróča:“ so mati rekli. Péterk pa ne posluša, hitro v usta zanese, in ker ga hudo opeče,

*) Pivo ali ôl.

naglo požre. Ves rudeč Péterk od mize skoči, in se zadere. Kaj mu je bilo? Kaša ga je v želodcu žgala. Ni bil potém nikoli več prav zdrav.

5. Kakor nam je potreben živež, ravno tako tudi počitka potrebujemo. Le po storjenem delu je sladko počivati, naj si bo spati, ali sedeti ali igrati.

6. V sedmih urah se zdrav odrašen človek naspí. Otroci in pa stari ljudje več spanja potrebujejo. Pravijo, da dve uri pred polnočjo spati več zda, kot po polnoči pet ur: toraj le hitro spat, pa zgodaj vstat, če hočeš biti zdrav. Jutranja ura, zlata ura.

7. Kdor želí dolgo, vesél in zdrav živeti, se mora vsih nevárnost ogibati, ktere posebno mládini po zdravju in življenju stréžejo.

LVI. Desetéro nevarnost za mlade ljudi.

1. Otrokom zlo nevarna je sladkosnednost, sladkarije iztikati in izmikati. Gostokrat sladkosnedec strup naleti, in v greh zabrede.

Mali Kilian je imel slabo navado, vsak denár na sladkarijah zajésti. Na tergu vidi lepega kostanja na prodaj, kakoršnega še ni vidil. Popraša branjavko, ali je ta rujava stvar dobra. „Kaj pa da, kostanj je dober, naj boljši pa če se v perhalici speče,“ branjavka odgovorí. Kilian vinarja več nima. Skrivaj periše kostanja izmakne, ž njim domú v kuhinjo letí,

in da bi ga nihče ne vidil, kostanj v žerjavko zakoplje. Kostanji začnejo čverčati. To se fantu dobro zdi; še več žerjavke nagerne, in na vse usta piha, naj bi se kostanji prav spekli. Kakor bi ustrelil, kostanj pokne. Kilianu pepel in ogenj v obraz perskne, in mu oči pobere. Kakor slép okoli tava, in ječí. Na velik pok in jok ljudjé v kuhinjo priletijo, in zvedó, kaj je Kilian stóril. Velike bolečine je kradljivec terpel, in se pogosto nad svojo gerdo razvado milo razjokal.

2. Kdor se na vročino prenaglo napije, in prehladi, lahko sušico dobí. Naduha spravi človeka od kruha.

Veste, kakó se je Blažeku godilo, ki se je na vročino iz merzlega studenca napil? *) Prej kot piješ, se odahni, in če imáš kaj, prigrizní. Bolj po malem ko piješ bólje bo.

3. Po zimi iz mraza hitro za peč letati, ali pa od peči naglo na mraz hoditi je nezdravo. Lahko se prehladíš, kašelj, nahod in zmerzlino dobíš, pa tudi pljuča se rade unamejo, in pride bolézen in smert.

Jerica je po zimi iz šole domú šla. Ojster veter je pihal in snég nosil. Domá naglo k peči letí, lice na vročo pečnico pritisne, in precej ozébe. Koža jo začne serbéti, pokati in gerbaviti se, lice je rudeče kot kufer, in nos je zavišnel. Zala deklica poprej, je bila viditi kakor ljudje, kteri preveč vina in žganja pijejo. Otroci! kadar pridete iz mraza domú,

*) Beri v abecedniku stran 59. 4.

pomudite se nekoliko v veži, ne letite prenaglo v toplo hišo, k vroči peči pa celó ne.

4. Nevarno je po zimi derkati; led se vdere, veliko derkavcov se utopí, veliko jih na ledu pade, si ulomi rokó ali nogó, in tudi ubije se. Nevarno je po léti brez varha se kopat hoditi, prehitro v vodo skakati; v globočino zabresti in utopiti se je lahko. Golim letati je tud greh. Nevarno je po starem zidovju plezati, čez jame skakati ali na višine hoditi. Dekléta, ktere, otroke le na eni roki péstujejo, gerbave postanejo. Nevarno je na vozove se obešati. lahko prideš z nogó v koló, ali pa pod voz. zgubíš zdrave ude ali pa tudi življenje.

5. Navada se poskušati, metati in tepsti je nevarna in hudobna.

Ko je Mihalek še otrok bil, se je že rad s tovarši poskušal rekóč: „Ali imaš sercé? poskusiva se, kteri je močneji!“ Če je koga na tla vergel, se mu je smejál, in ga zasramovál. Kaj mislite, ali je bilo to prav? — Večkrat se je uni jako branil; jéla sta se tergati, sovati in kléti; vsa kuštrava, pa tudi kervava sta se razšla. Mihalek se iz mladega privadi druge tepsti, jih zalezovati in jim nogé spodbijati. Prirastel je robast hrust, ki se je pri vsaki priliki drugih lotil. Takó déla tudi hudi pes, ki nad vsakim psom laja, in mu zobé kaže, dokler se ne sprimeta in ogrizeta. Ali se ni Mihaleku tudi taka godila? Mihalek se je bahal, da mu nihče ni kos; ali oče pravijo: „Pazi, fant! prišel bo močneji čez tebe, in te bo. Vselej sim slišál, da vol, kteri se naj rajši

bôde, naj prej roge zgubí." Tudi njemu se je taka zgodila. Ob žegnanji ali cérkvanju so mladénči plesali in pili; Mihalek jih pa draži po svoji navadi, ter bi rad, da bi se ž njim poskušali. Kaj mislite, kaj se zgodí? Stepejo se, nogé iz stolov izderejo, in Mihaleka takó namlatijo, da so na pol mertvega domú prinesli. Nekoliko tédnov po tem je umerl. Glejte metanja in tepenja žalostni konec!

6. Velika nevarnost je pse dražiti, mačke poditi, in živine ne pri miru pustiti. Kar imá kosmate ušésa, tega se moramo skerbno varovati.

V Podgorjih je Mohor domačega psa pretepal. Pes razkačen ga jézno za roko popade in rani. Mohorjeva rana zaceli; ali pes je bil stékel. Léto mine, in tudi nesrečni Mohor steče. Na železni lanec *) so ga priklenili, dokler ni ubožec v grozovitnih bolečinah umerl.

7. Varovati se je nevarnih kratkočasnic ali igráč.

Na metvi, kadar proso manejo, po nekih krajih dekleta dečké na kopico nosijo, moški se jako branijo, in marsikdo za vse žive dni bolezen dobí. V Jamnah so se za mizo stiskali, rekóč, da sir mečkajo. Slabega siroteža v sredo dobijo, in ga takó stisnejo, da se mu je kerv skoz nos in usta ulila. Takih nevarnih iger posebno pustnjaki veliko znajo. Bog nas varuj teh in več takih iger!

8. Nevarno je malim otrokom z noži, z vilcami, z iglami igrati se; hitro dete

*) Lanec ali ketina.

šivanko požré. Pa še nevarnejše je odrašenim mladenčem puške, pištole, možnarje in drugo strelno orodje v roke jemati, in se ž njim igrati, dokler še niso za to. Veliko se jih je že po nemarnosti ustrelilo; za to pravijo, da tudi prazna puška pokne.

V Berdih so ob žegnanji mladi fantini streljali. Eden iz med njih izstrelí, drugi žereče možnarje pobere, jih nabijat zanese, in tretji hitro strelnega praha iz mavhe nasuje; veliko mladenčev pa zravno stojí in gleda. Iskre so še v možnarju tlele; prah se uname in petero mladenčev na smert osmodí. Nevarno je blizo strelnega orodja otrokom hoditi, kteri opraviti nič nimajo; s ključi streljati pa je smertna nevarnost.

Hudobni Pavlek je očetu smodnika ukradel, ga je po tleh nastrosil, po tem svojega lesenega konja na smodnik posadil; njegova sestrica pa zravno stojé gleda. Pavlek iz pečnice ognja prinese, in ga na strelni prah dene, da bi se zažgal, ter se na lesenega konja usede. Ker se mu predolgo ne užge, iz roga smodnika na ogenj potrosi. Smodnik puhne, zakadí Pavleka v drugo steno, in blizo stoječe dekle začne goreti. Sosedov hlapčič nesrečo vidi, deklico popade, in hitro povalja, da jo ogasí. Otroci! varujte se smodnika in ognja!

9. Zdravju škodljivo je posebno v mladih létih tobák piti.

Mladenči s tobakom veliko denarjev pokadijo, pa tudi zdravja izpljujejo, se lahko tatvine privadijo, in ogenj zatrosijo. Tobák piti je gerda in škodljiva razvada za mlade ljudí, in boljše

storí, kdor dečku po plečih šibo dà, kakor pa pipo v roke.

10. Ob hudi uri pod drevjem stati, letati, ali na prag hoditi je nevarnò. Strela rada v višine udari, in po vetru in železu potégne. Če si na paši ne goni živine, ne hodi pod dob ali orehovo, košato drevje vedrit. Če si na polju, ne skrivaj se pod stave, ne hodi blizo polnih ostervi ali kupov snopja; tudi na kozelce hoditi je nevarno. Če si pod streho, ne hodi pod kap, ne k oknu, ne blizo pečí ali dimnika; le eno samo okno izbe odpréti je varno. Nevarno je zvoniti ob hudem vremenu, ali pa le blizo zvonika biti. Mnoge je že strela ubila, ki so ob hudi uri zvonili.

France, mestnjana sin, gre po leti iz mésta na bližnjo goro maline brat. Hudo vreme vstane, prav débelo začne dež škrapati, se bliskati in grometi. France v vótel dob zléze, ker ne vé, kako rado v visoke drevésa tréska. Zdaj sliši glas: „France! France! bali, *) bali hitro!“ France iz votlega doba priléze gledat, kdo ga kliče, in pri ti priči stréla v ravno tisto drevo udari, in takó grozovitno zagromí, da se je Francetu zemlja pod nogami zazibala. Zdélo se mu je, kakor da bi ves v ognju bil, pa hudega se mu ni zgodilo nič. France roké povzdigne rekóč: „Sam Bog me je obvaroval!“ Spet glas zasliši: „France! France! oj ti, da me ne slišiš!“ Kmetiška ženka je klicala. France jo ugleda, in k nji letí rekóč: „Kaj pa bi mi radi?“ Kmetinja pravi: „Nisim tebe

*) Pridi.

zvala, ampak svojega malega sinka, kteri je pri potoku gosi pasel, in je pred hudo uro v to šumo *) zbéžal. „Glej ga! ravno tam iz goše sem léže!

France zdaj pové, kaj se mu je zgodilo, in kakó je mislil, da ga je Bog z nebés zaklical. Kmetica pa roké k Bogú povzdigne rekóč: „Oj, déte moje! Bogá zahvali, da te stréla ni zadéla. Ako je bil ravno ta glas le glas uboge žene, je vender le Bog takó naklónil, da sim te po tvojem imenu zaklicala. Le Bog je vedel za te, in je nevarnost vidil, v kteri si bil; Bogú bodi hvala in čast!"

LVII. Sédem varhov ljubega zdravja.

Tréba je dobre varhe poznati, ki nam ljubo zdravje varujejo. Ti varhi so:

1. Zdravi zrak ali zdrava sapa; ona je žlahtno mazilo življenja. Prevetrúj pogosto izbo, v kteri prebivaš, pa tudi spavnico, v kteri po noči počivaš, sosébno po zimi, in kjer je veliko ljudi zbranih. Zdrava sapa se hitro poserka, potém se pa gnjila diše; za to naj se okna in vrata odpérajo. Veliko kaditi ni dobro, ako se plamen ne naredí. Oglje žaréče v čumnate nositi in se gréti je smerten strup, od kterega jih je že veliko pomerlo, posebno mladih ljudí. Riba pogine, če nima

*) Šuma ali hosta.

čiste vode; takó se človeku godí, če v čistem, zdravem zraku ni.

2. Dobra voda. V krajih, kjer dobro vodo pijejo, so zdravi in čversti ljudjé. V mlakah in močvirju so ljudjé zeleni in bolehni. Bog je vstvaril vodo za umivanje. Umij vsako jutro lice in glavo, posebno za ušesi in zátilnik. Po júžini in večérji je zdravo si zobé in usta izprati; dobro pa tudi večkrat ves živòt kopati, sosebno v poletnem času. Bog je vstvaril vodo za kuhanje in za pitje; naj zdravejša pijača je voda mladim ljudém.

3. Zdrav živež ali hrana. Pervi živež je ljubi kruh, kterega vsak dan prositi nas Jezus učí. Kruh mora biti dobro pečen, naj si bo zmésen ali bél, pšeničnik, reženják ali ovsenják. Toplega kruha jesti ni zdravo, pa tudi plesnívega ne. Sadje zrélo je zdravo, nezrélo prinaša posébno otrokom grižo in hitro smert. Sočivje in zelenjad je veliko zdravejša kakor mesó.

4. Délo in pa sercé vesélo je zdravja mogočen varh. Délo storí, da nam jésti, piti in spati diší. Lenoba nam truplo slabí, kakor ruja želézo sné; ona človeku vse ude potare, in se na starost ne dá ozdraviti. Le o mladih létih se délati učimo! Delo pa naj bo naši moči in pa našemu stanu primerjeno. „Pojdi k mravlji, lenúh!“ velí svéto pismo, „in se uči moder in priden biti.“ Ne prežéni se z delom, da ne onemoreš; pa tudi ne mudi se, da ne zaostaneš. Kdor svoje delo o pravem času

storí, vesel živí. Veselo sercé človeku življenje varuje, in mu prihrani stare dni.

5. Obleka in obuvalo. Po zimi skerbi za toplo oblačilo in prostrano obuvalo. Kosmate kape niso zdrave; pretesno obuvalo in premajheno oblačilo je pol bolézni. Pretopla odéja ni zdrava. Zlo nevarno pa je po noči se razodéti in prehladiti; lahko se griža dobí. Vsako nedélo se po pranju preobléci in preobúj; saj žoke ali cunje na nogah preméni. Okerpanemu hoditi ti ni gerdo; razcukano obleko nositi te pa bodi sram.

6. Snaga v prebivališu, v noši in živežu je zdravju draga dišava, in pa prav dober kup. Izbe čédno pométati, posódo čisto pomivati, oblačila prati in večkrat se preobleči, to daje ljudém zdravje in veselje.

Nohtov ne smémo gristi, ampak s škarjami jih postrižimo, berž ko začnejo černéti. Se vsak dan počesáti in umíti, po létu pa tudi po zimi večkrat kopati se, je otrokom zdravo in potrébno. Otrokom, kteri se zjutraj ne umijejo, se ne smé kosilice dati. Šolarje in šolarce, kteri blatne, umazane roké v šolo prinesejo, morajo gospod učeník k potóku poslati. Tudi roké poljúbiti gospodu ne smé, kdor je umazan. — Snaga več pomaga, kakor draga obléka; toraj naj se otroci iz mladega snage vadijo. Starost je rada nemarnost.

7. Svéta čédnost ohrani ljudí krepke, zdrave in veséle; strast jih strati, révne in nesréčne storí. Bolézen je gostokrat šiba za

razuzdano življenje. Prerana smert je pogosto plača pregréhe. Sercé nedolžno bo veselo in bo dolgo živélo. Poštenje človeku veselo življenje daje.

LVIII. Naj dražje blagó.

1. Ni blagá takó dragega, kakor je našega življenja zlati čas. Léto za létom mémo hití, dan za dnévom, ura za uro téka v neskončno véčnost. Čas hitro mine, večnost pa nima konca ne kraja. Za kratek čas na tem svetu si kupimo večnost na unem svetu, sréčno ali pa nesréčno. Oh, kakó drag je čas! Kdor čas življenja zamuja in ponidoma zapravlja, ga na véke zgubí.

2. Vsako léto imá štiri létne čase ali letnice; tudi naše življenje imá štiri dobe. Ena doba drugi roko podaja, in nobena doba se ne sme zamuditi. Vsaka zamuda je velika škoda, ktera se težko ali pa celo popraviti ne dà.

3. Pervi létni čas je spomlad, ob kteri vse vzhaja k mlademu življenju. Imenuje se tudi valička, ker onda ptičice valijo; nekteri ji pravijo tudi vigred, zmladlet ali mlado leto. Vse se omladi, polje zelení, drevje cvete, senožeti in gojzdi po svetem Jurju zelen plajš dobijo. Po ledinah cvetejo rožice, po logih pojejo ptičice, po vodi plavajo ribice mladega leta vesele. Tudi otroci po trati skakljajo in pisane rožice berejo. Koliko veselje!

4. Mlademu létu podobna je otroška mladost. Déte naraste otrok, čverst fantič, zala deklica, in se začne učiti. Kolikor se dobrega otrok naučí, in česar se privadi, to si za svojo starost pripravi. Otrok, ki po malem séje, bo po malem žel. Mladoletni čas je za otroka zlati čas.

5. Drugi letni čas je polétje, doba vročine in težave. V poletju dozorí, kar je v spomladi cvetélo, in nam žlahtnega sadja prinese, s kterim se okrepčujemo: češenj lepo rudečih, romenih sliv in sladkih hrušek. Obá serpana, mali in veliki, nam vesélo žetvo prinašata.

6. Poletju podobne so léta mladenčev, léta deklin. Fant odrašen kaže, kaj zna; devica svedoči, kaj bo iz nje, ali kaj slabega ali kaj dobrega. Mladina začne v teh letih skerbéti, kakó bo živéla, in kruh služila sebi in drugim. Če se otrok slabo izučí tudi mládenč ni priden, ne dekle pridno.

7. Trétji létni čas se jesén imenuje; ona blagá obilno daruje pridnim ljudém, kteri so v spomladi pridno sejali in v poletju skerbno pleli. Drévje sadja polno kima, in pobirat vabi; vinska terta otrokom zrélega grózdja ponuja. Vse pojate *) so polne sternénega snopja, vse omare s sadjem nadéte, kadar Bog dobro letino dà; če je pa Bog ne dà, so vse shrambe prazne.

*) Pojata ali parna.

Listopada listje z drevja popada; vsa narava se počivat spravlja.

8. Rodovitni jeséni podobna je moška doba že ostarljivih ljudi. Mož in žena vživata dobiček svojega truda, če sta dobro gospodarila in pridna bila v svojih mlajših dnéh. Vsega potrébnega imata v roke vzeti, za starost skerbeti jima ni tréba. Délo pridnih rók rad blagoslovi dobri Bog za stare dni.

9. Zima je četerta letna doba. Vsa narava počiva; mati, černa zemlja, belo odejo dobí. Sneg pokriva hribe in doline, vodé zamerznejo, hladen veter diše, in po oknih rastejo merzle cvetice. Po zimi nam je peč in pa topla izba ljuba, žlahtna reč, da se lahko grejemo, in zopet učakamo mladega leta.

10. Zimi podobna je naša starost in smert. Stračeka in staro babico moč zapuša, lasci beli kot sneg glavo krijejo, in po malem izpadajo, kakor listje z drevja. Staro truplo k zemlji leze, umerje in pokopljejo ga v hladno posteljico, černo zemljo, da počiva; duša pa vživa na Božji pravici, kar si je zaslužila. — Prišla bo tudi za rajne mertve, kteri v G spodu spijo, vesela spomlád. Vsemogočni Bog jih bo obudil k mlademu večnemu življenju po dolgi zimi smertnega spanja. Slava*) neskončno dobremu Bogu, ki hoče tudi nas obuditi k novemu življenju, kterega se smemo veseliti, če ne zamudimo mladih dni zlatega časa.

*) Slava ali čast in hvala.

LIX. Zlati čas.

Oj zlati čas!
Minuta, ki minila,
Se ne bo povernila;
Kar časa zamudíš,
Ga vékomaj zgubíš.

Oj zlati čas!
Je v mladih letih sétev,
Bo v starih dobra žétev;
Če pridni bódemo,
Nam nikdar žal ne bó.

Oj zlati čas!
U mladosti kdor praznuje,
Na stare dni zdihuje,
Lenuhov brat je glad,
In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
Na jutri ne odlagaj;
Ne veš, če doživíš,
Kar danes zamudíš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav oberne,
Se s čednostjo ogerne;
Lepota sivih las
Je prav obernjen čas.

Oj zlati čas!
Vse žive dni se trudi,
In časa ne zamudi;
Počívati sladkó
Po tem v nebesih bó.

LX. Zadovóljnost je polovica življenja.

Pasel je v lepi dolini neki fantič med zelenimi hribi svoje ovce, in si vesélo žvižgal in pél. Lepo spomladno jutro bilo je, in kralj tiste dežele pride ravno v ta kraj na lov serne streljat. Veselega fanta k sebi zakliče rekóč: „Kaj si takó židane volje, ljubček moj?“ Pastirček kralja ni poznal, in mu odgovori: „Pokaj pa bi ne bil dobre volje; saj se našemu svitlemu kralju ne godí bolje kot meni.“ „Kakó pa bi to bilo? Povej mi vsaj, kaj pa imáš takó dobrega?“ mu kralj velí.

Fantič začne praviti rekóč: „Solnce rumeno meni na nebu ravno takó ljubeznivo sije kakor našemu kralju. Hribi in doline meni ravno takó lepó zelenijo in cvetejo, kakor našemu kralju. Svojih zdravih rok bi ne dal za tisuč zlatov, ne svojih očí za vse kraljeve gradove. Verh tega imam vsega dovolj, česar poželím, in še več kot potrebujem. Vsak dan se do sitega najém, imam toliko oblačila, da se vsako nedélo lahko pražnje oblečem, in si toliko denarcov zaslužim, da ne stradam. Zdaj pa recite, ali imá kralj več kakor jaz?“ Prijazno se mu kralj posmeja rekóč: „Prav imáš blagi déček! Le bodi vedno vesélega serca Pač je gotova resnica: Zadovoljnost je srečnega življenja polovica.“

LXI. Trojni smeh na poslednjo uro.

Pobožen starček je umiral, njegovi otroci in vnuki so krog smertne póstelje stali. Mižal

je, kakor bi spal; zdaj se jim zdi, kakor da bi se bil trikrat nasméjal. Kadar se oče zopet izdramijo, jih sinov eden popraša, zakaj so se trikrat nasmejáli. Bogoljubni starček odgovorí: „Pervič je vse veselje življenja mojega mémo mene šlo; nasméjal sim se, da posvetni ljudje take péne pa toliko čislajo. — Drugič sim se spomnil vsega terpljenja, ki sim ga svoje žive dni prestál, in od veselja sim se nasméjal, da je prišel srečen čas, v kterem se mi bo terpljenje v věčno veselje premenilo. — Tretjič pa sim na smert pomislil, in se nasmejal, da se ljudjé smerti toliko bojé, ktera je le angel Bóžji, ki nas iz solzne doline terpljenja v sréčno prebivališe véčnega veselja pélje. — Otroci! učite se modro in pošteno živeti, nikdar vas ne bo strah umreti.

LXII. Troji prijatli.

Neki oče je svojim otrokom to priliko pravil: „Imel je svoje dni imeniten kralj na bogatem otoku v sredi morja namestnika, kterega naglo na odgóvor v kraljevsko mesto pokliče. Kraljev namestnik gre prijatlov iskat, naj bi ga pred kralja spremili. Pervi prijatli, kterim je naj več zaupal, ga zapustijo; še zménil se nobeden ni zanj. Drugi prijatli, na ktere se je močno zanašal, so gu spremili, pa le do ladije, v kteri se je v kraljevsko mesto peljal. Tretji prijatli, na ktere je naj manje mislil, ga po dolgem potu ne zapustijo, stopijo ž njim pred kraljev prestol, *) *in mu milost izprosijo.*

*) Prestol ali tron.

Ravno takó imá človek vsak troje prijatle na tem svetu, pa jih večjidel še le tadaj spozná, kadar se iz tega sveta podaja. Pervi prijatli, ki jih naj bolje obrajta, so denarji in posvetno blagó; oni človeka zapustijo, kadar od tega svetá slovo jemlje. Drugi so žlahta in znanci; oni mu dajo le do pokopališa sprevod. Tretji prijatli so svete čednosti in dobre déla; one gredó v dolgo večnost žnjim, so pred Bogom njegove besédnice, in mu usmiljenje izprosijo. Za ktere prijatle si hočete skerbeti, otroci?

LXIII. Slovenski pregovori.

Bog pravi: Človek komaraj,) in ti bom pomagal.*

Bolje pošteno umreti, kakor brez poštenja živeti.

Bolja bobova slama, kakor prazne jasli.

Denár železne vrata prebije.

Enkrat bo tudi v naših ulicah somenj.

---

*) Komarati ali po malem laziti.

Gorjé mu, pri kterem se mačke in miši bratijo.

Kdor zgodaj ostaja, mu kruha ostaja.

Leža ne bogati. Čič*) ne da nič.

Če ne moreš pomagati, saj ne zavéraj.

Ogenj in voda dobro služita, hudo pa gospodarita.

Siromaštvo in kašelj se ne dasta skrivati.

Bodi mož beseda! Laž imá kratke nogé.

Vsak pometaj pred svojim pragom.

Terda kamna nikdar dobre moke ne zmeljeta.

Veselo sercé je pol zdravja.

*) Čič ali čičanje; čičati ali sedeti.

Prisijalo bo solnce tudi pred naš prag.

Kar izprosiš, slobodno nosiš.

Vsak je svoje sreče kováč.

Delaj, kakor bi imel vedno živeti; moli, kakor bi imel jutri umréti.

Kdor hoče, da ga drugi spoštujejo, naj sam sebe spoštuje.

Noč imá svojo moč.

Dobro delo se samo hvali.

Dobremu vinu ni treba kazala.

Mlado drevesce se dà zravnati; ulomi se staro drevo.

Kamor se drevo nagne, pade.

Česar je polno serce, to iz ust gre.

Vsak ve, kje ga čevelj žuli.

Naj bi nihčè ne skrival, bi nihčè ne kradel.

Kdor nima v glavi, mora v petah imeti.

Kar mačka rodi, miši lovi.

Visoko glavo nosi prazen klas, prazen sod imá velik glas.

Konja, ki rad teče, ni treba tepsti:

Kakor si kdo postelje, takó bo ležal.

Kdor zgodaj seje, zgodaj žanje.

Vsak berač svojo mavho hvali.

Kadar solnce teče, se kruh peče.

Goste službe redke suknje.

Poštenje je ljubo Bogú in ljudem.

Ni nesreče brez sreče.

Po noči je vsaka krava mavra.

Černa krava, pa imá belo mleko.

Krava pri gobcu molze.

Česar okó ne vidi, serce ne poželi.

Kadar ni mačke domá, so miši dobre volje.

Opeklo dete tudi na hladno piha.

Obljuba dolgove dela.

Krivično blagó nikdar ne tekne.

Krivičen vinar deset pravičnih požré.

Boljše je: derži ga, kakor pa lovi ga; boljše je hranjeno jajce, kakor sneden vol.

Človek obrača, Bog oberne.

Roka roko umije, obe pa obraz.

Dokler prosi, zlate usta nosi; kadar pa vrača, herbet obrača.

Po hudi tovarišii rada glava boli.

Zgodaj začne žgati, kar kropiva če ostati; človek pokaže v mladósti, kaj bo iz njega v staròsti.

Smert nosi koso, ne sekire.

Jabelko daleč od debla ne pade.

Pijanec se preoberne, kadar se v jamo zverne.

Kdor se med otrobe meša, ga svinje snedó.

Veliko skerbi glavo beli.

Prebrisana glava pa pridne roké so boljše bogastvo, kot zlate goré.

Če sveto prepevaš, skušnjava beží in angel varh tebe posluša.

Nesramnega petja se škrát veseli, in angel varh te pa zapuša.

Kazalo.

Stran

Natisnil L. Grund.

